

Adversus pestiferos foedissimosque Catharor[um], (qui Maniche[orum] h[a]eresim innouarunt) damnatos errores ac haereses, Eckberti, primo ecclesiae collegiatae Bunnensis, Coloniensis dioeceseos canonici, demum uero professi monachi Schonaugieñ[is] monasterij utilissimi sermones ex penetralibus euangelicis & aliar[um] diuinar[um] scripturarum armario deprompti ... ;

<https://hdl.handle.net/1874/425978>

ADVER-

SVS PESTIFEROS FOEDISSIMOSQVE
Catharorū, (qui Manicheorū heresim innouarunt)
damnatos errores ac hæreses, ECKBERTI presbyte
ri, primo ecclesiæ collegiatæ Bunnensis, Colonien
sis dioceseos canonici, demum uero professi mo
nachi Schonaugieñ. monasterij utilissimi SERMO
NE sex penetralibus euangelicis & aliæ diuinæ
scripturarum armario deprompti. Ex quibus
proculdubio fructum plurimum metet
diligens lector & candidus.

Breue ex Augustino de Manichæis excer
ptum, per eundem Eckbertum.

IN LAYDEM BYNNENSIS OPPIDI
Hexastichon uetus.

*Bunna solum felix, celebris locus, inclyta tellus,
Florida martyrio terra sacrata deo.
Exulibus requies & asylum mente fuisti,
Semper & externi te reperere suam.
Te sibi Mars pridem bene messuit imperialem,
Vt sua Thebæis ultrò tributa feras.*

ECKBERTI VITA EX TRITEMII
libro de scripto. Eccl.

ECkbertus secundus abbas monasterij S. Florini, ordinis diui patris Benedicti Treuerensis diocesis, natione Teutonicus, uir in diuinis scripturis studiosus & eruditus, & non minus conuersatione quam scientia uenerabilis, frater beate Helzab et uirginis abbatissæ Schonaugiensis fuit. Hic antea Bunnensis ecclesie canonicus fuit: qui a sancta sorore ad Schonaugiam uocatus, primo monachus, ac deinde abbas factus est. Scripsit non contemnendæ lectionis opuscula, quibus nomen suum ad posteritatis notitiam transmisit: e quibus subiecta repperi.

- Aduersum hæreses li. 1. Prophetarū dudū tēpora.
In prin. euāg. Ioan. li. 1. Mystera diuini sermōis.
Super magnificat li. 1. Spiritus dñi sup te Maria.
Sup missus est ang. li. 1. Sermo euāgelicus omni.
De obitu sororis sue li. 1. Virginibus deo sacratis.
Meditationes li. 1. Verbum mihi est ad tē rex.
Sermones p annū li. 2. Erūt signa & c. aduēt^o do.
Laudes saluatoris li. 1.
Ep̄as ad diuersos li. 1.

Alia quoq; nonnulla edidit, quæ ad noticiam meam non uenerunt, fuit enim declamator egregius, doctus & eloquens, adeo ut quendam hæreticum quem nemo concludere poterat, unica disputatione superare. Claruit in cœnobio præfato S. Florini quod Schonaugia dicitur in diocesi Treuerensi, sub Frederico Imperatore I. Anno M. CLX. & propter religionem & doctrinam in pretio habebatur.

ILLVSTRIS

ILLVSTRIS

SIMO RECTORI PONTIFICALIS CA

thedrae in Colonia domino REGINOLDO, fra-
ter ECKBERTVS Schonauigien. coenobij
monachus, hoc munusculum
ex meditationibus suis.

N uestra dioecesi frequenter con-
tingit deprehendi quosdam hære-
ticos, qui diebus istis plurimum
notabiles sunt in erroribus suis. Hi
sunt quos vulgò Catharos uocât:
gens perniciosâ nimis catholicæ
fidei, quâ uelut tineæ demoliuntur & corrumpunt,
ambulantes in astutia multa. Muniti sunt uerbis sa-
cræ scripturæ, quæ aliq̄ mō sectis eorū concordare
uidentur: & ex eis sciunt defendere errores suos, &
oblatrare catholicæ ueritati: rectæ autem intelli-
gentiæ quæ in sacris uerbis latet, & nō sine magna
discretionē agnoscitur, nimis expertes sunt. Ego
itaq; operæpretium duxi errores eorum describe-
re, & annotare autoritates scripturæ ex quibus se
defendunt, ac demonstrare quomodo sanè intelli-
gi debeant: simulq; eas partes fidei nostræ, quibus
se opponunt, proponere: & quibus scripturæ auto-
ritatibus, quibus uexationibus defendi possint,
cum superno adiutorio demonstrare: ut qui ista le-
gere & in memoria habere curauerint, aliquanto
promptiores sint ad disceptandū cum illis, si quan-
do, ut assolet, in populo fuerint deprehensi. Valde
enim linguosi sunt, ac semper in promptu illis est
A 2 quod

P R A E F A T I O.

quod aduersum nos dicere possint. Et est non parua uerecundia nostris, qui literas sciunt, ut sint muti & elingues in cōspectu illorum. Cum essem Canonicus in ecclesia Bunnensi, sæpe ego & unanimes meus Bertolphus, cū talibus altercati sumus: & diligenter attendi errores eorum ac defensiones. Multa quoq; de illis innotuerūt per eos qui exierāt de conuenticulis eorū & respuerant à laqueis diaboli. Propterea & abundantius ea quæ de illis sunt, & quæ contra illos dici possunt, in hunc librum cū abbatis mei domini HILDELINI exhortatione congesti, uestræq; celsitudini antiquæ familiaritatis causa transmissi, quatinus si forte coram uobis tales examinari cōtigerit, munita sit ex his sermonibus prudentia uestra, ad obstruenda ora loquentium iniqua, & ad confirmandum uacillantēs animos seductibilium hominū, qui dolosis sermonibus illorum decepti, ambulare eos secundum ueritatem exiltimant. Rogo autem, ut si rationabilem forte iudicaueritis huius libri compositionem, & in aliquo utilem Christianæ religioni fore perspexeritis, in comune eum uenire faciatis, ut sit in scandalum generationi illi pessimæ cunctis diebus.

Sermo

SERMO DE

HAERESIBVS, ADVERSVS QVOS
disceptatio assumitur.

Nam pretiosam margaritam à spon-
so suo Christo Iesu in dotem accepit
uirgo ecclesia, fidem catholicam : &
hæc quod dolendum est, insidiatores
multos patitur his diebus, qui moli-
untur conterere eam. Pericula nouissimorum tem-
porum, ut æstimo, venire cœperunt, de quibus in
euangelio saluator prophetauit, quando de signis
quæ diem iudicij essent præcessura, loquens ad di-
scipulos, sicut scribit Matthæus, hæc inter cætera
dicebat : Tunc si quis uobis dixerit, ecce hic Chri-
stus aut illic, nolite credere: surgent enim pseudo-
christi & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna
& prodigia, ita ut in errorem ducantur, si fieri po-
test, etiam electi. Ecce prædixi uobis. Si ergo dixe-
rint uobis, ecce hic est in deserto, nolite exire: ecce
in penetralibus est, nolite credere. Et quidẽ si tam
insanę mentis adhuc quispiam uenerit, qui se dicat
esse Christum, nondum audiuius: sed de pseudo
prophetis qui dicunt esse in penetralibus Christũ,
iam multa percipimus. Ecce enim quidã latibulosi
homines peruersi & peruersores, qui per multa tẽ-
pora latuerunt, & occulte fidem Christianã in mul-
tis stultę simplicitatis hominibus corruerunt, ita
per omnes terras multiplicati sunt, ut grande peri-
culũ patiatur ecclesia dei à ueneno pessimo, quod
undiq; aduersus eã effundit: nã sermo eorum serpit
ut cancer, & quasi lepra uolatilis lōge lateq; discur-

Fides ca-
tholica,
pretiosa
margari-
ta.

Mat. 24

ADVERSVS CATHAROS

rit, pretiosa membra Christi contaminans. Hos nostra Germania, Catharos: Flandria, Piphles: Galia, Tesserant, ab usu texendi appellat. Sicut de eis p̄dixit dñs, dicunt in penetralibus esse Christū: quæ uerā fidē Christi, & uerū cultū Christi, non alibi esse dicunt, nisi in conuenticulis suis, quæ habent in cellarijs & in textrinis, & in huiusmōi subterraneis domibus. Apostolorū uitā agere se dicūt: sed cōtrarij sunt fidei sanctę, & sanctę doctrinæ, quæ à sanctis apostolis, & ab ipso dño saluatore nobis tradita ē. Ipsi etem sunt de quibus apostolus Paulus in epistola ad Timotheum ita locutus est: Spūs autē manifeste dicit, quæ in nouissimis diebus discedent quidā à fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis demoniorū, in hypocrisi loquentiū mendaciū, & prohibentiū nubere, abstinere à cibis quos deus creauit ad percipiendū cū gratiarum actione.

De coniugio, Hæresis prima.

ET quidem uere hi sunt ad quos pertinet hic sermo, quoniam nuptias reprobant & condemnant, ita quod non aliud quam eternam damnationem promittunt eis, quæ in coniugali uita permanet usque in finem. Approbare quidem se dicunt quodam ex eis, illorum coniugium, quod uirgines conueniunt, sed nec illos saluari posse dicunt, nisi ante finem uitæ suæ abinuicem se parent: ac per hoc tale quodque coniugium prohibet. Carnem omnem uitant, quod per se esse sectam illorum ingressi sunt: non ea causa qua monachi, aut alij spiritualiter uiuentes ab ea abstinere, sed idcirco uitandum esse esum carnis dicunt, quia de concubitu nata sit omnis caro: & ex hoc immunda esse arbitrantur. Et hanc quidem rationem manifestius dicunt, sed in occultis suis, quod peius est, dicunt, uidelicet omnem carnem

scda, de e
su carnium
uitado.

Tertia, de
creatione

carnem facturam diaboli esse: ideoque nec in sum-
 mis necessitatibus eam ullatenus gustant. De ba-
 ptismo uarie loquuntur. Baptismum nihil prodes-
 se dicunt paruulis qui baptizantur: quia per seipsum
 baptismum petere non possunt: & quia nullam fi-
 dem possunt profiteri. Est autem aliud quod inde
 communius sed occultius loquuntur, uidelicet quod
 nullus baptismus in aqua profit ad salutem. Inde &
 eos qui ad sectam illorum transeunt, suo quodam occulto mo-
 do rebaptizant, quem baptismum in spiritu sancto
 & ignefieri dicunt. De animabus mortuorum tale
 sententiam habent, quod in ipsa hora exitus sui, uel
 transeunt ad aeternam beatitudinem, uel ad aeter-
 nam damnationem. Non enim recipiunt quod cre-
 dit uniuersalis ecclesia, uidelicet esse quasdam pur-
 gatorias poenas, in quibus animae quorundam ele-
 ctorum ad tempus examinantur pro peccatis suis,
 de quibus in hac uita per condignam satisfactionem
 ad plenum purgatae non sunt. Propterea ergo arbi-
 trantur superfluum & uanum esse orare pro mortuis,
 elemosynas dare, missas celebrare, & irrident pul-
 sationes campanarum quas facimus, quae tamen pia ratione in
 ecclesiis fiunt, ut uidelicet uiui ad orandum pro mor-
 tuis commoneant, & ad memoriam propriae mortis ex-
 citent. Missas quae in ecclesiis celebrant omnino sper-
 nunt & pro nihilo ducunt. Nam si forte cum populo in quo ha-
 bitant, ad audiendum missas, siue etiam ad percipiendam
 eucharistiam accedunt, omnino hoc simulatorie faciunt,
 ne infidelitas eorum possit notari. Ordinem qui pro-
 pe sacerdotum in Romana ecclesia, & in cunctis ec-
 clesiis catholicae fidei omnino perisse dicunt, nec

carnium

Quarta,
 de bap-
 tismo par-
 uulorum.

Quinta, de
 bap-
 tismo
 aquae.

Sexta, de
 animabus mor-
 tuorum.

A 4 usque

ADVERSUS CATHAROS.

Octava
de corpo-
re & san-
guine dñi

Cathari
carnē suā
corp⁹ dñi
uocabāt.

Nona de
humani-
tate Sal-
uatoris.

Infra, Be-
ma uidef
esse p m.
Decima,
de huma-
nis aiab⁹.

usquam nisi in secta eorum ueros sacerdotes inue-
niri. Corpus domini & sanguinem nullo modo no-
stra consecratione fieri, aut à nobis per communi-
cationem percipi posse credunt: se autem solos in-
mensis suis corpus domini facere dicunt. Sed in uer-
bis illis dolum habent: non enim uerum illud cor-
pus Christi significant, quod de uirgine natum fu-
isse credimus, & quod passum est in cruce: sed sui-
ipsum carnem corpus domini uocant: & in eo quòd
sua corpora nutriunt cibis mensæ suæ, corpus do-
mini se facere dicunt: Nec intactum præteribo quòd
audiui à quodam uiro fideli, qui agnita eorum pfi-
dia & secretis quibusdam turpitudinibus, de socie-
tate eorum exiuit. Nam in domino saluatore ita er-
rare eos affirmabat, ut dicerent eum non uere na-
tum ex uirgine, nec uere humanam carnem eum
habuisse, sed simulatam carnis speciem: nec ex
mortuis eum resurrexisse, sed mortem & resurre-
ctionem simulasse. Propter quod & Christianis pa-
scha celebrantibus, uel negligenter hoc celebrant,
si inter ipsos sunt: uel occasiones quærunt disce-
dendi de medio eorū quibus cohabitant, ne cum
eis solemnizare cogant. Celebrant autē pro eo aliud
quoddam festū, in quo occisus est heresiarcha eorū
Manichæus, cuius proculdubio heresim sectatur,
quod beatus Augustinus in libro contra Manichæ-
os Beina appellari dixit. Meus autē recitator ab eis
quibus ipse fuerat cōmoratus, Malilosa dixit uocari,
& autumnali tēpore celebrari. Præter hæc & nouā
quandā, & hæctenus inauditā insaniā de eis com-
pertam habemus, quā manifeste cōfessi sunt quā
eorū cū examinerētur à clero in ciuitate Colonia,
ub

ubi & à populo feruentis zeli combusti sunt. Dicebant enim aīas humanas non aliud esse, nisi illos apostatas spiritus, qui in principio mūdi de regno cœloꝝ eiekti sunt: & eos in humanis corporibus posse p̄ bona opa promereri salutē: sed hoc nō nisi inter eos, qui ad eos̄ pertinent sectā. Talia iam lōgo tēpore latēter susurrauerūt, lustrantes ubiq; domos seductibiliū hoīm, & multas in his tēporibus infelices animas, ut audiuius, captiuas ducunt retinaculis susurri pessimi. Circūeunt (ut ita dicā) mare & aridam, ut faciant Catharū unū: & oēm religioſam conuerſationē impia detractiōe cōmaculant: nec quēq; saluari posse, nisi ad eos̄ tranſierit sectam, affirmant. Ita q̄ cū omni diligentia cuiſigare necesse est oēs qui zelū dei habent, & exercitatos habent sensus in scripturis sanctis, ad capiēdum uulpeculas has pessimas, quæ demoluntur uineā domini sabaoth. Multi quidem sunt errores illorū, ita ut nemo oēs enumerando prosequi ualeat: sed eos qui maxime periculosi mihi uisi sunt, distinxi, & in una serie disposui: quoniā annuēte deo specialiter aduerſus eos loqui mihi propositū est.

De origine sectæ Catharorum.

Sciendū uero est, & non celandum ab auribus uulgi, quoniā indubitanter secta eorū, de quibus agimus, originē accepit à Manichæo hæresiarcha: cuius doctrina maledicta erat & tota uenenosa, & radicata est in populo isto peruerso. Multa tñ permixta habent doctrinæ magistri sui, quæ inter hereses illius nō inueniunt. Diuisi sunt etiā cōtra semetipsos, quia nōnulla quæ ab aliquibus eorū dicunt, ab alijs negant. Manichæus autē iste (ut nunc

ADVERSUS CATHAROS

paucā de illo loquat) à Persia oriundus erat, & primo qui sem Manes dicebat, postea uero à discipulis suis Manichæus appellatus est, ne infans uideretur, & dictus Manes à mania, qđ est infantiæ nomen. Sic autē infans erat, ut diceret se ipsum spiritū sanctū, & se missum fuisse à Christo in mundū, sicut promiserat cū ascēsurus esset in cœlū: ideoq; & Christi se apostolum dicebat, quasi missum ab ipso. Vnde & discipuli eius ex hoc gloriabant, qđ in magistro ipsorū cōpleta esset promissio Christi de spiritu paraceto. Ex numero discipulorum suorum duodecim elegit, quos quasi apostolos suos habebat, ut in hoc haberet formam Christi, qui ex discipulis suis duodecim sibi elegit apostolos: quē numerum imitatores eius & hodierna die obseruant: qui ex electis suis habēt duodecim quos appellant magistros, & tertiumdecimum principem ipsorum: episcopos autem septuagintaduos, qui ordinant à magistris: & presbyteros & diaconos, qui ab episcopis ordinantur: & hi electi inter eos uocantur: qui uero non ad tantam perfectionem uenerunt ut electi possint dici, auditores uocant. Mittuntur autē ex omnibus qui idonei uidentur ad eorum errorem, uel ubi est, sustentandū, uel augēdum, uel ubi non est, seminandum. Manichæi doctrina & sequaciū eius, Christianæ fidei in ipsa radice sua se opponit, sicut nūc demonstrabo. Creditimus enim & cōfitemur unū solum esse deum, qui fecit cœlū & terrā, & oīa quæ in eis sunt: & hæc radix fidei nostrę: illi uero duos creatores esse docēt, unum bonum, & alterum malum: uidelicet deum & quendam immanem principem tenebrarum: quem

Manichæus duo eē
res: principi
pia dixit.

quem nescio quomodo rectius uocare possimus nisi diabolum. Duae naturas fuisse dicunt ab æterno contrarias sibi inuicem, unam bonam, & alteram malam: & ex eis dicunt creata esse uniuersa. Animas hominum, & uitalem spiritum quorumlibet animantium, & uirtutem quæ uiuificat arbores & herbas, & quælibet semina, à deo originem habere dicunt, & condita ex illa bona natura: imo & quandam partem dei, unumquodq; talium esse uolunt. Carnem uero omnium quæ uiuunt super terram, tam hominū q̄ aliorū aiantium ab illo immani principe tenebrarū, id est diabolo, originem dicunt habere, & cōdita ex mala natura: & ob hoc ut supra dictum est, esum carniū uirant. Horrendus est sermo, & omnino alienus ab humano sensu, quem de talibus rebus filij diaboli confinxerūt, ad perditionem omnium eorū qui illis credunt, & à casta ueritate quæ est in scripturis sanctis, mentē auertunt. Hoc quoq; manifestum inter errores Manichæi & discipulorū eius legitur: quod dicebant filium dei nunquam uerè humanum corpus suscepisse in uirgine, sed similitudinem tantum humani corporis habuisse: & nunquam uerè passum aut mortuum fuisse, aut resurrexisse: sed tantum in his omnibus se fuisse humanos sensus, ita ut hominibus uera uiderentur cuncta quæ dicuntur de humanitate eius: & quod nulla tamen ueritas fuisset in his omnibus. Id ipsum autem ante Manichæum in Persia docuerant duo magi, Zaroë & Arphaxat. Et, sicut dixim⁹, hæc oīa nobis ueraciter cōpta sunt de oīb⁹ istis q̄s nūc Catharos uocāt: & ipsi originē habuerūt à quibusdā discipulis Manichæi, qui
olim

ADVERSVS CATHAROS

olim Catharistæ dicebāt. Nā Manichæ⁹ ille de q̄ to-
 tus hic error ꝑcessit, multos qdē discipulos habe-
 bat: & sub una secta erāt, dum adhuc utueret; mor-
 tuo autē eo, dissenserunt ab inuicē, & diuisi sunt in
 tres partes: & uocati sunt quidā eorū Mattharij, qui
 dā uero Catharistæ, quidā autē singulariter Mani-
 chæi dicebant, quia singulariter cæteris magistrū
 suū secuti sunt, omnes tñ cōmune habebāt hoc no-
 men, ut dicerent Manichæi: quia oīm error à Mani-
 chæo originē habuit. Ipsi uero qui Catharistæ dice-
 bantur, omnibus cæteris turpiores habebant, pro-
 pter quasdā secretas spurcicias, quas specialiter ip̄i
 exercebant. Quorū doctrinā & uitam iudubitanter
 sectantur isti, de quibus nunc sermo est nobis. Un-
 de aut Catharistæ. i. purgatores, primo uocati sunt,
 alio loco dicere statui: ne principiū libri huius ali-
 quis abominet, si statim oēs prauitates eorū enar-
 rarē. Nā quæ de Manichæis à beato Augustino con-
 scripta sunt, summatim & breuiter collegi ex trib⁹
 libris eius, uidelicet ex eo qui inscribitur cōtra Ma-
 nichæos, & ex eo q̄ intitulat de morib. Manichæorū,
 & ex lib. de heresibus: & eandē collectionē in fine li-
 bri huius annectere dispono: ut qui legerint, pos-
 sint quasi à fundamento totā hanc hæresim pleni⁹
 agnoscere: & intelligāt, qm̄ hæc heresis oīm hære-
 sum sentina est. Prodūt aut semetipsos q̄ sint de er-
 rore Manichæi, in eo quod dicere solent, quod bea-
 tus Augustinus prodiderit secreta eorū: & constat
 q̄ ipse ante perceptionē baptismi disciplinæ Ma-
 nichæorū aliquandiu interfuit, & postea errores eo-
 rū & secreta manifeste in libris quos nominaui, de-
 scripsit & confutauit.

Sermo

SERMO II.

De eo quod doctrina Christiana occultā-
da non sit Sermo II.

AD vos ergo nunc mihi sermo est o Cathari plebs angulosa, qui nō alibi nisi in uestris penetralibus Christū esse quærendū æstimatis. Dicite mihi: qm̄ inijt hoc consiliū dñs, ut uellet esse absconditus in angulis uestris? Dicitis qm̄ ueritas Christianæ fidei uobis solis sit nota, & apd uos solos abscondita. Sed scimus qm̄ dñs saluator ipse eā non abscondit, ut patet in uerbis ipsius, que imminente sua passione coram pontifice Iudæorū locutus est, dicens: Ego palā locutus sum mundo, Iohan. 18. ego sp̄ docui in synagogis, ubi oēs Iudæi conueniunt, & in occulto locutus sum nihil. Non enim ita aliquid locutus est, ut hoc uellet occultū permanere. Nā etsi aliquando discipulis seorsum à turbis aliqua loquebatur, quæ nō illo tēpore conueniebat fieri manifesta, dicebat tamē illis: Quod dico in tenebris, dicite in lumine, & qd̄ in aure auditis, prædicare super tecta. Quib⁹ & post resurrectionē suā præcepit dicens: Euntes in mundū uniuersum, prædicare euangeliū omni creaturæ. De quibus & euāgelista subdit, dicens: Illi aut̄ profecti prædicauerūt ubiq; domino cooperāte, & sermonē eorū cōfirmāte sequentibus signis. Prædicauerunt non in angulis, non in cellarijs, aut textrinis, sed sicut scriptura dicit: Prædicauerūt ubiq; nō solū in domib. sed in foro, & plateis ciuitatū, non solū corā plebe, sed & corā regibus & principibus oīm terrarū, sicut scriptū est de eis: In oēm terrā exiit sonus eorū. Nolu it doctrinā suā à Paulo celari dominus, cū dicebat Vas electionis mihi est iste, ut portet nomen meū corā

Iohan. 18.

Mat. 10

Mar. ult.

Ibidē

Psal. 18.

Act. 9

ADVERSVS CATHAROS

Rom. 1.

coram regibus & principibus & filijs Israël. Ipse quoque Paulus à nullo genere hominum zelandam esse ueritatem euangelij æstimabat, quando dixit: Græcis ac barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum, ita quod in me promptum est, & uobis qui Romæ estis euangelizare, sicut dixi. Prædicauerunt sancti apostoli in manifesto doctrinam salutis, & signa fecerunt mortuos suscitando, cæcos illuminando, & omnem languorem pellendo in nomine CHRISTI, & sustinuerunt crucifigi, gladio quæ necari, ac diuersis passionibus deduci ad mortem, pro testimonio ueritatis. Vos autem si estis, sicut dicitis, apostoli CHRISTI, quare tanto tempore latuistis? Si uos estis ecclesia dei, ut dicitis, quare usque ad hæc tempora semper in abscondito ambulastis? Dominus dicit in euangelio de ecclesia sua: Non potest ciuitas abscondi supra montem posita, neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed supra candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Mons ipse CHRISTVS est: ciuitas supra montem posita, ecclesia est, cuius fundamentum est Christus. De ea dicit dominus, quod non potest abscondi. Vos autem semper absconditi fuistis, & doctrinam uestram occultastis, & ita lucernam uestram sub modio timoris positam habetis, nec unquam eam alicui manifestatis, de quo timetis, quod uos faciat manifestos. Nam ab ipsis quoque, qui ueniunt ad uos, fidem uestram, ex qua saluandos uos esse speratis, & occulta opera uestra longo tempore, ut dicunt, quindecim annis occultatis, do-

nec

nec diu uos probaueritis, ita ut sperare, possitis,
 de eis quod non prodant uos. Non hoc san-
 cti apostoli fecerunt, & successores eorum, qui
 nobis sunt noti. Non absconderunt lucernam sub
 modio, quia nec causa timoris, nec causa commo-
 di temporalis lucem euangelicæ ueritatis, quam
 à CHRISTO acceperant, celauerunt, sed super
 candelabrum, id est, super ecclesiam, ita manife-
 ste eam constituerunt, ut luceret omnibus, qui in
 domo, id est, in mûdo erant. Omnibus etenim tam
 bonis, quàm malis, electis & reprobis innotescere
 noluit dominus, qualis esset fides, & religio Chri-
 stianorum, ut nemo per ignorantiam posset se ex-
 cûsare. Forsitan ad uerbum illud confugitis,
 quod dominus ad discipulos suos locutus est di-
 cens. Nolite sanctum dare canibus, neque mittra- Mat. 7
 tis margaritas ante porcos. Rustici uiles nolite as-
 sumere uerba hæc in defensionem uestram, quia
 non recte discernitis ea. Omnibus hominibus ma-
 nifeste dicenda sunt uerba salutis, sine quorum a-
 gnitione saluari nemo potest, nec aliquis ita canis
 aut porcus iudicandus est, ut occultari debeant
 ab eo. Nam ut ait Apostolus: Deus omnes ho- 1, Tim. 2
 mines uult saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis
 uenire. Quod si quis audita & agnita ueritate per-
 tinaciter & incorrigibiliter ei contradicit, & niti-
 tur commaculare ueritatem foeda detractione &
 irrisione, debet iusta ratione à tali suspèdi prædica-
 tio ueritatis, qd est subtrahi sanctû, & margaritas à
 porcis & canibus. Tales esse persenserant sancti
 apostoli

ADVERSVS CATHAROS

Act. 13.

apostoli iudæos, in quibus satis laborauerant uerbo prædicationis, cū nouissime eis dicebant: *Quā repulistis à uobis uerbum dei, & indignos uos iudicastis æternæ uitæ, ecce conuertimur ad gentes. Conuersi sunt ad gentes, & eis manifeste prædicauerunt doctrinā salutis, quos sciebant esse idololatrias, & pollutos omni genere immunditiarū, & uos ita canes & porcos uos iudicatis, ut nunquā manifeste inter uos prædicetis doctrinā uestram, sine qua neminē saluari posse arbitramini, cū dominus dicat:*

Mar. 6.

Qui me confessus fuerit corā hoibus, confitebor & ego eū corā patre meo, q̄ in coelis est. Si forte acciderit, ut aliquis uestrū pro errore suo deprehensus fuerit, & deductus ante iudices ecclesiæ, aut omnino negatis fidē uestrā, aut tunc primū aliq̄s errores uros cōfitemini, cū de uita ampli⁹ nō speratis: sed illa confessio nō est ad gloriā uobis, & est quasi cōfessio furis, q̄ cū de uita sua desperat, latrocinia sua impudenter confitet̄ sub laqueo, & sunt interemptiones, quas aliquando à pōpulo zelate pro lege dei sui aliqui uestrū patiunt, nō quasi passionis apostolorū, sed quasi iudicia furum & latronū. Vos quippe estis, de quibus dominus in euāg.

Iohan. 10

dicit: Oēs quot̄q̄ uenerunt fures sunt & latrones. Nō enim nisi furtiue, & quasi per latrocinium acquiritis in partē uestram animas miserorū, q̄s trahitis post uos, & omne negotiū uestrū est, perambulās in tenebris, quoniam sicut ait saluator: Omnis qui

Iohan. 3.

*male agit, odit lucem, & non uenit ad lucē, ut non arguant̄ opera ei⁹. O quales apostoli, o quales euāgelistæ, quoniam bene impletis illud, q̄d mādauit dominus prædicatoribus uerbi sui per prophetā,
dicēs*

dicens: Super montē excelsū ascende tu qui euāgelizas Sion, exalta uocem tuā, qui euāgelizas Hierusalē, exalta, noli timere. Nō hoc certe impletis, sed illud mandatum Priscilliani obseruatis: Iura, periura, secretum prodere noli. Dicitis mō, nondum uenit tempus nostrum ut manifestari debeamus, sed iam nunc incipimus palam loqui mūdo, & erit adhuc tempus quādo deus ecclesiam suā, id ē, nos exaltet, & impleatur in nobis illud quod dominus dicit de ecclesia sua: Non potest abscondi ciuitas supra montem posita. Sed dicite mihi, Si semper supra montem, id est Christum posita fuit ciuitas ista, hoc est societas uestra, quomō potuit fieri, ut tāto tempore esset abscondita? Tam em̄ à tēpore dominicæ ascensionis transierunt mille & cētum anni, & amplius, & nunq̄ sublimata est religio uestra, aut si sublimata est, dicite si scitis, in quibus temporibus, & sub quibus regibus terræ factū est hoc, ut ubiq̄ in mundo audiretur prædicari fides Catharorū. Quando factum est hoc, ut oēs principes & domini terrarū, qui nō essent uel pagani uel iudæi, essent Cathari & gubernarent subditos suos secundū legem Catharorum? Certe si hic nobis demonstrare possētis, cederemus uobis, q̄ aliquādo ciuitas uestra posita fuisset in manifesto, sed hoc gratia dei nunq̄ factū est.

Esa. 40

Mat. 5

De incremento & manifestatione catholicae fidei. Sermo III.

Audite nūc de fide, gratia, quā profiteamur, & quā in manifesto prædicamus, quomō puenierit in nos, & quomodo ecclesia dei, cuius nos per ipsius gratiā membra sumus, exalta

B ta est

ADVERSVS CATHAROS.

ta est, & posita est in manifesto. Fidem beati Petri apostoli quā ipse habuit & p̄dicauit, suscepit post ascensionem domini ciuitas magna Antiochia, & ipse erat in ea docens annis septē non occulte, non in subterraneis domibus, sed episcopus erat totius ciuitatis, & ipsius causa regalis aula, quæ erat in ciuitate per deuotionē populi cōmutata est in ecclesiam, in qua cōmuniter populum docuit, & missas celebrauit, & ordinabat ea quæ ad Christianā religionem pertinebant. Ibi primū eis, qui fidē Christi susceperūt, impositiū est nomē hoc, ut uocarentur Christiani. Cum autē ibi firmasset fidē Christianā, & legē diuinā, beatus Petrus ordinauit in suo loco episcopum ciuitati, beatū Euodium, cuius & successor fuit Ignatius clarissimus martyr, discipulus sancti Iohannis euangelistæ, & ipse inde profectus est Romā, itemq; in ea fidē Christianam docuit, ac maximā partem ciuitatis ad Christū conuertit, & per XXV. annos ecclesiā Christi ibi gubernauit. Ibi manifeste confessus est corā Nerone Imperatore fidem Christi, & uxorem eius Libyam, & uxorem Agrippæ præfecti Agrippinā, ad fidē conuertit, & ob eiusdem fidei prædicationē, Nero eum crucifigi præcepit, & Paulū simul cū ipso ibidem prædicantem, gladio necari iussit. Ex illo igitē tēpore semper fides Christiana creuit in urbe Roma, neq; unq̄ defecit in Romana ecclesia fides quā habuerat & quā prædicauerat Petrus, sicut & ei promiserat dominus, quādo imminēte passione sua dixit ad eū: Ego rogauī prote, ut non deficiat fides tua hoc est, fides ecclesiæ quā tibi commisi. Beatus autem Petrus cum sciret adpropinquare sibi passio-

nem

S E R M O III.

nem suam, sanctum Clementem, quem ad fidem conuerterat & baptizauerat, ordinauit in episcopum, eiusque gubernationi sedem suam & ecclesiam, quam ipse rexerat, commisit: Et ira successor beati Petri factus est in sede illa, & ad ultimum ipse quoque pro testimonio fidei Christianae martyrium passus est. Nam quod Linus & Cletus successores Petri fuisse leguntur, ita intelligendum est, quod adhuc ipso uiuente, coadiutores eius extiterunt in gubernando populum dei Romae, & ad hoc ab ipso erant in episcopos ordinati, ut scribit quidam apostolicorum patrum episcopis Germaniae & Galliae. Qualem autem fidem a beato Petro Clemens susceperat, talem & successores eius habuerunt, & predicauerunt in Romana urbe, & eam praedicari fecerunt in alijs terris per eos quos ad praedicandum miserunt, & paulatim quidem creuit ecclesia in ea fide, & magis ac magis de die in diem promouebatur, quousque multi reges & principes grauius eam persecutionibus opprimere niterentur usque ad tempus beati Syluestri pape, sub quo pax magna, & libertas data est ecclesiae, & exaltari coepit, & ad summos honores promoueri fides & religio Christiana. Ipse etenim sicut antiqua nobis scripta commemorant, praedicatione uerbi dei, & magnorum ostensione miraculorum Constantinum Imperatorem filium Helene reginae (quae crucem dominicam inuenit) conuertit ad fidem, ita ut Imperator de regali folio suo descendens in eo collocaret beatum Syluestrum, & ad pedes eius se humiliaret. Ipse quoque in eoque sedere eum fecit, & ad modum serui ei ministrauit pedester incedens ante eum, & freno eum deducens, & consignans ei dominium ur-

Linus
Cletus

Clemens

Syluest.

Constantinus

ADVERSVS CATHAROS

bis. Insuper & regale palatiū illic ei cōstruxit, & oēm
 regium honorē & potestatē quā habebat Romæ,
 & in partibus occidentis, ipsi ac successoribus eius
 cōcessit, & totius senatus honorē clero, qui cū ipso
 erat tradidit, & ipse cū senatorib. oib. de urbe egre
 diens, Byzantiū transmigravit, & urbē noīs sui Cō
 stantinopolim ædificauit: solū autē nomen impera
 toris sibi ac successorib. suis retinuit. In hunc mo
 dū creuit, & confortata est, & usq; ad summos ho
 nores permota est in Romana urbe, & sub Roma
 na potestate ecclesia dei & fides quā B. Petrus do
 cuit, & quā successores eius ab eo tenuerunt, & us
 q; ad ista tpa perduxerūt. Simili mō & p alios apo
 stolos in alijs regnis p totū mundū fides Christi di
 latata & sublimata est. Ad has autē cisalpinas par
 tes hoc ordie peruenit: B. Petrus dū ecclesiā dei Ro
 mæ gubernaret, misit tres ex discipulis suis uideli
 cet Eucharium, Valerium, & Maternū prædicare Theu
 tonicæ genti euangeliū Christi. Qui ueniētes in ci
 uitatē Treuerim, prædicauerunt in ea, & cū dei ad
 iutorio conuerterūt eā ad fidē Christi, & baptiza
 uerunt oēm populū in fluuie ciuitatis, qd dicitur Ole
 uia. Primus eorū episcopus urbis erat Eucharis, quo
 defuncto Valerius ei in episcopatū successit, quo etiā
 defuncto Maternus, qui de morte per ba
 culū Petri suscitatus fuerat, epūs factus est, nō solū
 in Treuiri, sed & in Colonia, quæ antiquitus Agrip
 pina uocabat, simulq; in ciuitate Tungerensi, quæ
 Hunorū persecutione deleta est. Ipsa est ergo fides
 B. Petri, quā hi sanctis prædicauerunt ecclesijs, quas
 ipsi gubernauerunt, ipsorumq; successores tenuerunt
 & prædicauerunt usq; in hodiernū diē. Tandē
 quocq;

SERMO III.

quorū fidē p̄dicauit in ciuitate Moguntia Crescēs
discipulus Pauli apostoli. Beatus quoq; Bonifacius
uir eximīe sanctitatis, qui primus in ea archiepi-
scopus fuit, & martirium pro Christo suscepit, &
successores ei⁹ usq; in hodiernū diē hāc fidē tenuerūt
& docuerūt iē ecclesia Mogūtinēsi, & ipsa in oib⁹
ecclesijs ei subditis usq; nūc tenet & p̄dicat. Eccle-
się Metēsis primus ep̄s fuit S. Patiens, discipulus S.
Iohānis euāgelistę, & ipse iē ea fidē nostrā docuit
& firmavit, & permanet in ea usq; in p̄sentē diē. S. Cle-
mens successor ap̄t̄i Petri b. Dionysii uir clariss-
imę sct̄itatis, q̄ p̄dicatiōe ap̄t̄i Pauli Athenis con-
uersus fuerat, in Galliā misit p̄dicare x̄p̄m dei, &
cū eo tres illustres uiros, Marcellū, & Saturninū, &
Lucianū, qui cū ad portū Arelati peruenissent, be-
atus Dionysius S. Marcellū in Hispaniā direxit, san-
ctū Saturninū in Aquitaniam, S. uero Lucianū ad
Beluacensem ciuitatē, quorū singuli regiones & ci-
uitates sibi destinatas repleuerunt doctrinis fidei,
quæ usq; in p̄sēns tēpus ibidem tenet & p̄dica-
tur. Ipse uero S. Dionysius cū duob⁹ socijs, Rustico
& Eleutherio Parisios adiit, ibiq; fidē quā per bea-
tum Paulū didicerat p̄dicauit, & per totam Frā-
ciam dispersit, & pro eadē fide martyriū pertulit, si-
mulq; socij eius, Rustic⁹ & Eleuthertus cū eo. Mar-
tyrium uero ipsius singulari & inaudito miraculo
deus honorauit, in eo quod post de collationem su-
am ipse proprijs manibus caput suū a loco marty-
rii per spatium miliarij usq; ad locū in quo huma-
tū est corpus eius, deportauit. Testimonium hoc
grande erat perfectissimæ sanctitatis eius & rectę
fidei, ac sanctæ religionis, quam ibi docuerat atq;

ADVERSUS CATHAROS

- Hilarius** fundauerat. Ipsam fidē quā b. Dionysius in Gallia reliquit, sanctus Hilarius Pictauiensis episcopus egregius doctor, & nobilissima lucerna ecclesie dei, tenuit & docuit uerbis & scriptis & exēplis. Ipsam fidem tenuit & docuit, & oībus modis promouit
- Martin^o** B. Martinus Turonēsis epūs, cui⁹ sanctitas per oēs fines mundi usq; in præsentē diē clarissime splēdet, & in summa ueneratione habet. Cuius fidei & doctrinæ testimoniū perhibuit diuina uirtus, in triū mortuorū suscitatione, aliorūq; ualde mirabilium operū exhibitione. Eandē quoq; fidē B. Remigius Remensis ciuitatis archiepiscopus tenuit & docuit, & insignib; miraculis cōfirmauit. Hic Clodoueuus in clycū regem Frāciæ, & cū eo copiosam multitudinem gentis Francoꝝ conuertit ad fidē Christi, & baptizauit in Remensi ciuitate, misso ei chrismate de cœlo. Ex illo ergo tēpore reges Francoꝝ, & principes Galliæ cœperūt esse Christiani, & cœpit cōmuniter per totā Franciā publice coli religio Christiana, & per oēs ciuitates in ueneratione haberi fides Christiana, eadēq; usq; in præsentē diē in tota Gallicana ecclesia prædicat. De gñe Clodouei processit Carolus Magnus, qui inter Francoꝝ reges summus atq; gloriosissimus erat. Hic in eadem fide baptizatus est, quā à B. Remigio rex Clodoueus acceperat, & quā cæteri reges tenuerunt, quā Clodoueo processerūt. Hic à beato Leone papa Romā uocatus est, & consecratus in imperatorē, & factus est aduocatus Romanæ ecclesie, & fidelissimus defensor totius Christiani populi, & uehemēter per eū aucta religio Christiana, & dilatata est atq; cōfortata, & per ipsius diligentia fides Ro. ecclesie

eleſia per multas terras, quæ ignorabant dñm, di-
 ſperſa eſt. Ipſam fidẽ quã pfeſſus ẽ Carolus impe-
 rator Romanus, tenuerunt & confeſſi ſunt oēs im-
 peratores, ſiue reges Romani, & oēs reges Franco-
 rũ, q̄ fuerũt poſt eũ, & p̄ciſes eorũ uſq; in p̄ſens
 tẽpus Frederici imperatoris Ro. & Lodouici regis
 Francoꝝ. Ipſam ergo fidẽ, quã primo b. Petrus Ro-
 mæ plantauit, & quã tenuerũt ſucceſſores eius in
 Ro. urbe, & quã docuerũt in oĩbus terris ſancti eſi,
 aliq; ſancti patres q̄ obediẽtes erãt Ro. eccleſiæ,
 & quã ab illis acceperunt imperatores, & reges &
 p̄ciſes terrarũ, cũ populis ſibi ſubiectis, tenemus
 atq; confitemur, nos uidelicet clerici, & monachi,
 & laici, qui in eccleſia Chriſti baptizati ſumus, &
 in eccleſijs deo ſacratũs conuenimus ad orandum
 & laudandũ deũ, & ad cõicandum corpori & ſan-
 guini dñi noſtri Ieſu Chriſti cũ fide non ficta, & ſpe
 ſalutis aĩarũ noſtrarũ. In eo autẽ certi ſumus nos ha-
 bere eandẽ fidẽ, quã habuerũt ſ. patres ante nos, q̄-
 niam eadẽ euãgelia Chriſti, eadẽ ſcriptura ap̄lica,
 quã & illi habuerunt, & publice in eccleſia docue-
 runt, habemus & nos & credimus eis. Ipſorũ quoq;
 ſancta ſcripta habemus, in q̄bus de clarauerũt qua-
 lis eſſet fides eorũ, & qualẽ intellectũ haberent in li-
 bris ueteris legis & prophetarũ, & in euangelijs &
 in apoſtolicis ſcriptis, & in eadẽ intelligentia ſequi-
 mur eos. Manifeſtũ eſt itaq; ex his quæ dicta ſunt,
 qm̄ fidei noſtrę fundamentũ eſt doctrina Petri, qui
 fuit Chriſti, qui fuit dei, imo & deus. Veſtri autẽ er-
 roris fundamentũ doctrina Manichæi, qui nõ fuit
 dei, ſed diaboli, non Chriſti, ſed Antichriſti: & hoc
 ſcire poteſt quiſq; ſenſatus, obediendũ eſſe noſtræ

ADVERSUS CATHAROS

catholicæ fidei, potius quàm ueræ absconditæ infidelitati, quæ cum suo fundamento à cunctis quam ueritatē, maledicæ, & sub æterna clausura damnetur.

De eo quod scriptum est: Fides sine operibus mortua est. Sermo III.

Iaco. 2

Fortassis o sancti Cathari, qui peccare non potestis, impropertis nobis peccata nostra, & dicitis sicut legimus: Fides sine operibus mortua est. Vos autem opera ad fidem pertinentia non habetis, Et idcirco fides uestra mortua est, & quoniam fides uestra mortua est, nulla est. Et idcirco sacramenta uestra nullum effectum habent, & non potestis baptizare, & corpus domini consecrare, nec aliquid huiusmodi in ecclesia facere, quod uobis aut alijs proffit. Hæc est obiectio uestra aduersum nos. Ite primū & interrogantes discite, qua de causa deus interfecit Ozam, qui extendit manū suam, ut sustentaret arcam dei, quando nutabat ita ut casura putaretur, in tempore illo, quo eam reducere uolebat Dauid de Bethsames in Hierusalē. Et cum hæc didiceritis, struite reprehensiones uestras aduersum ecclesiam dei. Non oportebat nos respondere uobis aduersus ea, quæ nobis obijcitis de fide nostra, quoniam extra fidem catholicam estis, sicut domino uolente comprobabimus. Non oportet nos respondere uobis de operibus nostris malis quæ obijcitis nobis, quoniam peiora & sceleratiora sunt opera uestra, sed alius erit locus dicendi de eis. Respondebit tamen uobis hoc loco, ne propter ignorantiam dimittere uideamur: fatemur quidem, quod peccatores sumus, quoniam ut ait Iacobus apostolus: In multis delinquimus omnes. Verūtamē est differentia inter delinquentes. Multi quidem in minoribus peccatis ueniunt aliter

2. Reg. 6

aliter quodidie delinquunt, & quotidiana satisfactio
 ne dominum placant, & agunt opera laudabilia, quæ pri-
 nent ad fidem, quã profitemur. De talibus ut spero
 non potestis aliquid rationabili causa dicere, quod fi-
 des eorum mortua sit, & quod sacramenta talium presby-
 terorum inania sint, & tales per gratiã dei, nec sunt in
 ecclesia, nec unquã à principio in ea esse desierunt.
 Sunt uero quod ingemiscimus nonnulli, qui in ma-
 ioribus peccatis, quæ capitalia uocantur delinquit,
 & super his non condigna poenitentia satisfaciunt
 deo. De talibus fatemur, quod fides quã habent, mor-
 tua est, quia sine operibus iustificationis est apud
 ipsos. Mortua inquam est, non ita quod id quod credunt an-
 nihilatũ sit propter ipsos, aut nullius utilitatis sit
 sed ipsis fides eorum mortua est, & eis non prodest ad
 salutem, nisi respiscant ab operibus malis quæ in ipsis
 mortificat fidem. Quod autem dicitis de presbyteris
 nostris, qui tam male conuersationis sunt, ut fides
 eorum mortua dici possit, quod sacramenta eorum nullius
 utilitatis sunt, huic omnino contradicimus, quod pla-
 ne falsum est: Fides eorum, dicitis, mortua est, & ideo
 nec ipsis prodesse potest, nec alijs, falsum est hoc,
 quia alijs prodest: Fides quã ipsi manifeste profitentur,
 per ipsorum ministeriũ alijs prodesse potest, & effectũ bo-
 nũ in alijs habere potest, quãuis non in ipsis: per similitu-
 dinẽ hæc uobis demostro: Contingit aliquoties, quod
 medicus sapiens in infirmitatẽ grauissimã cadit, &
 habet sapientiã, qua scit curare seipsum, habet medi-
 cinã quã ualet contra morbum suũ, sed ita est delicatus,
 quod non potest gustare de antidotis suis, & prebet ea
 alij eandem infirmitatẽ habenti, & ille curat. Ipse
 autem in sua infirmitate permanet usque ad mortem. Ve-

ADVERSVS CATHAROS

re de tali medico dicere possumus, q̄ ipsi mortua est sapiētia sua, aliq̄ aut̄ uiuit. Ita dico uobis de presbyteris ecclesiæ, qui male uiuunt, credunt quidē, sed eis credere non p̄dest ad salutē, si permāserint in inigtatibus suis. Nam & dæmones credunt, & contremiscunt, ut dicit scriptura: Credebant nimirū dæmones, qui ut ait euangelista, dicebant dño Iesu: Quid tibi & nobis fili dei uenisti ante tempus torquere nos. Credunt inquā & fidē habēt presbyteri enormes, sed sicut dixi de sapientia ægri medici, sibiipsis mortua est eorū fides, alijs aut̄ uiuit, dū in nomine Christi baptizant, & alia sacramēta exequuntur, secundū q̄ à sanctis patribus statutū est. Talis erat ille, de q̄ Lucas euāgelista refert dicens: Respondens aut̄ Iohānes dixit. Magister uidimus quēdā in noīe tuo eijciētē demonia & prohibuim⁹ eū, q̄ nō seq̄t nos. Et ait ad illū Iesus: Nolite prohibere eū: Nemo est q̄ faciat uirtutē, in noīe meo, & possit cito male loq̄ de me: Qui em̄ nō ē aduersum uos, pro uobis ē. Certe q̄squis erat ille, mortuā q̄dē sibiipsi fidē habebat, cū non sequerēt Iesum, sed alijs uiuebat fides eius, à quibus eijciebat dæmonia in noīe Iesu. Quod q̄dem nequa q̄ facere potuisset, si nullā omnino fidē, in noīe eius habuisset. Ita proculdubio etiā presbyteri mali dæmonia in nomine Christi eijciūt, q̄n̄ in nomine ipsius, idest, secundū hoc q̄d ipse instituit baptizāt, & prodest baptizatis fides, quā uerbis quidem, sed nō opibus, proficentur. Sed alio loco latius de hac re differendum est, & nunc ad loquendū de uestra abscondita fide, & de angulosa doctrina uestra sermonē cōuerto.

Circa Primam hæreſim de coniugio,

Sermo

S E R M O V.

Sermo quintus.

Vobis loquor doctoribus & præfectis, nõ in sanctitate quidẽ, sed in errore, & peruersitate. Animadvertite & uidete q̃ non hoies, sed demones uos appellat Apostolus in eo testimonio qđ in principio sermonis induxi: In nouissimis inq̃ tẽporibus discedet qđã a fide, attendetes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorũ, loquentiũ in hypocrisis mendaciũ, prohibentiũ nubere, & cætera. Vos estis dæmonia hæc, de quibus loquitur, & qui uobis attẽdũt, a fide recta discedũt: Nã doctrina uestra prohibet nubere, in eo qđ dicitis, neminem posse saluari, qđ cũ cõiuge sua p̃maneat usq̃ in finẽ. O dæmones unde uobis ista doctrina? Ex euãgelis Christi nõ est, ex scriptis apostolorũ nõ est, sed plane ex spiritibus erroris est. Intuemini euãgelium Matthæi apostoli, qđ per uniuersum orbẽ in ecclesiis legitur, et si non creditis Græcis & Latinis codicibus, ite ad inimicos uestros Iudæos, & inspicite Hebraicã scripturã, in qua euãgelium Matthæi scriptũ habet, & inuenietis in eo scriptũ hoc mō: Accesserũt ad Iesum pharisæi tentantes eũ, & dicetes. Si licet homini dimittere uxore, quacunq̃ ex causa? Qui r̃ndens ait eis: Non legitis, q̃a qui fecit ab initio, masculũ & sceminã fecit eos? Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erũt duo in carne una. Itaq̃ iam nõ sunt duo, sed una caro. Dicunt ei: Quid ergo Moyses mandauit dari libellum repudiũ, & dimittere? Ait illis: Qm̃ Moyses ad duriciã cordis uestri permisit uobis dimittere uxores uestras. Ab initio autem non fuit sic. Certe si quid rectæ intelligẽtẽ habetis, hic animaduerte

1. Tim. 4

Mat. 19

re po

ADVERSVS CATHAROS

Mat. 91

re potestis in hac responsione, quod non approbat dominus, ut omnes uiri ab uxoribus suis discedāt, sicut uos docetis esse faciendum. Si non posset saluari quisquam cum coniuge sua manens, sufficisset ei breuis responsio, ita ut interrogantibus illis: Si licet homini dimittere uxorem suam quacunque ex causa: dixisset, Licet, & bonum est, & aliter saluari non possunt. At non hoc dixit, sed comprobauit potius diuina autoritate stabilius esse debere uinculum societatis, quod est per legē dei inter uirum & conjugem suam, quā illud quod à natura est, inter uirum & parentes suos. Vos autem abinuicem separandos esse uirum & mulierem dicitis, & aliter eos non posse saluari. Et ipse contra ait: Quod deus coniunxit, homo non separet. Virum & mulierem coniunxit deus, qui secundum institutiones diuinarum legum coram ecclesia ineunt fœdus coniugale, & tales per hominem separandi non sunt. Fit quidem nonnunquā ut tales migrent pariter ad monasticam uitam, & separatas abinuicem mansiones eligant, quatenus deo liberius seruire possint, sed talem separationem deus operatur, non homo, & quidem tales non omnino abinuicem discedunt, neque rumpitur inter eos uinculū cōiugale, quia indiuisa in eis manet unitas mentiū. Nā quāto liberius diuine dilectioni uacāt, tāto purius atque firmitus se inuicē diligere possunt. Nos uero huiusmodi separationē, nullis ut uos facitis coniugibus suademus ea ratione, & non possint saluari simul permanentes in seculo, & in uita cōiugali. Vnam autem separationis causam, qua potest uir, si uult ab uxore discedere, &

rumpere

rumpere uinculū cōiugale, quo alligatus est, ei de
 terminauit dñs, qñ post respōsionem supra memo
 ratā, ita subiunxit dicens: Dico aut̄ uobis, q̄a quicū
 q; dimiserit uxore suā, nisi ob fornicationē, & aliam
 duxerit, mochaat. Vbi ergo adiunxit, nisi ob forni
 cationē, dedit intelligi, qm̄ sola fornicationis cau
 sa diuortium fieri potest. Quod si nō recte nos in
 tellexisse uerba domini q̄ predicta sunt arbitrami
 ni, audite apost. Paulū, quō concordat nobiscū, in
 intelligētia eorundē uerborū, ubi ad Corinthios lo
 quitur dicens: His iā qui matrimonio iuncti sunt p̄
 cipio, nō ego, sed dñs, uxore à uiro non discedere,
 q̄ si discesserit, manere innuptā, aut uiro reconcili
 ari. Et uir uxore non dimittat. Et subiūgens auto
 ritate pp̄ria, ait: Nā cæteris ego dico, nō dñs, Si q̄s
 frater uxore habet infidelē, & hæc consentit habi
 tare cū eo, non dimittat illā. Et si qua mulier habet
 uirū infidelē, & hic consentit habitare cū illa, nō di
 mittat uirū. Sanctificatus est s̄m̄ uir infidelis p̄ mu
 lierē fidelē: Et sanctificata est mulier infidelis p̄ ui
 rū fidelē, alioqui filij uestri immūdi essent, nūc aut̄
 sancti sunt. Quod si infidelis discedit, discedat. In tē
 pore primitiuarū ecclesiæ frequenter hoc accidit, ut
 uir esset fidelis, & mulier infidelis: & econtra ut uir
 esset infidelis, & mulier fidelis. Et suadebat Aposto
 lus ut & tales abinuiçē nō discederent, qđ utiq; nō
 fecisset, si sciret utrosq; simul in tali coniugio peri
 turos. Multū ergo à doctrina sua doctrina uestra
 dissentit, que eos q; utriq; legib. diuinis subditi sunt
 discedere abinuiçē cogit, dū eos saluari non posse
 prædicatis si p̄maneat simul. Audite & Petrū apo
 stolū similia ad coniugatos loquentem in epistola
 sua

Mat 5.

1. Cor. 7.

Ibid.

ADVERSVS CATHA ROS

Ephe. 5 sua: Mulieres inqt, subditæ uiris suis sint, ut si q nō
 credūt uerbo per mulierū cōuersationē sine v̄bo
 1. Pet. 3 lucrifiant, cōsiderantes in timore dei castā cōuersa
 tionē ue. trā. Itē subiūgit: Viri similiter cohabitātes
 scdm sciam, quasi infirmiori uasculo muliebri im-
 pertiētes honorē, tanq̄ cohæredib. gr̄æ. Dicitis for-
 te: Possunt quidē aliq̄ mō saluari, uir & mulier si-
 mul manētes, sed nō aliter nisi abstineār ab opere
 coniugali. Hypocritæ, quid est qd uos dicitis? Si sci-
 ebat dñs saluator, & si sciebant sancti apostoli, ne
 quaq̄ posse saluari uirū & mulierem, qui exquerē-
 tur opus quod ad coniugiū pertinet: nōne plena
 pfidiæ & fallaciæ erāt uerba eorū, quibus tā diligē-
 ter suaserūt cōiugatis, ut nō separarent ab inuicē?
 Absit aut̄ hoc. Nota certe erat illis humana fragili-
 tas, & sciebāt non oēs uiros & mulieres tā ferreos
 esse, ut non possent cohabitare, simul & continen-
 tiā obseruare. Vnde nō illos, sed uos in hac q̄ par-
 te fallaciæ pessimæ arguendos esse noueritis. Illud
 1. Cor. 7. mihi forte obijcis ò Cathare, qd Aplūs ait: Bonū ē
 homini mulierē non tāgere. Concedo q̄ bonū est
 homini mulierē nō tangere: Nō tñ idcirco necesse
 est me cōcedere, qm̄ malū est et illicitū hoī mulie-
 rē tāgere. Nam similiter ppter cauēdas tētationes,
 bonū ē hoī mulierē nō uidere: nūquid ergo necessa-
 riū contendēdum est, quoniā malū est hoī mulierē
 uidere? Si cōcedis q̄ malū est, tāgere mulierē, p
 eo q̄ bonū ē mulierē nō tāgere, cōcede etiā q̄ ma-
 lū est, mulierē uidere, p eo q̄ bonū est mulierē nō
 uidere. Et si cōcedis, quoniā malū est mulierē uide-
 re, erue oculos tuos, ut nunquā uideas mulierem.
 Hypocrita, licitū est hoī tāgere mulierem suā, quia
 licitum

licitū est, ut unusquisque habeat suā scdm yba eiusdē
 apostoli. Et q̄a licitū est, malū nō est. Bonū autē ma
 gis hoī est, & magis expediēs ad salutē, mulierem
 oīno nō habere, nec tāgere. Ad illud itē forrasse cō
 fugies, qđ ibidē aplūs ait: Tēpus breue ē, reliquū ē,
 ut q̄ hnt uxores, tanq̄ nō habētes sint. Ecce, inq̄s dī
 cit, ut & si maneāt simul, abstineāt tñ ab ope cōiū
 gali. Et ego dico, q̄ si hoc facere pñt, bonū ē illis, nō
 tñ hoc q̄sq̄a sensatus eis p̄cepit, sed suadet. Potest
 tñ fieri ut uir cū uxore habitet, & opus coniugale
 opeī, ita ut sit q̄si nō habēs uxorē. Hoc fit si sobrie
 & tēperantet cū illa est, & per oīa dei reuerentiā in
 ipsa custodit. Qđ q̄liter fieri debeat, sensati hoīes
 sciunt: Si autē opus coniugale ad damnationē esset
 oībus coniugatis, nequa q̄ Aplūs dixisset: Vxori uir
 debitū reddat. Similiter autē & uxor uiro. Mulier au
 tē sui corpis p̄tatem nō habet, sed uir. Similiter autē
 & uir sui corporis p̄tatem nō habet, sed mulier. No
 lite fraudare inuicē, nisi forte ex cōsensu ad tēpus,
 ut uaceti sōni: et itē reuertimini in id ipsum, ut
 nō tētet uos satanas propter incontinentiā ur̄am.
 Hoc autē dico scdm indulgentiā, nō scdm imperiū.
 Scio at̄ qm̄ & in hoc ybo heres qđ dicit: Hoc autē di
 co scdm indulgentiā. Dicis em̄ si indulgentiā. i. uenia
 pertinet ad hoc qđ sibi inuicē debitū reddāt, ergo
 opus cōiugale malū est. Si em̄ nō esset malū, nō ei
 uenia necessaria eēt. Si hoc dicis, iā in hoc ipso aliqđ
 lucratus sum, qđ ope coniugali ueniā ab Aplō dati
 cōfiteris: Nā si ueniā ei dat Aplūs, ueniale ē, & si ueni
 ale est, nō pro eo dānantur, oēs q̄ in cōiugio pmā
 nēt, sicut uos p̄dicatis. Distinctius tamē cōfidē
 randū ē, quod dicit Apostolus: Hoc autē dico scdm
 indulgen

1. Cor. 7.

ADVERSUS CATHAROS.

indulgentiam, non secundū imperiū. Et sciendū est
 quā in tribus significacionib. hoc nomen indulgē-
 tia poni solet. Nā significat absolutionē, qua pecca-
 tori debita pœna relaxat, & scđm hoc uenigē nomē
 ei adaptatur, Significat & concessionē, qua mino-
 ra conceduntur bona his, q̄ exequi maiora nō pos-
 sunt, & secundū hoc ad ea nō pertinet uenigē nomē.
 Significat & permissionē, qua minora mala fieri si-
 nuntur, ut maiora fieri uitent, & secundū hoc quā
 uenia dici potest. De maioribus bonis est continē-
 tia, quam quia oēs seruare non possunt, cōceditur
 quod minus bonū est, uidelicet coniugiū. Concedi-
 tur inquā, non præcipitur, quia si præciperet, trās-
 gressor haberet quicquid in cōiugio nō esset. De ma-
 ioribus malis, est homicidiū, qđ ut euitaretur, per-
 missum est olim Iudæis minus malū, uidelicet red-
 ditio rationis, & repudiatio mulieris, ut ab homici-
 dij se flagitio tēperarent. Nunc & opus coniugale
 nobis distinguendū est, ut euidentius fiat ad qualē
 concubitu, qualis indulgentia pertineat. Coniuga-
 lis concubitus, qui fit simpliciter intentione gene-
 randæ ac deo educandæ prolis, per se peccatū non
 est, q̄ ut peccatū non sit, defendunt nuptialia bo-
 na, quæ sunt spes prolis, & fides, & sacramentū. Et
 est de minoribus bonis, quæ indulgentiam habēt,
 quæ cōcessio dicitur. Quod aut̄ possit fieri sine pec-
 cato, intelligi pōt ex eo qđ Apostolus ait: Et si nu-
 pserit uirgo, nō peccat: Per se dixi, peccatū non est,
 q̄ accidere potest nōnunq̄, ut propter bonā illam
 intentionē aliquid peccati suboriat̄ excedēte ra-
 tionabilē modū carnali delectatione, quæ tunc q̄
 de m peccatū est, sed leue, & excusat̄ per prædicta
 bona

1. Cor. 7

bona coniugij. Quòd si ob huiusmodi peccatū fugiendum euitari deberet officium coniugij, sicut nos susurrare soletis: tunc ob eandē causam & officij comedendi ac bibendi omnino uitari deberet, in quo simile peccatū aliquando etiā sapientibus surrepere solet. Ille uero conjugalis cōcubitus, qui fit non cū intentione generandæ prolis, sed tñ causa explendæ libidinis, per se quidē peccatū est, sed ueniale, quia per cætera bona coniugij excusatur, & habet indulgentiam, quæ permissio dicitur, quoniam permittit hoc malū, ut euitet maius malum, id est, fornicatio. De tali igitur concubitu intelligatur dictum illud apostoli: Hoc autē dico secundum indulgentiam, nō secundū imperiū. Scio unū ex susurris uestris, noui uerbū occultæ sapientiæ uestre, quod est fundamentū hæresis uestræ, quā de cōiugio habetis. Innotuit autē mihi per quosdā uiros, qui exierūt de societate uestra, & respuerūt à uerbis mendacij per uerbū dei, & per ministeriū serui eius: Dicitis em̄ quòd fructus ille, de quo præcepit deus primo homini in paradiso, ne gustaret ex eo, nihil aliud fuit nisi mulier, quam creauerat: De ipsa dicitis, Adæ præcepit dñs, ut nō cōmiseret ei, & cōmixtus est ei contra præceptū dñi, quod erat gustare de uetito ligno. Ex hoc ergo probatis omne genus humanū, quod de eis propagatū est, natū esse ex fornicatione, & neminem saluari posse, nisi purgatus fuerit per orationes & sanctificationes eorum, qui inter uos perfecti uocantur. Hæc autē causa est, pro qua soletis culpāre cōiugiū, & dicitis quòd omnes qui in cōiugio sunt, & cōiugale opus exercent, fornicantur, & rei sunt eiusdē inobedi-

1. Cor. 7

ADVERSUS CATHAROS

tix, per quam cecidit Adam: Et idcirco omnes dam-
 nantur, nisi discedant ab inuicem, & uobis iungan-
 tur, & purgentur per uos. Hinc & hoc nomen sibi
 assumpserunt primi magistri uestri, ut se uocaret
 Catharistas, id est purgatores, & Catharos, id est,
 mundos: et ecce iusto iudicio dei hoc ipsum nome-
 quod uobis assumpsistis ad gloriam uestram, uer-
 sum est in ignominiam uobis in populari sermo-
 ne: et nunc domini mei purgatores et mundi, tan-
 quam sepulchra dealbata pergo respondere ad oc-
 cultam sapientiam uestram. Dicite mihi, ubi nam
 legistis, quod dominus uetuerit primum hominem
 comedere de ligno scientie boni ac mali? Puto in
 libro Geneseos. Rustici redite ad eundem librum,
 aperite oculos uestros, si legere scitis, inspicite reca-
 pitulationem opis sexti diei, & legite quod dicit: For-
 mauit igitur dominus hominem de limo terre, & in-
 spirauit in faciem eius spiraculum uitae, & factus est
 homo in animam uiuentem. Post haec subiungit de eo
 quod factum fuerat ante formationem hominis, & dicit: Pla-
 tauerat autem dominus deus paradisum uoluptatis a prin-
 cipio, in quo posuit hominem quem formauerat. Post
 haec subiungit descriptionem paradisi, & quale eum
 fecisset deus ostendit dicens: Produxitque dominus deus
 de humo omne lignum pulchrum uisui, & ad uescendum
 suauis: lignum etiam uitae in medio paradisi, lignumque
 scientie boni ac mali. Post haec descriptis etiam quatuor
 fluminibus paradisi nouissime addit: Tulit ergo
 dominus deus hominem, & posuit eum in para-
 diso uoluptatis, ut operaretur & custodiret illum, prece-
 pitque ei dicens: Ex omni ligno paradisi comede, de
 ligno autem scientie boni & mali ne comedas. Non-
 ne

Gen. 2

ne ecce ex his uerbis intelligitis, qm̄ & antequam
 creatus esset Adam, plantatus fuerat paradysus uo-
 luptatis cū omni ornatu suo, & duo ligna in ipso,
 uidelicet lignum uitæ, & lignū scientiæ boni & ma-
 li: Si ergo lignū scientiæ boni & mali creatum fue-
 rat, anteq̄ Adam deus formasset & in paradiso col-
 locasset, manifestum est, quoniam & antequam
 Euam creasset deus, creatum fuit lignum scientiæ
 boni & mali, quod deus prohibuit Adæ: & si illud
 fuit ante creationem Eux, consequens est, quod il-
 lud non fuit Eua. Illud etiam attendite, quo ordine
 loquatur scriptura de ligni prohibitione, & de mu-
 lieris formatione: Præcepit, inquit ei, id est Adæ di-
 cens: Ex omni ligno paradisi comede, de ligno au- Gen. 3
 tem scientiæ boni & mali ne comedas: In qua cūq̄
 autē die comederis ex eo, morte morieris. Et sub-
 iungit: Dixit quoq̄ deus: Nō est bonum hominem
 esse solum: faciamus ei adiutorium simile sibi. &
 posthæc addit qualiter formauit illā de costa eius.
 Ex hoc quoq̄ ordine locutionis datur nobis intelli-
 gi, prohibitum fuisse Adæ lignum scientiæ boni &
 mali, anteq̄ Euā deus formasset. Et quomodo tam
 præceps in mandato suo erat deus, ut non expe-
 ctare potuerit, quoad usq̄ mulierem formatā addu-
 xisset ad Adam, & tunc ei interdixisset concubi-
 tū eius? Dicite mihi, & si illud lignū, quod Adam cō-
 tra præceptū dñi gustauit, nihil aliud fuit q̄ mulier,
 quod lignum fuit quod mulier comedit & dedit ut
 ro? Dicitis forte, mulier comedit de ligno uetito, in
 eo quod uiræ concupiuit: & uultis q̄ sicut uiro mu-
 lierē prohibuerat, ita & mulieri deus prohibuerat
 uiræ: Sed adhuc interrogo uos. Quid fuit q̄d mulier

ADVERSVS CATHAROS

prius ex parte comedit, & postea uiro dedit come-
 dendum, sicut dicit scriptura? Nō habetis ni fallor,
 quid respondeatis, nisi absurdā aliquā stultitiā re-
 spondere uelitis. Et nūc quando quidē ex scriptura
 Geneseos firmastis aciem uestrā contra nos, respō-
 dere etiā de ea nobis debetis. Dicitis mihi: Quale
 adiutoriū uoluit deus exhiberi Adæ per mulierem
 quando dixit: Non est bonū hominē esse solū: faci-
 amus ei adiutoriū simile sibi? Ad quam rem indi-
 gebat adiutorio eius? Nūquid indigebat, ut caput
 eius lauaret & pecteret? Nunquid indigebat ut ser-
 uili more alimenta ei præpararet, & administra-
 ret? Nunquid necesse habebat, ut uestimēta ei pro-
 curaret, nendo, texendo, formando, consuendo, la-
 uando, refarciendo? Nihil certe horū aut taliū dicere
 potestis, si aliquid sanæ mentis habetis, quia nullū
 tale adminiculum homini in paradiso necessariū
 erat, ubi nullū patiebatur defectum: forsitan ut ad-
 iuaret eū laudare creatorē suū, fecit ei mulierē in
 adiutorium. Poterat certe Adam sine Eua satis alta
 uoce cantare laudes domino, ita ut nunq̄ fieret la-
 sus aut raucus. Aut si nolebat deus, ut solus ille ho-
 mo deum laudaret, sed alius aliquis cum eo, non
 oportebat ut propter laudes ei decantandas fecis-
 set mulierem, quia poterat alios uiros sufficienter
 creasse, qui cum ipso deum laudarēt. Dicitis forte:
 Sciebat deus quōd Adam in peccatū erat casurus,
 & corporales defectus passurus, & ideo mulierem
 fecit ei in adiutorium, ut post lapsum suum talia ei
 exhiberet adminicula, qualia nunc dicta sunt. Sed
 dico quōd in eisdem rebus potuisset ei homo sui
 sexus, si opus haberet, adiutorium ferre. Cur igitur

tur fecit ei mulierem in adiutorium, & non alium uirum, qui ministraret ei: Oportet nunc si uultis uideri sapientes & intellectores scripturæ sanctæ, ut aliquod tale officium nominetis, in quo indignisset Adam adiutorio mulieris, & in quo eum adiuuare non posset alius uir. Certe non inuenitis quid rationabiliter hic dicere possitis, nisi id ipsum quod diciturus sum, mecum sentiatis. Volebat deus creare humanum genus ad laudem & gloriam nominis sui, sed nõ ita ut angelicam fecerat creaturam: Omnes enim angelicos spiritus creauerat simul, ita ut nullus angelus ex alio nasceretur. Humanũ uero genus ita creare disponebat, ut sibi inuicem succederent homines, & nascerentur aliq ab alijs, quatinus causa consanguinitatis firmior inter eos esset connexio charitatis. Omnes autem unum caput, & unam originem habere uoluit primum hominem, ut uidelicet ab ipso omne genus humanũ propagaretur, esset q̄ ei in hoc quædam similitudo cū deo, qui est caput & principium omnis creaturæ. Nõ autem talem fecerat Adam, ut ab ipso solo posset generatio humana provenire, non enim ei dederat deus aptitudinẽ talem, ut posset parere, aut lactare. Fecit ita q̄ ei mulierem, ut ex ea haberet adiutoriũ augẽdi & multiplicãdi genus humanũ, ut uidelicet ipse generaret ex ea filios ut pater, ipsa ei pareret & lactaret filios, ut mater. Adhuc mihi dicite popule stulte & insipiens, si sicut docti estis, uiro prohibuit deus mulierem, & mulieri uix, quomodo fieri potuit illud q̄ dixit ad eos: Crescite & multiplicamini, & replete terram! Quid debuerunt aut potuerũt facere, ut crescerẽt & mul-

Gen 9

ADVERSVS CATHAROS

tiplicarent, si debebant omnino ab inuicem abstinere? Si uoluit deus, ut Adā filios ex Eua generaret, & sic per eos multiplicaretur genus eorum, & replerent terram, & iuxta hoc ei prohibuit tangere mulierem, cōtrarius erat sibi ipsi in sua uolūtate, & in praeceptis suis, & argui potuit insipientiā, quod dicere nefas est. Si ego agricolā meo omnino interdicerem officium seminādi, & tamen ei dicerē, uide ut bene fructificet ager meus, & per te multas fruges habeam: nonne mihi ipsi cōtrarius essem, & insipientiā argui possem? Vtique possem. Item de Noē, qui tpe diluuij per arcam saluatus est, similia dicere possum. Si ita ut uos dicitis, deus abominatur coniugium, & opus coniugale, quare cum uellet saluare Noē & filios eius ne perirent in diluuiō, simul cū ipsis saluauit & uxores eorum? Nā cū praecepisset Noē ut faceret arcā, dixit ad eum: Ingredieris arcam tu & filij tui & uxor tua, & uxores filiorum tuorum. Et rursū cū cōdidisset arcā dixit ei: Ingredere tu & domus tua, te enim uidi iustū corā me in generatione ista. Ecce testimoniū perhibet deus uiro habenti uxore, & filios tres, quoniā iustus sit corā eo. Et qua audacia condemnatis omnes uiros habentes uxores? Et quare ut dixi seruauit pariter cū uiris etiā uxores eorum? Si molestū erat deo omne cōiugiū, meli⁹ solos uiros saluasset, & oēs mulieres in aqua submersisset, aut solas mulieres seruasset, & oēs uiros perdidisset. Et si erat cōtra uolūtate dei, ut uiri miserentur uxoribus suis, quare hoc celauit à Noē quē diligebat, & à filijs ei⁹, cū eos eduxisset de arca? Quare si eos diligebat, nō dixit, peccauit in me Adā, in eo quod cōcubuit cū muliere quā interdixerā ei: Peccauit

Gene. 7.

cauit in me filius eius Seth, quia habuit uxorem & genuit filios & filias. Peccauerunt in me omnes, quod post illos duxerunt uxores, & filios genuerunt, & ideo perdididi eos. Vos autem nolite facere malum hoc, neque misceamini uxoribus uestris, ut similiter non deleam uos? Nihil autem tale dixit ad eos, sed ait: Crescite & multiplicamini & replete terram. Quod qualiter fieri posset nescio, nisi cum uxoribus suis miscerentur. Aut si uos scitis, quomodo aliter possent crescere & multiplicari, & replere terram, dicite nobis. Item & hoc miror, quomodo deus, si ita abominatur coniugium, ut dicitis, potuerit se tam familiariter exhibere sanctis patriarchis, uidelicet Abraham & Isaac & Iacob, ut ipse loqueretur cum eis, & mitteret ad eos sanctos angelos, & tantis promitteret in futurum de propagatione generum eorum, qualiter illud uellet multiplicare & dilatare, & benedictionibus replere? Scimus ex scriptura, quod primus illorum erat trigamus, secundus monogamus, tertius tetragamus, & tamen deus non hoc abominatus est in eis, sed seruos suos dilectos eos frequentissime appellauit, & propter merita eorum multas ac magnas benedictiones contulit generationi eorum, & imitatoribus fidei sanctae, quam haberent ad dominum.

¶ Veniam & ad illud quod mussitat quidam uerbum, uidelicet sequaces Martuini, quod illud coniugium solum iustum est, in quo uirgines coniunguntur, & quod una tantum prole gignere debent, & postea statim abinuicem discedere, nec unquam deinceps ad coniugalem thorum conuenire. Per omnia stultos & indiscretos uos esse uideo, tum quia error uester non sibi ipsi concordat, tum quia id quod dicitis nec ratione nec

ADVERSUS CATHAROS

aliqua autoritate sanctæ scripturæ potestis confir-
 mare. Non sibi ipsi cõcordat error uere, quia si pri-
 mo homini mulierẽ, ut dicitis, interdixit, & adhuc
 eadẽ interdictio manet: tunc nec coniugium uir-
 ginũ, nec eorũ qui post uolatã uirginitatẽ contun-
 cti sunt, licitũ aut iustũ est. Itẽ ex eo uos stultos iu-
 dico, quia manifestis scripturæ sanctæ testimonijs
 contraitis, nam Paulus aplũs ait: Quæ sub uiro est
 mulier, uiuente uiro alligata est legi: Si autẽ mortu-
 us fuerit uir eius, soluta est à lege uiri. Igitur uiuen-
 te uiro uocabit̃ adultera si fuerit cũ alio uiro. Si autẽ
 mortuus fuerit uir eius, libera est à lege uiri, ut iã
 nõ sit adultera si fuerit cum alio uiro: Cui uult, in-
 quit, nubat, tantum in domino: beator autẽ erit, si
 sic permanferit secundum consiliũ meũ. Item ait:
 Volo adolescentulas uiduas filios procreare, ma-
 tress familiãs esse. Quod de mulieribus ait, idẽ & de
 uiris intelligẽdum est. Si ergo licitũ est, ut Apосто-
 lus ait, ut mulieres uiduarũ uiris, iteũ alijs nubant,
 & uiri uiduati uxoribus alias ducant: cõstat plane
 quoniam nõ solũ coniugia uirginũ licita & iusta
 sunt, sed eorũ quoq; qui ante contugium suum uir-
 gines non fuerũt. Scio autẽ quoniam & in hac par-
 te nobis contraitis, & obijcitis nobis quædam uer-
 ba Iohãnis Chryso-stomi, quæ in expositione Mat-
 thæi scribit dicens: Secundã quidem uxorem acci-
 pere, secundũ consiliũ apostoli: scđm ueritatis rō-
 nẽ, uere fornicatio est. Si scđm pmittentẽ deũ pu-
 blice & licenter cõmittitur, honesta fornicatio est:
 & ego uobis dico, si credendũ est doctrinæ Iohan-
 nis Chryso-stomi, certũ credẽdũ est & doctrinẽ san-
 cti Augustini, & Hieronymi, & aliorũ sanctoꝝ pa-
 trum

1. Cor. 7.

1. Tim. 5.

Chryso-
stom.

SERMO V.

trum, quorum uita sancta erat, & quorū doctrina cum sanctis euangelij & scriptis apostolorū concordabat, & in Romana ecclesia, ad quā religionis Christianæ respectum habemus, auctoritatem firmissimā habet. Audite qd & isti de secūdis nuptijs Augu-
stinus.
dicant. Augustinus in libro de uiduitate scribit hoc modo: Secundas nuptias omnino licitas concedit Apostolus. De tertijs aut, & de quartis & de ultra pluribus nuptijs, solent homines mouere questionem. Sed q̄s audeat diffinire, quod nec Apostolū audio diffinisse? Ait enim: Si dormierit uir eius, cui uult nubat, tantū in domino. Non dicit primus, nō secūdus, uel tertius, uel quotuscūbet, nec nobis diffiniendū est. Vnde, ut breuiter respondeā: nec ullas nuptias debeo dānare, nec eis uerecundiā numero sitatis auferre. Idem & Hieronymus testatur dicēs: Hiero-
nymus.
Ego nunc libera uoce exclamo, nec damnari in ecclesia digamiam, imō nec trigamiam, & ita licere quinto & sexto, quemadmodū secūdo marito nubere. Sufficiant nunc testimonia istorū duorū, q̄a firmant secundas nuptias licitas esse, quod certe nequaquā facerēt, si scirent in eis esse turpitudinem fornicationis. Et q̄a isti in uerbis quæ inducta sunt concordant cum uerbis apostolicæ doctrinæ, magis quā illa Chrysostomi Græci doctoris, ista quidē recipiuntur, illa uero nō approbantur, neq̄ recipiuntur in auctoritate. Ipsi animaduertite: Nunquid uobis rōnabile uidetur, quod dicit secundum coniugium esse fornicationem, & ipsum esse secūdum consilium Apostoli? Certe oēm fornicationē dissuadet Aplūs, & absterret hoīes ab ea, cū dicit: Hebr. 13.
Fornicatores & adulteros iudicabit dñs. Quomo-

ADVERSVS CATHAROS

do ergo cōuenit, ut dicatur aliqua fornicatio esse secundū consiliū eius? Laudamus certe Chryso-
 stomū illū & aureū os eius, sed non in his uerbis eū lau-
 damus: æstimo tamē quod nō in uerbis illis hære-
 sim sapiebat Iohānes, quā uos tenetis, ut uidelicet
 secunda coniugia oīno illicita esse iudicaret, quē-
 admodū fornicationem. Sed ob hoc fortasse dice-
 bat hoc q̄d nobis obijcitis, qm̄ in secundis nuptiis
 disceditur à sacramēto unitatis, quæ debet esse in-
 ter deū & aīam hominis, cuius significatio in mo-
 nogamia est, & forte ob hoc quoq; quod secunda
 cōiugia magis extra pudicitia sunt, quā prima,
 & nimis uehemēter hanc persuadere cupiebat eis,
 quibus prædicabat. Ad hoc iterū redeo, quod dicitis
 unā tantū prolem debere generare cōiuges qui
 uirgines conuenerūt. Vnde hoc habetis? Quæ uo-
 bis scriptura hoc determinauit? Nonne ex uerbis
 Apostoli, quæ nunc induxi patet, quoniā nō solos
 monogamos, sed etiā bigamos licet plures filios
 procreare? & debent ut dicitis statim abinuicē se-
 parari, postq̄ unā habuerit prole. Interrogo quare?
 Si ut dicitis hoc coniugiū iustū est solū, quare sol-
 uendū est? Aut si solui necesse est, ut salutem con-
 sequi possint hoīes illi, quomō iustū est cōiugium
 eorū? Si ergo omne coniugiū ut dicitis, solui debet,
 qui sunt qui debent obseruare illud mandatū Apo-
 stoli: Alligatus es uxori, noli quærere solutionē! O
 insensati Cathari, q̄s uos fascino nō credere ue-
 ritati tot testimoniorū diuini eloquiū, ut destruere
 uelitis omnia legitima coniugia, quæ à principio
 mundi, usq; in hodiernū diem in honore fuerunt p̄
 uniuersum mundū, in omī gñe hoīm, & fideliū &
 infideliū? Puto q̄ ex amore castitatis hæc omnia

1-Cor. 7.

dicitis. Puto q̄ ex amore castitatis hanc cōsuetud
nē inter uos habetis, ut in conuenticulis uestris, si-
cut ab uno hæresiarcha uestro audiui, pariter dor-
miant duouiri in lecto uno: itēq̄ duæ mulieres in
lecto uno, quatenus se uicissim custodiāt, & unus-
quisq̄ testimonia suæ castitatis ab alio habeat. Ma-
gnæ religioni deputabat consuetudinē hanc, q̄ nar-
rabat hoc mihi, sed indubitāter à consilio maligni
est religio hæc, & nō adeo frenatū est os meū pu-
dore, ut loqui non possim ea quæ de uestra misera
castitate dicunt ab eis qui experti sunt eā. Vos cō-
iugalē copulā reprobatis, quā instituit deus, & q̄
cum lege naturę cōcordat. Attendite uobis ne for-
te ob hanc temeritatē iusto dei iudicio traditi sitis
in ignominia, q̄ à lege naturę discordat. Hacten⁹ de
cōiugio nos disputasse sufficiat, nūc autē de ea sc̄ti-
tate uŕa colloq̄mur, qua ab esu carnū abstinētis.

Contra secundā hæresim de esu carnū. Ser. VI.

Vobis loq̄r, quos sicut dixi, nō hoīes, sed dæ-
mones Aplūs uocat, cū dicit: Attēdētes do-
ctrinis demoniorū, loquentiū in hypocrisi
mendaciū, prohibentiū nubere: & subaudiť, docen-
tiū abstinere à cibis, q̄s deus creauit ad p̄cipiendū
cū gr̄arū actiane fidelib. & his qui nouerūt uerita-
tē, q̄a oīs creatura dei bona, & nihil reñciēdū, q̄d cū
gr̄arū actiōe percipiť. Sanctificat enim p̄ ŷbū dei
& orationē. Dicite mihi de quo gr̄e ciborū locut⁹ ē
Aplūs hoc loco? Si ignoratis, dicā uobis. Carnes si-
gnificauit, & de uobis locut⁹ est, q̄ in hypocrisi lo-
quimini mendaciū, uidelicet nō esse licitū hoīb⁹ ut
nubāt, & ut carnes manducēt: hoc in hypocrisi lo-
quimini, q̄a in hoc casti & sancti corā hoīb⁹ uul-
tis

Tim. 4

ADVERSVS CATHAROS

tis apparere, sed est mendax hæc uŕa doctrina. Nã
 & nubere licet, sicut Apostolus in hoc ipso demon-
 ſtrat, quod eos abominatur, & dæmones uocat, q
 hæc prohibet. Et carnes edere licet eis, qui uotum
 non habent abstinendi ab eis. Ratio uestra est, qua-
 re edendæ non sint carnes, quia de coitu nascitur
 ois caro, & ideo immunda est, & coinquinat man-
 ducantem. Miror si dominus creator oim reru, qñ
 hoibus concessit ut ederent carnes, ignorabat hæc
 uestrã sanctã rõnem, uidelicet immundos fieri oes q
 ederet carnes, pro eo qd ois caro ex concubitu na-
 sceret. Heu q nō habebat Catharũ unũ qui ei hanc
 sapientiã in aurẽ susurrasset, in illa hora qñ dedit
 ptãtem edendi carnes Noẽ & filijs eius dicẽs: Cre-
 scite & multiplicamini, & terror uester ac tremor
 sit super cucta aialia terræ, & sup oes uolucres coe-
 li, cũ uniuersis q mouentur in terra. Oes pisces ma-
 ris manu uestræ traditi sunt, & omne qd mouet &
 uiuit, erit uobis in cibũ: qsi holera uirẽtia tradidi
 uobis oia, excepto q carnẽ cũ sanguine nō comede-
 tis. Nõne ecce patet ex his ybis, qd deus fecit ho-
 mini licitũ māducare carnes? Et qua fronte, qua au-
 dacia uos dicitis esse illicitũ? Certe si sciebat oẽm
 carnẽ ita pollutã, ut non posset qsq̃ ex ea gustare
 quin pollueret, nō satis fidelis erat de⁹, qñ cõcessit
 homini talẽ cibũ, quẽ sine pollutione sua nō potu-
 it māducare. Si uero hæc deus nesciebat, & uos sci-
 tis, puto uos sapiẽtiores esse deo, & magnos ama-
 tores mūditiẽ. Sed q̃ falsum hoc sit, uos ipsi scitis, si
 aliqd scitis. Nũqd & sapiẽtiores & sanctiores estis
 sanctis patriarchis, qui licitũ æstimabãt esum car-
 niũ, & ipsi ex eis uescebant? Sctũs patriarcha Abra-
 ha m

Gene. 9.

ham, qui dignus habitus est, ut familiariter loque-
 rei cū deo, legitē suscepisse hospitio angelos dei, in
 forma triū uiroꝝ, quib⁹ & prandiū fecit, & uicū
 tenerrimū & optimū, quem coxerat, eis apposuit
 ad māducandū. Qd̄ utiq; nō fecisset uir' sct̄s & sa-
 pientissimus, si sciret in tali cibo immunditiā esse.
 Sed & filius eius Isaac pulmentū de uenatione, à fi-
 lio suo Esau petijt, & eduliū de hœdis oblatū ab Ia-
 cob māducauit. Sacerdotes q̄q; pp̄i Israh̄l, & oēs q;
 de gñe sacerdotū erāt, carnes legalīū hostiarū in lo-
 co sct̄o māducare à dño iussī sunt. Q; si ita immū-
 da esset oīs caro, ut uos arbitramini, nūq; tot sacri-
 ficia de carnib⁹ aīaliū deus sibi super altare suū of-
 ferri precepisset. Nunq; in sancta lege sua de come-
 stione earū sacerdotibus suis aliquid mādasset, ne-
 q; per eas sanctitatē eorū pollui permisisset. Ad hęc
 forsitan responderis, qm̄ multa in tpe ueteris legis
 licita erāt, q̄ licita nō sunt in tpe hoc euāgelicæ le-
 gis, & maiorē munditiē exigit deus à populo noui
 testamēti, q̄ à populo q̄ erat sub priore testamēto.
 Et idcirco istis uitandæ sunt carnes, q̄uis illi ab eis
 nō abstinerēt. Ego ō ad hoc dico, qm̄ si, ut dicitis
 aliqua naturalis immūditia est in carnib⁹ aīaliū, q̄
 coinquinet māducātem, eadē & tūc erat, quia eius-
 dem creationis & cōditionis erāt tūc cuius sunt &
 nūc. Itē si licitus nō est usus carnīū, oñdite nobis ali-
 qua mādata euāgelicę aut apostolicę scripturę, aut
 aliq̄ꝝ orthodoxorū patrū traditiōes, in qb⁹ gñali-
 ter p̄ceptū sit ut abstineat ab eis, & credim⁹ uobis.
 Dñs saluator qñ ad p̄dicādū discip. suos misit, inter
 cetera dicebat hęc ad eos: In quācunq; domū intra-
 ueritis, primū dicite, pax huic domui: & si ibi fuerit
 filius

Gene. 18

Gene. 17

Matt. 10.

ADVERSVS CATHAROS

filius pacis, requiescet sup illā pax ur̄a. In eadē aut̄
 domo manete edentes & bibentes, quæ apud illos
 sunt: Dignus est em̄ oparius mercede sua. Videtis
 q̄ nō exclusit à cibis eor̄ usum carniū, ita ut dice-
 ret: Quod si uobis apposuerint carnes nolite man-
 ducare. Quod utiq; dixisset, si esum carniū sanctita-
 ti eor̄ periculosum fore existimasset. Dicite mihi:
 Si immūda est oīs caro, & coingnat manducantē,
 quō uer̄ erit q̄d saluator dixit: Non q̄d intrat in os
 coingnat hoīem, sed q̄d procedit de ore coingni-
 nat hoīem. De corde inquit exeūt cogitationes ma-
 le, homicidia, adulteria, fornicatiōes, furta, falsa te-
 stimonia, blasphemix. Hæc sunt quæ coingnat ho-
 minē? Ego ô Cathari nō carnes uos coingnat, si mā-
 ducaueritis eas, sed mēdacia uestra, q̄bus creaturā
 dei bonā, dicitis esse immundā. Nō tamē hoc dico,
 q̄ si mihi sit curæ, ut unquā aliquid boni māducetis
 aut bibatis, qui populo dei tā puerse doctrinæ mor-
 tiferæ poculū ubiq; ppinatis. Audite nūc qd Aplūs
 noster scribēs ad Corin. dicat. Omne q̄d in macello
 uenit, māducate, nihil interrogātes propter cōsciē-
 tiā. Dñi em̄ est terra & plenitudo eius: An nescitis q̄
 in macello carnes uenūdari solēt? Si ergo omē q̄d
 in macello uenit, id est, uenūdat, manducari licet,
 tūc scdm Apl̄i uerbū, & carnes māducari possunt à
 Christianis. Quod aut̄ adiunxit: Nihil interrogātes
 p̄pter cōsciētiā, ideo dixit, q̄a in tēpore illo, etiā car-
 nes immolatæ idolis, uēdebant̄ in macello, & nōle-
 bat Aplūs ut Christiani eas emētes interrogarent,
 ut̄ immolatæ fuissent idolis, an nō, ne forte alius
 Christian⁹ adhuc infirmus in fide, sciēs eos sciēter
 manducare idolothyta, putaret eos māducare ea
sub

Mat. 15

I. Cor. 10

S E R M O VI.

sobueneratiōe idoli, cui fuissent imolata. Et sic ipse
 q̄q̄ inciperet idola uenerari. Simile est & illud, q̄d
 subiūgit: Si qs uocat uos infideliū ad cænā, & uul-
 tis ire, omne q̄d uobis apponit māducare, nihil in-
 terrogantes propter cōscientiā. Si quis aut̄ dixerit,
 hoc immolatiū est, nolite manducare propter il-
 lū qui indicauit, & propter conscientiā. Conscien-
 tiā aut̄ dico nō tuā, sed alterius, subaudis infirmi,
 sicut prædictū est. Si ergo carnes illę, quæ fuerant
 dæmonibus immolatæ, non poterant cōtamina-
 re manducantē illas, eum uidelicet cui non fuisset
 indicatū de eis, q̄ essent immolatiæ, multo min⁹
 illę, quæ nūq̄ talibus sacrilegijs adhibitæ sunt. Illud
 forte obijcitis mihi, q̄d Apostolus ad Rom̄. scribēs
 ait: Bonū est homini non māducare carnē, & nō bi-
 bere uinū. Et ego q̄dē idipsum cōcedo, qm̄ hoc ho- Ro. 14
 mini bonū ē. Quare bonū? q̄a q̄ abstinet ab esu car-
 niū, & potu uini, lōgius est ab eo pctō, q̄d cōtra hiē
 per cōcupiscētiā gulæ, q̄ qui utit̄ istis. Suauia enim
 sunt hæc ad gustandū, & facile prouocāt cōcupiscē-
 tiā gulę, ut supra q̄ oporteat delectet̄, in his qui gu-
 stat ea, q̄d quidē pctm̄ est. Itē idcirco bonū est, ut p̄
 abstinētiā istorū corpus affligit̄, & p̄ afflictionē cor-
 poris maior a dño merces acquirat̄. Et hæc q̄dē sunt
 causæ q̄bus monachi, & fideles uiri pœnitētes ab il-
 lis se abstinēt. Attamen q̄uis cōcedat̄, qm̄ sicut ait
 Aplūs: Bonū est homini nō māducare carnē, & non
 bibere uinū, nō ex hoc concedi oportebit, ut uobis
 uideat̄, qm̄ malū est comedere carnes, & bibere ui-
 nū: q̄a possibile est ita tēpate hoīem istis uti, ut nō
 peccet. Nam & saluator bibit de genimine uitis cū
 discipulis suis, & tamen nunq̄ peccauit. Quod aut̄
non

ADVERSUS CATHAROS

nō necessaria sit cōtentio ista: Bonū est homini nō
 manducare carnem, & non bibere uinū, ergo ma-
 lū est homini manducare carnē, & bibere uinum,
 in simili sermone demonstrabo. Scimus qm̄ bonū
 est silentiū, & multū à spiritualibus uiris commen-
 dat, quoniā qui silet, longius est à peccato linguæ,
 q̄ qui loquitur. Nam qui non peccat in uerbo, hic
 perfectus est uir. Si ergo bonū est filere, malū est
 loqui. Nunquid hoc necessario sequitur? Nequaquā:
 Quoniā simul hæc uera sunt, uidelicet bonū est file-
 re, & bonū est loqui. Itaq; non manducare carnem,
 & non bibere uinū, cū dicatur bonū quasi cautum,
 non quasi uirtus. Nō oportet ut ob hoc dicatur ma-
 lū esse, comedere carnes, & bibere uinum, quia in
 hoc cōtinuo intelligeretur, quod esset uitiū & pec-
 catū. Veruntamen nō multū est necessariū assume-
 re nos hāc disputationem hoc loco, quia si recte
 animaduertimus tenorē scripturæ, unde sumpta
 sunt hæc uerba, patet, quia non simpliciter dictum
 est: Bonū est homini non manducare carnē, & non
 bibere uinū. Nam cū dixisset in præcedentibus lo-
 quens de escis: Omnia quidē munda sunt, sed malū
 est homini qui per offendiculū māducat, protinus
 addidit: Bonū est homini nō māducare carnē, & nō
 bibere uinū, continuoq; subiunxit: Neq; in quo fra-
 ter tuus offendit, aut scandalizatur, aut infirmat:
 & est sensus: quādoquidē malū est homini aliquid
 manducare per offendiculū, ita ut aliū suo cibo scā-
 dalizet: Bonū est homini non manducare carnē, &
 non bibere uinū. Neq; subaudi aliquid tale, in quo
 frater tuus offendit, aut scandalizat. Est ergo gene-
 ralis quædā cōprehensio quorūlibet ciborū in his
 uerbis

Iac. 3

Ro. 14

S E R M O VI.

uerbis, ut intelligi possit & de faba, & legumine id-
 ipsum. Nam si quis ista comedendo fratrem suum scan-
 dalizaret, bonum esset illi non comedere ista. Suauio-
 res autem cibos nominatim expressit, a quibus diffi-
 cilius abstineret, ut suaderet dimittere etiam concupiscibi-
 les cibos, causa fraternae charitatis. Id autem in tempore
 illo necessarium existimabat suaderi, quia erant qui-
 dam ita perfectae fidei, ut nullum cibum aestimarent im-
 mundum, sicut & Apostolus dicebat: Oia quidem mun-
 da sunt: & erant quidem adhuc ita infirmi in fide, ut
 aestimarent a quibusdam esse abstinendum, uel uti Iudaei
 nouiter conuersi, qui abominabantur eos, qui porci-
 nam, uel idolothyta coram eis manducabant, & ex hoc
 scandalizabant. Propter huiusmodi ergo dicebat:
 Si propter cibum tuum frater tuus contristatur, iam non
 secundum charitatem ambulas. Et de seipso dicebat: Quia
 si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo car-
 nes in aeternum, ne fratrem meum scandalizem. Itaque si
 quid obiectionis in his uerbis Apostoli, quae indu-
 cta sunt, habebatis, exinanitum est. Adhuc dicite mi-
 hi: Carnes non manducatis, quia ex coitu ueniunt.
 Et quare pisces manducatis, qui similiter ex coitu
 ueniunt? Nihil hic rationis habetis: Puto peccatum est
 coitus gressibilem, & uolatilium & non natatum, & in
 peccatis concipit & nascit omne animal: & ideo sine
 peccato non possunt manducari carnes eorum: falsum est
 hoc totum o Cathari falsum est, quia nullum unquam man-
 datum susceperunt aut suscipere potuerunt de uitando col-
 tu. Et ideo nihil magis rationabile est quod dicitis, non
 comedimus uaccam, quia de coitu nata est, quam si diceretis,
 non comedimus uaccam, quia cornuta est: Nam esse de
 coitu natam, nihil magis peccatum est, quam esse cornutam.

Ro. 14

Ib idem
I. Cor. 9

D Contra

ADVERSUS CATHAROS
CONTRA TERTIAM HAERE-
sim, de creatione carniū.

S Cimus autē q̄a princeps erroris uestri Manes
talē habebat uitandāz carniū rationē, q̄d di-
cebat omnē carnē creatā esse à diabolo, & hu-
mani q̄q; corpis conditionē ei attribuebat. Animā
uero à deo creatā affirmabat: Et sicut cōptū habeo,
uos q̄q; in occultis uestris eandē rationē uitandāz
carniū susurratis. Sed hoc q̄q; mendaciū mēdacissi-
mū est, nisi, q̄d absit, mētiat scriptura ueritatis, quę
dicit: Dixit quoq; deus: Producat terra animā uiuē-
rē in gñe suo, iumenta & reptilia & bestias terrę iu-
xta species suas, & iumenta, & omne reptile terrę
in gñe suo. Et uidit deus, q̄ esset bonū. Quod si non
sufficit scriptura ueteris testamēti ad cōprobandū
uobis, q̄ omnē carnē fecerit deus, audite scripturā
euangelicā, q̄ dicit: In principio erat uerbū, & uerbū
erat apud deū, & deus erat uerbū, hoc erat in princi-
pio apud deū. Oīa per ipsum facta sunt, & sine ipso
factū est nihil. Si ergo omnia per uerbū dei facta
sunt, ergo & omnis caro per ipsum facta est. O ma-
naticę Manes cum insanis sequacibus tuis, ille uos
adiuuet, sicut ipsum decet, quem deo adiutorem
in creatione rerū cōstitulistis. Gens maledicta, quid
indignit deus adiutorio diaboli, ut non posset per-
ficere cōditionem uniuersitatis, nisi eum diabolus
adiuisset? An nescitis quoniā tārę malitię est, ut si
posse uno momento, omne quod ad laudem dei
est in mūdo destrueret, & ad nihilum redigeret po-
tius q̄ crearet? Taceo nunc de corporibus irratio-
nabiliū, de corpore hominis loquor, qui specialiter
est conditus ad seruiendū deo uiuēti, & ad resisten-
dum

Gene. 1

Ioan. 1

S E R M O VI.

dum per omnia diabolicæ uoluntati. Certe sicre-
 asset corpus eius diabolus, nūquam tam honeste,
 tam ordinate aut commode membra eius dispo-
 suisset, sicut sunt. Quoniam si recte animaduertun-
 tur, secundum mirabilem sapientiam & benignita-
 tem cuncta ordinata sunt, sicut omnibus patet. Ce-
 tera animalia sic condita sunt, ut prono ad terram
 corpore, & uultu demisso incedant, solus uero ho-
 mo ita dispositus est in copore, ut incedat rectus,
 & aptum habeat uultum ad suspiciēdos cœlos, ad
 quos & totam mētis intentionem dirigere debet.
 Et nunquid putatis, si disposita fuissent membra
 humana secundum arbitrium diaboli, qui intermi-
 nabile odium aduersum omnes nos gerit, & cun-
 ctis bonis nr̄is inuidet, talē nobis honorē præ cete-
 ris animantibus præstitisset? Nequaquā: imō nos ta-
 les maluisset condidisse, ut toto corpe serperemus
 per terrā, aut erectis sursum pedibus, & cōuerso in
 terrā capite manuum officio sicut fieri posset ince-
 deremus. Quomodo enim amet honorem & com-
 modum humani corporis sepius ostendit in illis,
 quos pro aliquibus delictis, deus ab illo flagellari
 permittit, sicut & in muliere illa, quam alligauit sa-
 tanas XVIII. annis, ita ut non posset sursum aspice-
 re, & in eo quem frequenter in ignem & in aquam
 misit, ut eum perderet, & in alijs q̄ pluribus. Patet
 ergo ex his quæ dicta sunt, quoniam si idcirco car-
 nibus abstinetis, quia nascūtur ex coitu, fatui estis.
 Si uero idcirco, quod opificium sint diaboli, sicut
 mentitus est princeps uester Manes, constat quo-
 niam insani estis, cum illo: Et nunc ad alia transeā-
 mus,

ADVERSUS CATHAROS.

CONTRA QVARTAM HAERE

sim, de baptismo paruulorū Sermo VII.

DE baptismo paruulorū, dicitis quoniā inanis est, & qđ neq; illis p̄dest ad salutē, neq; aliquibus qui non sunt eius discretionis ut possint credere, aut per seip̄os gratiā baptismi postulare. Confirmatis autē, ut æstimo errorē istū auctoritate euāgelici sermonis, quē locutus est dñs, qñ ad baptizādū misit discipulos suos dicēs: Euntēs docere omnes gentes, baptizantes eos in nōie patris & filij & sp̄s sancti: q̄ crediderit & baptizatus fuerit saluus erit, q̄ uero nō crediderit, cōdēnabit̄. Hinc nisi fallor huiusmodi argumētationē sumitis, ut dicatis: Nemo credere pōt nisi discretionē habeat boni & mali. Paruuli autē cū baptizant, discretionē boni & mali nō hñt, ergo nō credūt, cōdēnāt ergo cū ante annos discretiōis moriūt. Si hoc dicitis scire debetis, q̄a nō rectū in uerbis ueritatis intellectū habetis. Quod em dñs ait: Qui nō crediderit cōdēnabit̄, nō ita accipiēdū est, q̄si dictū sit de oībus qui non credūt, sed tm̄ de his qui credere possunt, & nolūt. Paruulos enim qui baptizant, & necdum credere possunt, imbecillitas sensus sui excusat, ut nō cōprehendāt in sentētia illa, qua cōdēnant non credentes. Sic autē pluribus in locis sancta scriptura loquit̄, quasi uniuersitatē quandā cōprehēdat, ubi tamē uniuersitas intelligenda nō est, sed de uniuersitate aliquid excipiendū est, ut patet in priore p̄e eiusdē sermonis, quē de euangelio induxi, ubi ait: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Ecce enim hoc uidet̄ dictū de omnibus qui credūt & baptizant, q̄ saluādi sint, sed non est ita: nā multi credunt

Mar. ul.

Ibidem

Ibidem

dunt & baptizantur, nec rament saluabuntur, quoniam ad
tempus credunt & in tempore tērationis a fide recedunt,
uel per malā uitā fidē suā inutilē reddunt. Propterea
ergo, ut dixi, de uniuersitate credentium, quę ibi uidet
cōprehensa, aliquid excipiendū est, ita ut dicat hoc
dictū esse non de oībus credentibus, sed de illis qui
habent fidē, quę per dilectionē operatur, & in ea
perseuerant, ita ut non refrigescat charitas eorū in
tēratione, & non recedant corda eorū a deo. Si er-
go prior particula illa sermonis, quę cōmunis di-
cta uidetur, stare non potest, nisi aliquid de uniuersitate
excipiatur, nō debet uideri incongruū, si etiā
posteriorē partē eius ita exponimus, ut eā nō uni-
uersaliter intelligēdā esse dicamus. Tale est & illud
quod Iudē saluator in euāgelio de sacramēto corporis
& sanguinis sui pronūtiāuit dicens: Qui māducat Ioan. 6
meā carnē, & bibit sanguinē meū, habet uitā æter-
nā. Hoc em̄ uidetur dictū de oībus, qui māducat &
bibunt corpus & sanguinē dñi. Sed non est intelli-
gendū nisi de illis qui digne manducant & bibunt
corpus & sanguinem domini: multi enim mandu-
cant & bibunt corpus & sanguinem domini indi-
gne, & non ex hoc habent uitā æternam, sed ut di-
cit Apostolus, iudiciū sibi manducant & bibunt, nō 1. Cor. 11
diudicantes corpus dñi. Itaque, ut dixi, illa sentētia,
qua dictū est: Qui non crediderit, condēnabit, nō Mar. 16.
ad oēs non credentes pertinet, sed ad eos qui cū ha-
beant possibilitatē credēdi, non credunt: Excipiunt
em̄ paruuli qui baptizant, & necdū credere possunt.
Forte adhuc uobis uidetur, quia iniuriā faciamus
literę euangelicę, quę uidetur pertinere tantū ad
eos qui possibilitatē habent credēdi; Sed quęso

ADVERSUS CATHAROS

Iac. 3 respondete mihi de simili litera, quæ in sc̄tā scriptu-
 ra inuenit̄. Iacobus apl̄s in epistola canonica scri-
 bit dicēs: Qui nō peccat in lingua hic perfectus est
 uir. Nūquid hoc prinet ad oēs cōmuniter, qui non
 peccant in lingua? Certe si oēs qui peccatū linguæ
 nō cōmittunt, perfectæ sunt sanctitatis, oēs infan-
 tes, & oēs muti, sancti & perfecti iudicādi sunt, qđ
 falsum esse nulli dubiū est. Itaq; qđ dictū est, qui nō
 peccat in lingua, hic uir perfectus est, ita intelligi
 necesse est, ut dicat̄ esse perfectus qui cū possit &
 sciat peccare in lingua, abstinet p̄ dei timorē ut nō
 peccet in ea. Tale est & illud qđ Apl̄s ait: Qui non
 laborat, nō manducet. Nā uniuersaliter pronūtiari
 uidet̄ de oībus non laborantibus, sed nō est ita: Nā
 si de illa sententiā nullus qui non laborat excipien-
 dus est, tunc neq; pueri, neq; senes, neq; infirmi mā-
 ducare debent, qui non laborant. Ad eos ergo per-
 tinet uerbū hoc, qui cū possint laborare, non labo-
 rant, sed otio uacāt. Simile est & illud: Qui uero ma-
 le egerūt in resurrectionē iudicij. Hoc qđ ḡn̄aliter
Ioan. 5 dici uidetur de omnibus qui male agūt, sed excipi-
 untur ab hac sentētia qui mala agūt & postea po-
 nitent, & in bono p̄seuerāt. Multa in scripturis sc̄tis
 similiter dicta inueniūtur, sed nō est necesse plura
 ad præsens negotiū exēpla induci. Et nūc si aliā ha-
 betis defensionē erroris uestri, proferte eā, quoniā
 hęc de qua nūc locuti sumus nō proderit uobis. Po-
 pule stulte & insipiens, nunqđ nō cognoscitis gr̄a-
 tiæ tēpus? An nescitis qm̄ scripturę sanctę uocat̄ tē-
 pus gr̄e om̄e hoc tēpus, qđ à Christi natiuitate usq;
 ad finē seculi decurrit? Idcirco autē gr̄e tēpus uocat̄,
 quia in eo dilatata est misericordia domini sup̄ ge-
nūs

nus humanū, & apertus est sinus dei ad suscipiēdas
 animas hoīm, magis q̄ in oībus seculis, quæ fuerūt
 ante Christi aduentū. At si ita est, ut prædicat impi-
 etas uestra, uidelicet q̄ oēs qui ante annos discreti-
 onis moriūtur, cōdemnantur, & nullū eis remedi-
 um cōstitutū est à deo, quo possint adiuuari ab ec-
 clesia dei, ut oporteat eos ex necessitate effluere in
 p̄ditionē æternā, durus certe & immisericors ē de⁹
 magis q̄ fuisset in tēporibus, q̄ aduentū Christi præ-
 cesserūt, & minus curās de hominū salute. A tēporē
 em̄ Abrahæ usq̄ ad Christū, cōstitutū erat à deo in
 populo Iudaico, q̄ erat ex Abrahā, ut oīs is̄as mascu-
 lus die octaua à natiuitate sua circūcideret in carne
 sua ad generationē p̄tinēte, ut sic liberaretur à pec-
 cato originali, cū q̄ nascit oīs homo, & pro q̄ dānat
 omnis aīa, quæ nō fuerit aliquo remedio ab eo pur-
 gata. Q̄ aut̄ pro aīarū saluatione datū fuerit illud
 mādatū, apte cognosci pōt ex ȳbis dñi, q̄ ad Abra-
 hā locutus est, q̄n̄ ei circūcisōis p̄ceptū dabat: di-
 ces: Infans octo dieꝝ circūcidet̄ in uobis. Omne ma-
 sculinū in gñatiōibus uestris, tā ȳnaculus q̄ em̄pri-
 tius circūcidet̄. Masculus cuius p̄putij caro circūci-
 sa nō fuerit, delebitur anima illius de populo suo.
 Ecce in hac comminatione euidenter cognosci po-
 test, q̄ propter cōseruationē aīarū eorū, ipsos iussit
 circūcidi. Et hoc animaduertite, q̄ non dixit expe-
 ctandū esse usq̄ dū peruenisset homo ad annos di-
 scretiōis, & tūc esse circūcidendū, cū p̄ seip̄m postu-
 lare posset circūcisionē: sed die octauo iussit circū-
 cidi infantē, q̄ sciebat fragilitatē corporis humani,
 & q̄ leui infortunio cōtingere pōt, ut extinguat̄ hō,
 anteq̄ ad annos maturitatis pueniat. Q̄ ergo ita festinari

Gen. 17

ADVERSUS CATHAROS.

festinari uoluit circumcisionem, idcirco fecit, ut saluæ fierent animæ, & non inciderent in damnationem æternam per maculam originalis peccati, quod à primis parentibus contraximus omnes. Potuit etiam nimis eadem circumcisio fieri ante diem octauum, si periculum mortis paruulis imminere uidebatur. Sicut & nos pro eadem causa ante tempus nonnunquam paruulos baptizamus, cum tamen sit constitutum ab apostolicis patribus, ut uel in pascha, uel in pentecosten baptizemus. Sicut autem paruuli masculini sexus ab originali culpa, per circumcisionem expiabantur, ita & foeminiini sexus infantes per legales oblationes ab ea purgabantur, ut & ipsarum animarum non perirent à populo suo. Ante tempus autem circumcisionis ab Adam usque ad Abraham, qui primus suscepit circumcisionis mandatum, fieri solebant oblationes deo, ab his qui dei cultum habebant, per quas deleri potuit originale peccatum, atque alia peccata fragilitatis humanæ in electis dei tam pusillis quam magnis, ut saluæ fierent animæ eorum, quoniam nunquam misericordia dei humanum genus omnino dereliquit. Ecce talis erat deo de infantibus cura in prioribus seculis ut conseruarentur animæ eorum à perditione, & nunquam æstimatis impia gens quæ oblitus sit eiusdem misericordie suæ deus in tempore isto, quod gratiæ tempus & annus benignitatis uocatur? An putatis quoniam minus amet filios, & filias Christianorum, quam infantes Iudeorum, quibus constituit circumcisionem, ut non perirent anime eorum à populo suo? Iussit autem cessare circumcisionem post ascensionem Christi per doctrinam apostolorum, quorum unus dicebat: Si circumcidamini Christus nihil uobis prodest. Circumcisionis

Cisionis autem loco esse uoluit baptismum aque,
 ut eo purificaret à peccatis omnis homo tã pusil-
 lus q̃ magnus, quicumq; fuisset merfus in eo in no-
 mine patris & filij & sp̃s sancti. Et quidẽ si est, ut
 uos dicitis, uidelicet q̃ tantum adultis & non etiã
 paruulis proffit baptismus ad salutem, nõ habet tã
 tam uirtutem baptismus nunc, quantã habuit cir-
 cūcisio in tpe suo obseruata. Super hoc ergo mihi
 respondete: Qñ cõstituit dñs ut baptismus fieret in
 ecclesia, & cessaret circūcisio, tunc uel uoluit & nõ
 potuit dare baptismo eã uirtutem, quã habuerat
 circūcisio, uidelicet ut per ipsum conseruarent aig
 infantium: Vel potuit hoc & noluit, uel nec uoluit
 hoc nec potuit. Si uoluit, & non potuit, non erat tã
 tã potētis, quantẽ fuerat olim, quando constituit
 fieri circūcisionem, & per eã animas paruulorũ cõ-
 seruauit à damnatiõẽ. Quomodo ergo uerũ erit qđ
 dicit scriptura: Omnia quæcunq; uoluit dominus,
 fecit in cœlo & in terra? Si aut potuit & noluit, non
 est in hoc tpe gratiæ tã large benignus, neq; tam fi-
 delis erga populũ Christianum, ut fuerat erga po-
 pulum Iudaicũ. Et in eo qđ abstulit circūcisionẽ, in
 qua poterãt conseruari animæ infantũ, & nihil in
 loco eius fieri ordinauit per quod possent adiuua-
 ri. Si aut nec uoluit nec potuit deus facere per ba-
 ptismũ eam misericordiã paruulis, quã fecerat per
 circūcisionem, consequens est, ut neq; tam potens
 neq; tam benignus sit in tpe hoc, ut fuerat in dieb.
 antiquis. Quod quidem tam alienũ est à ueritate,
 q̃ Catharus à salute. Et si uerus est sermouester, me-
 lius certe atq; felicius fuisset mundo, ut Iudaica
 lex quæ adiuuare potuit tã pusillos q̃ magnos, in

Psal. 134

ADVERSVS CATHAROS

statu suo permanisset, & ut ad eam omnes gētes
 confluxissent, q̄ ut lex Christiana mundum intras-
 set, quę ut susurratis prodesse non potest, nisi his q̄
 ad annos discretiōis pueniūt. Vix certe mediapars
 hoim uiuendo peruenit ad dies suos, in quibus sci-
 re possint quid credere debeant, aut quid non. Si er-
 go oēs tales necesse est perire, merito debet intole-
 rabilis esse tristitia toti ecclesię, pro ea mutatiōe,
 quam in ea fecit deus, in hoc q̄ interdixit circunci-
 sionem, & pro ea baptismū constituit, & tot milia
 animarū in perditionē ire permittit, q̄bus putatur
 prodesse baptismus, & nō eis prodest, ut docet hæ-
 resis uestra. Quid ergo aliud faciet Rachel, nisi ut
 sine intermissione ploret filios suos, & nō uelit cō-
 solari: quia non sunt? Quomodo ergo tēpus istud
 recte dici potest tēpus gratię, & non magis tēpus
 irę? Imo ō filij irę ō Cathari semē nequam, filij sce-
 lerati, nunc est tempus gratię, & non irę: nunc tē-
 pus acceptabile, nunc dies salutis: quia sicut prædi-
 xi, dilatata est misericordia dei super hunc mun-
 dum magis q̄ in prioribus seculis. Nam ante salua-
 toris aduentū regnauit mors & perditio in huma-
 no genere, & premebat ira dei totum mūdum, &
 paucissimę animę in illo tempore saluę siebant
 a morte æterna. Omnes enim gētes creatorem su-
 um ignorabant, & idololatrię deseruiebant, præ-
 ter Iudaicam gentē, in qua notus erat deus, & quę
 legibus & obsequijs ueri dei erat m̄cipata. In hoc
 aut tempore ostēdit deus misericordiam suam in
 uniuerso mundo, & notus fieri uoluit in cunctis fi-
 nibus terrę, & constituit baptismi gratiā, non uni
 genti, ut circūcisionem Iudæis, sed omni generi ho-
 minum

SERMO VII.

minum, ita ut quicumque baptizatus fuerit in nomine eius, siue Iudæus, siue Græcus, siue Latinus, siue barbarus, pusillus aut magnus, mas siue foemina, seruus siue liber, remissionem omnium peccatorum in eo consequatur tam plenarie, ut si mox per baptismum de hac migret uita, aperta sit ei ianua regni caelestis. Tantam uero uirtutem saluationis non habebat circumcisio in ueteri populo: Nemini quippe pusillo & magno quantumcumque innocens aut sanctus esset, introitus regni dei aperiebatur per circumcisionem, aut per aliquas observationes legis antiquae. Sed quicumque electi erant ad regnum dei in populo illo, detinebantur animarum eorum in locis sibi destinatis a deo, expectantes donec per uirtutem Christi patefieret eis accessus ad perfectam beatitudinis gloriam. Propter haec ergo quae nunc dixi, merito hoc tempus Christianitatis, tempus gratiae, & tempus acceptabile dicitur, & dies salutis dies isti uocantur, qui magis dies perditionis dici possent, si ita esset, sicut uos impie susurratis. Non autem id me dicere aestimatis, quod omnes qui in ecclesia secundum quod constitutum est a domino baptizantur, ita remissionem peccatorum suscipiant, ut qualitercumque postea uixerint, tamen ad regnum dei perueniant. Sed hoc dico, & fides nostra inconcusse hoc tenet: Quicumque paruuli, siue a bono homine, siue a malo, & si sit hereticus, in nomine patris & filii & spiritus sancti baptizantur, & morte praeventuntur antequam maturescant, saluantur per baptismum & per fidem sanctae trinitatis, quam habet ecclesia catholica, quae inuocat nomen domini pro salute eorum, qui baptizantur in ea, sicut olim saluabantur per circumcisionem & per fidem patrum: Qui

ADVERSVS CATHAROS

Qui uero ad annos maturitatis perueniunt, si gratia in baptismo accepta, uita eorum confors fuerit, hos & baptismus, & fides catholica, & operum cetera perducunt ad salutem. Qui uero prauis operibus uitam suam commaculat, & contra mandata dei pompis diaboli deseruiunt, hi profecto gratiam spiritus sancti in baptismo acceptam, in seipsis extinguunt, & nihil his prodest baptismus ad salutem, sicut & circucisio multis Iudeorum peruerse gradientibus nihil profuit ad salutem consequendam. Hæc est nostra catholica fides, de his qui baptizantur, quæ palam in ecclesia dei semper prædicata est a temporibus apostolorum & sanctorum patrum, quæ eis in Romana ecclesia, alijsque ecclesijs, usque ad hæc tempora nostra successerunt, & qui leguntur prædicasse in manifesto & baptizasse in Christo, senes & iuuenes, mulieres & paruulos.

Ad illud uero redeo quod dixi, saluari paruulos per baptismum, & per fidem sanctæ trinitatis, quam habet ecclesia, quæ inuocat nomen domini pro salute eorum qui baptizantur in ea. Hoc uobis incredibile esse dicitis quod alicui homini prodesse possit aliter fides apud deum. Et quare hoc uobis est incredibile? Si scitis euangelia, reuoluite ea, & inuenietis, quoniam dominus saluator cum inter homines conuersaretur, & miracula diuina operaretur, multis qui male habebant, misericordiam suam exhibuit, non propter ipsorum merita, sed propter fidem aliorum, qui ipsum deprecabantur pro eis. Legimus siquidem de muliere Chananæ, quæ rogabat dominum pro filia sua, quæ male a dæmonio uexabat, & ipse auditis miserandis clamoribus matris, tandem miserum est

est super eam & dixit: O mulier magna est fides tua, Mat. 15
 fiat tibi sicut uis, & sanata est filia eius ex illa hora.
 Ecce in eo quod ait: Magna est fides tua, aperte de-
 clarauit, quoniam per fidem, quam in ipsum ma-
 ter habebat, meruit ut sanaretur filia eius, quæ nec
 fidem, nec sanam mentem habebat. Et de ceterione
 legimus, & pro sanitate paralytici serui sui, domi-
 num deprecatus est. Cui cum dixisset dominus, ego ueniam
 & curabo eum, atque ille respondisset: Domine non sum Mat. 9.
 dignus ut intres sub lectum meum, sed tantum dic uer-
 bum, & sanabitur puer meus, admiratus est dominus sup-
 fide eius, dicens: Amen dico uobis, non inueni tan-
 tam fidem in Israel: moxque illi dixit, Vade, & sicuti cre-
 didisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora. Non
 in his uerbis patet, quoniam fides uiri po-
 stulatis ei, pro quo postulabat, profuit ut sanaretur.
 Respondebitis forte, quod his de quibus nunc di-
 ctum est, uidelicet puella obsessa, & puero paralyti-
 co fides postulanti pro eis profuit quidem ad cor-
 pus, sed non ad animarum sanitatem, & dicitis, quod
 ad salutem animæ consequendam, unumquodque tan-
 tum propria fides adiuuare possit, & non fides ali-
 orum quantumcumque clament pro eo. Et nunc ali-
 ud exemplum uobis adducam, quod in hac parte con-
 tra uos est. Scriptum est in euangelio Lucæ, quæ factum Luc. 5.
 est in una die, & Iesus sedebat docens, & erant Pha-
 risæi sedentes, & legis doctores, quæ uenerant ex omni
 castello Galilææ & Iudææ, & Hierusalem, & uirtus
 domini erat ad sanandum eos. Et ecce uiri portantes in le-
 cto hominem qui erat paralyticus, & quærebant
 eum inferre & ponere ante eum, & non inuenientes
 qua parte inferrent eum præ turba, ascenderunt su-
 per

ADVERSVS CATHAROS

per lectum, & per regulas submiserunt illum cum
 lecto in medium ante Iesum. Quorum fidē ut uidit
 dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua. Ecce in
 eo quod dicit euāgelista: Quorum fidem ut uidit,
 manifeste dat intelligi, quā fides illorū, quā habe-
 bāt de potētia eius, beneplacita erat dño, & quod
 specialiter propter ipsam illi data est, primum qui-
 dem remissio peccatorum, quæ ad salutem anime
 illius pertinebat: & postmodū sanitas corporalis,
 quando eidē paralytico dicebat: Tibi dico surge,
 tolle lectū tuū, & uade in domū tuā. Si em̄ hanc mi-
 sericordiam dñs eidē paralytico fecisset ob meritū
 fidei ipsius, & non propter illorū fidem, nequaquā
 dixisset euāgelista: quorū fidē ut uidit: sed magis
 cuius fidem ut uidit. Hæc nos animaduertentes cō-
 fidimus, quod nostram quoque fidē respiciat dñs Iesus,
 quando infirmū nostrū ipsiofferimus curandum.
 Portamus siquidē & nos paralyticū in lecto, & po-
 nimus ante Iesum, quando paruulum baiulamus
 ad baptismum, perentes ut baptizet eū & saluet. Anī-
 ma quippe rationalis adhuc originali peccato con-
 stricta, & nihil adhuc naturalium uirium exercere
 ualens in corpore puerili, cui melius comparat̄
 homini intus per peccatum constricto, & foris p-
 paralyticū in membris dissoluto iacentis in lecto.
 Et pro illo quod nihil aliud postulabant amici eius,
 nisi ut in corpore sanaret: ipse uero ex gratuita bo-
 nitate prius quod maius erat præstitit, sanādo a pec-
 catis eū in anima, & postmodū etiam quod peteba-
 tur adiecit corporalem ei sanitatem restituēdo: &
 approbata est fides illorū, quod hoc quod minus erat eū
 posse credebant. Est autem indubitanter maior fi-
 de illorū

SERMO VII.

de illorū nostra fides, cū qua paralyticū nostrū do-
 mino præsentamus, ac magis spūalis petitio nra,
 petitione illorū. Credimus quippe, & quemadmo-
 dū potest per baptismum purificare maiorum ani-
 mas ab omni peccato, tam actuali q̄ originali: ita
 potest & paruulorū aīas liberare ab originali pec-
 cato sine meritis ipsorum, sicut & sine meritis suis.
 Præfatus ille paralyticus, & in aīa & in corpore sa-
 natus est. Credimus inquā hoc & fideliter ab ipso
 postulamus, si quādo ei paruulos baptizandos of-
 ferimus: ipse enim inuisibiliter illis præsens est illic,
 & ipse inuisibiliter baptizat omnes qui cum inuo-
 catione sanctę trinitatis aquis immergunt. Nolite
 mirari super hoc quod dixi, quā ipse inuisibiliter
 baptizat eos qui baptizant. Scriptum quippe est,
 quod iohānes baptista tale de ipso testimoniū pro-
 nūtiavit dicēs: Qui misit me in aqua baptizare, ille
 mihi dixit: Super quē uideris spūm descēdentem,
 & manentem sup eum, hic est q̄ baptizat: & uidi
 & testimoniū perhibui, q̄a hic est filius dei. Idē q̄q̄
 dicebat ad turbas de Christo. Qui post me uentu-
 rus est, fortior me est, cuius non sum dignus calce-
 amenta portare. Ipse uos baptizabit in spū sancto
 & igne. Ex his uerbis securi sumus ipsum dominū
 Iesum Christum esse communem baptistā oim q̄
 in catholica ecclesia baptizant in nomine sanctę
 trinitatis, ita uidelicet quod ipse inuisibiliter spūm
 eorum sanctificat in spū sancto, & ab omni pecca-
 to emundat: indē est quod dicimus, q̄a siue bonus,
 siue malus sit ille, per cuius manus corpus homi-
 nis qui baptizatur, aquis uisibiliter immergitur,
 non ex hoc plus uel minus operat̄ uirtus, baptismi
 remissionē

Iohā. i.

Mat. 3.

ADVERSUS CATHAROS.

- remissionem peccatorū, & inuisibilem sanctifica-
 tionem in anima eius, qui regeneratur. Propterea
 Paulus apostolus scribens Corinthijs, qui de bap-
 tistis suis se iactabant, redarguit eos dicens: Signifi-
 carum est mihi ab his q̄ sunt Cloēs, quoniam con-
 tentiones inter uos sunt. Hoc aut̄ dico, quod unus-
 quisq̄ uestrum dicit: Ego quidem Pauli, ego uero Cē-
 phæ, ego aut̄ Apollo, ego uero Christi. Aestimabat
 enim quisq̄ eo se esse sanctiorē, quō erat sanctior il-
 le a quo fuerat baptizatus. Hoc uero nequaquā ita ē,
 quoniam nihil sanctitatis ei q̄ baptizatur præstat
 ille qui uisibiliter baptizat, sed oēm spirituale grā-
 tiam, quæ in baptismo confertur, ipse summus sa-
 cerdos dñs Iesus Christus præstat illic per uirtutē
 spūs sancti, & ad illam quidē omne genus homi-
 num, qui ad ipsum conuerti uolūt, admittit quan-
 tumlibet sint onerati peccatis: solos aut̄ paruulos
 sicut dicitis, qui minimū peccati habēt, inde repel-
 lit. Nequissima gens cur hoc dicitis? Nonne ipse cō-
 muniter omnes uocauit, cum dixit: Venite ad me
 oēs qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam
 uos? Certe cum hæc dicebat pijsimus ille procura-
 tor salutis humanæ, uidebat omnē hoīem labora-
 re sub pœnalitate quā induxerat mundo culpa ori-
 ginalis: uidebat simul, quoniā preter ipsum nemo
 uiuebat hoīm in tempore illo, uel uicturus erat su-
 per terram, cuius non esset onerata aīa peccatorū
 grauamie, ita ut nec infans unius diei expers esset
 peccati. Quod intelligēs Paulus apostolus dicebat:
 Cōclusit deus omnia sub peccato, ut omnīū mise-
 reretur. Omnia inquit, id est omnis generis hoīes,
 omnis ætatis homines conclusit, id est, concludidi
 permittit

1. Cor. 1.

1. parol

Matt. 11.

Gala. 3

S E R M O VII.

permisit sub peccato, ut omni misereretur, tribuen-
do omnibus remissionē peccatorū. Si ergo cōcedi-
tis & paruulos omnes conclusos esse sub peccato,
necesse est ut concedatis etiā ad eos pertinere mise-
ricordiā dei, & ipsos quoq; ad latū gremiū benigni-
tatis eius cū cæteris inuitari, uocatione ipsius qua
dicit: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati Mat. 11
estis, & ego reficiam uos: Reficiā inquit, Refectio
ista quam promisit præstat in hac uita spiritui
nostro, in eo q; per spiritū sanctū à peccatorū gra-
uamine exoneratur, atq; in eo quod cū superaddi-
ta gratia adiuuatur ad resistendū fomiti peccati,
& ad insistendū bonæ operationi. Præstat & post
hanc uitā, quando datur ut requiescat homo à cun-
ctis laboribus suis. Omnem hāc refectionē promi-
sit omnibus uenientibus ad se. Et qua ratione pu-
tatis q; eam recuset paruulis uenientibus ad se? Pu-
tatis q; dicat dñs: Omnes ueniant ad me quantūli-
bet sint peccatores, soli paruuli qui nondū satis ha-
bent peccati, maneat foris? Non ueniūt dicitis, sed
adportantur ab alijs, & idcirco non dat eis gratiā,
quā alijs peccatoribus. Et nonne paralyticus ille,
de quo supra dictū est, ab alijs adportatus est? non
p seipsum uenit, neq; idcirco minus grē ab ipso ac-
cepit. Similiter nō p seipsos ueniūt, neq; p seipsos
bñdictionē ab Iesu perierūt paruuli illi, de qb; Mat. 19
refert dicens: Tūc oblatis sunt ei paruuli, ut manus
eis imponeret & oraret. Discipuli autē increpabant
eos. Iesus ꝑ o ait eis: Sinite paruulos uenire ad me,
talium est enim regnū celorū. Et cū imposuisset il-
lis manus abiit inde. Ecce talis in illo tempore benī-
gnitatis erat dñs, ut rudes pueros non per seipsos
E quidem

ADVERSVS CATHAROS

Mat. 19

quidē uenientes, aut gratiæ aliquid postulare sciētes, sed alijs ipsos ei offerētibus, ac pro eis postulātibus dignaret̄ suscipere, dignaret̄ & benedictā manū suā eis cū oratione imponere. Et quō accidit ei, ut in istis tēporibus non eandē habeat benignitatem erga paruulos, quos solet ei offerre ecclesia, rogās ut manū eis imponat, id est, uirtutē sancti spūs sui, per quā eis pctā remittant̄, & spiritalibus donis impleantur? Quō dulcem illā uocem, qua dixit: Sinite paruulos uenire ad me, talium est enim regnū cœlorū, mutauit in amaram uocē, ut dicat, auferre paruulos à me, talium enim non est regnum cœlorum? Nam secundum tenorem disciplinę uestrę, hoc & si non manifesta uoce, ipso tamen opere dicit, si omnes, qui ante annos discretionis moriunt̄, perire permittit in originali peccato cū quo nati sunt, scimus quidem in eo uerbo, quod dixit: Taliū est regnum cœlorum, etiam comprehēdi eos qui maturę ætatis sunt, & similes sunt pueris innocentia & simplicitate. Veruntamen hi qui in innocentia & simplicitate atq; insuper ætate pueri sunt, & ab ecclesia domino offeruntur, ut paruuli illi, quibus olim manum imposuit, non possunt iusta ratione ab eadem sententia excludi, nisi forte cum ad maturitatē peruenerint, acceptā in baptismo gratiam, per malā cōuersationē amittant. Nūquid adhuc sine intellectu estis, & non percipitis ex his uerbis, quę dicta sunt, falsum & hæreticū esse, qđ de baptismo paruulorum affirmatis? Dicite mihi: Quę uobis est causa huiusmodi sermonis, cum nec firmā rationē, nec aliquod euidentis testimoniū ex scripturis sanctis habeatis ad confirmandū hūc errorem

rorem? Si erubescitis dicere, ego pro uobis dicam
 Superbia cordis uestri, & inuidia diaboli in ore ue-
 stro posuerūt v̄bū hoc. Nā ut quasi singulares præ
 cæteris habeamini, ac multa scire uideamini, quæ
 nō sunt in cōmuni hominū cognitione, idcirco ta-
 lia susurratis in auribus simplicium ac seductibilium
 hoīm, quibus aquæ furtiue dulciores sunt. Idcirco
 dixi q̄ superbia cordis uestri, quæ uanæ glorię ma-
 ter est, hu. c errorē sicut & alios multos seminare
 uos fecit. Inuidia quoq; diaboli hoc uerbū uobis
 inspirauit. Quia em̄ uidit innumera milia animarū
 per baptismū saluari in infantilibus annis, & nihil
 uoluntatis suæ fieri in eis, quos ita innocentes &
 puros ab omni macula post regenerationē suam
 festinat deus ad regnum suum transferre, quia in-
 quā hoc uidit, inuidet innocētiae eorū, inuidet q̄ ita
 festinaretur beatitudo eorū, inuidet, quòd etiā ex
 ore huiusmodi infantium & lactentium perfecturus es-
 set laudem suam, propter inimicos suos apostatas
 spiritus, qui per propriam malitiā à curia eius ceci-
 derant, & imminuerant numerū laudantium eum.
 Quæ fuit igitur artem qua impediret oēs infantium
 animas, ne gratiæ quę in baptismo tribuitur à deo
 participes fierent, & inuenit sibi aptissima instru-
 menta ad officium hoc, uidelicet linguas Catha-
 rorum, quæ sunt pharetræ pessimarum sagittarū
 eius, quibus sagittant in obscuro rectos corde. In
 quibus posuit & hoc uerbū iniquum, quod dicunt,
 nihil prodesse paruulis ad salutem lauacrum ba-
 ptismi, & debere eos reseruari usq; dum perueniāt
 ad annos discretionis, & tunc primum eos esse ba-
 ptizandos, cū possint proprio ore fidē suā profiteri.

ADVERSVS CATHAROS

Hæc ita excogitauit diabolus, quatinus hunc morem induceret mundo, ut nō ad baptismū afferrēt homines paruulos suos, sicq; in partē suam attraheret omēs animas quę in infantibus annis ab hac uita migrant, atq; à regno dei eas elōgaret. sed gratia dei nondum ita creditū est huic uerbo, ut receptus sit mos iste in populo dei: adhuc offeruntur paruuli dño ad baptismū, & imponit eis manū suā & recipit eos. O' Cathari ô Piphiles nescio quā laudē uobis rectius dicā, q̄ q̄ diffusa est diabolica malitia in labijs uestris, propterea maledixit uos deus in æternum.

CONTRA QUINTAM HAERE sim de baptismo aquæ. Sermo VIII.

NON autē me laet, quod de eis quoq; qui in prouectiori ætate baptizātur, non minorē hæresim tenetis, q̄ est ea quæ de baptismo paruulorū nunc pertractata est. Nam baptizandū qdē esse hoīem dicitis, cū ad annos discretiōis puenit, nō autē in aqua, sed in igne, & nihil prodesse cuiq; baptismū aquæ. Huius autē erroris defensionē sumitis ex uerbis Iohannis, quæ de dño saluatore pronunciauit dicens: Ille uos baptizabit in spiritu sancto & igne. Hinc est q̄ eos quos assumitis in societate Cathariæ uestre, sicut audiui à quodā qui expertus fuerat secreta uestra, tali modo rebaptizatis. Conueniētibus uobis in unū in obscuro aliquo penetrali, primū hoc diligentissime procurat, ne forte per aliquā fenestrā, aut per ostium quisq; eorū qui foris sunt, uisu uel auditu percipiat, quod intus gerit, quoniā scriptū est: Qui male agit, odit lucē; locatur luminaria copiose in parietibus cunctis

Mat. 3

Ioan. 3

S E R M O VIII.

ctis: statur per ordinē in circuitu cū reuerentia magna, qm̄ sancta res agitur, quæ tamē magis cōplacet diabolo q̄ deo. Statuitur in medio infelix ille q̄ baptizāndus siue Catharizandus est, & assistit ei archicatharus, tenens in manu libellū deputatū ad officiū hoc. Quē imponens uertici eius dicit benedictiones, quę potius maledictiones uocādę sunt, orantibus cæteris qui circumstant, & faciūt filium gehennæ, non regni dei, sicq; perficitur ille baptismus. Dicitur autē hic baptismus fieri in igne, ppter ignē luminū, quæ in circuitu ardēt. Nō sic impij, nō sic debetis seq̄ uerba sancti euangelij, in qbus dicit: Ille uos baptizabit in spū & igne. Melius ipsa uerba attēdite: Baptizabit inqt, in igne, nō iuxta ignē, ut uos facitis. Auscultate ad me, & docebo uos, quō rectius eadē uerba impleatis. Loquar stultis iuxta stultitiā suā, ut nō sibi uideāt sapiētes. Struite ignē copiosum in medio synagoge ur̄æ, & tollite illū uestrū nouitiū, quem uultis Catharizare, & in medio ignis eū locate, & tu archicathare pone sup̄ uerticē eius manū tuā, ut soles, & sic bñdicito illū, & tūc si nō adiuueris tu unguas tuas, & ille si illesus euaserit, fatebor certe q̄ bene baptizatus est Catharus tuus: si uero non euadit, nonne mox ita calens ad cœlum uadit? Nōne sic nuper baptizauit Colonia archicatharę uestre Arnoldū, & cōplices ei?, & similiter Bunna Theodericū & socios eius, & cōtinuo ut dicitis auolauerūt in cœlū? Imō ut uerius dicat, descenderūt in profundū inferni, ab igne tēporali, ad ardorē ignis eterni, & merito qdē. Ut em̄ exinanirent baptismū aquæ, cōstitutū ab ipso dño saluatore, baptizādū esse in igne docuerūt: Ideo q̄ iustif

Mat. 9

ADVERSVS CATHAROS

simo dei iudicio factū est, ut sic in igne baptizaretur, ut ab eo irreuocabiliter deuorarent. O' stultissimi hoīm, unde uobis ista p̄sumptio, qua erigimini aduersus om̄e q̄d euangelicū est & catholicū? Vere singularis ille ferus partū sibi gratissimum in uobis habet, q̄ tantā singularitatē in cunctis partibus catholicæ fidei habere quæritis, ut singularē quandā in uobis sanctitatē uenerent̄ miseri illi, quos seducitis. Differo usq; in aliū locū exponere, qualiter intelligendū sit illud, q̄d de saluatore dictū est, qm̄ baptizabit in spū & igne. De aquæ baptismo, cui contradicitis, nunc loquor ad uos: Dicite mihi qua audacia cōtradicitis ei, cū ipse dñs eū instituerit, & seruādū esse docuerit? Ipse etenim sicut sancti quatuor euangelistæ singuli in scripturis suis testant̄, uenit ad iordanē, ubi erat iohānes baptizans, ibiq; ab eo baptizatus est, nō q̄a ipse baptisimi sanctificatiōe indigeret, q̄ ab omni peccato erat immunis, sed ut nobis ad abluenda p̄ctā aquas sanctificaret, & in seipso nobis exēplū præberet suscipiēdi baptisimū aquæ, quē cōstituere uolebat ecclesiæ suæ in remissionē p̄ctōr̄. Ibi & spūs sctūs in specie colūbe se manifestauit sup̄ eū, sicut de ipso testimoniū phibuit iohānes dicēs: Quia uidi spiritum descēdentē quasi colūbā de cœlo & manentē sup̄ eū, Quod nr̄æ q̄q; eruditiōis & cōsolatiōis causa factū est, ut uidelicet tātō certius credere possemus ad oēs eos puenire gratiā spūs sancti, q̄ Christi baptisimū suscipiūt, ut illius capitis q̄d Christus est, mēbra efficiant̄. Baptisimū nostr̄ Christi baptisimū uocamus, q̄a ipse principaliter in eo, ut supra diximus baptizat, dans remissionē p̄ctōr̄ per spm̄ sanctū. Et q̄a ut dictū est, exemplo suo cum nobis inītauit, & qm̄ in uerbis

Mat. 3

Ioan. 1

sanctæ doctrinæ suæ obseruari eū cōstituit, deter-
 minās in qua materia, & secundū quā formam fie-
 ri deberet: in qua materia baptizādū esset determi-
 nauit, qñ in aqua hoīem regenerari debere, mon-
 strauit dicēs: Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua & spiri Ioan. 3
 tu, non pōt uidere regnū dei: propter duas substan-
 tias quæ sunt in omni hoīe, uidelicet corpus & ani-
 mā. Dixit duo pertinere ad baptismū nostrū, uideli-
 cet aquā & spiritū sanctū: & nos indubitāter credi-
 mus ex v⁹ bis ipsius, q̄ ea hora qua uisibile corpus
 nostrū lauat in aqua uisibili, tunc & inuisibilis sub-
 stantia nostra, quæ est aīa, lauat inuisibili lauacro,
 uidelicet in spiritu sancto, & emundat ab omī delictō.
 In quali etiā forma uerborū baptizari nos uel-
 let, determinauit, cū dixit ad discipulos suos: Eūtes Mar. u.
 docete oēs gentes, baptizantes eos in noīe patris
 & filij & spiritus sancti. Hæc ergo uerba sunt domi-
 nica, ex quibus ecclesia dei testimoniū habet eius
 baptismi qui peruenit usq; in nos: habet & testimo-
 niū ab eo signo quod accidit in passione saluatoris:
 quādo ex latere ipsius iā mortui simul profluxerūt
 sanguis & aqua. Ita em scribit Iohannes dominicæ
 passionis testis fidelissim⁹ de crucifixoribus eius di-
 cens: Venerūt ergo milites, & primi quidē fregerūt Ioan. 19
 crura, & alterius qui cū eo crucifixus est. Ad Iesum
 aut cū uenissent, ut uiderunt eum iam mortuū, nō
 fregerunt eius crura, sed unus militū lancea latus
 eius aperuit, & continuo exiuit sanguis & aqua.
 Quod si nō ad magnā pertineret admirationem,
 si non magnæ rei esset sacramentū, non ita dilige-
 ter hoc affirmasset euangelista, cū subiunxit dicēs:
 Et qui uidit testimonium perhibuit, & uerum est Ibidem

ADVERSVS CATHAROS

testimoniū eius, & scit ille, quia dicit uera, ut & uos credatis. Prudenter itaq; hic animaduertendū est, uidelicet et qđ ante exitū mortis, in cruce dñs purę sanguinē sine aqua de uulneribus suis emisit: & qđ post emissionē spūs mixtū aqua cruorem de latere suo pduxit. In qbus rebus aptā & rationabilē nobis significationē dedit, uidelicet qđ sanguine suo redimeret, non solū illos, qui ante mortē ipsius per multa secula gratiā redēptionis eius fideliter expectauerant, & sine aqua baptismi, qui nondū fuerat cōstitutus, ab hac uita decesserant, sed eos quoq;, quos per aquā baptismi uolebat regenerari, & usq; in finem seculi mortem eius erant deuote adoraturi. Illa ergo sanguinis & aquę mixtura de latere Christi producta nobis erat, & pretium redemptionis & sacra significatio nostrę regeneratiōis, qua per aquā & fidem dominici sanguinis renascimur. Neq; enim aqua sine fide passionis, neq; fides sine aqua ad regenerationem sufficiens est. Dupliciter itaq; illud beatum Christi latus ecclesiam dei ædificauit, & pretium redemptionis effundendo & formam regenerationis nobis ostendēdo. Propter qđ

Rom. 5 Aplūs ad Romanos scribens dixit: Quoniā uetus Adam erat forma futuri Adæ. i. Christi. Nā sicut ex illius dormientis latere fabricata est Eua, ita ex latere istius in morte sopiti, ædificata est sponsa eius ecclesia. Quod si non in hac re, dic nobis ó Cathare, in qua re ille antiquus Adam extiterit forma futuri? Velim super hoc audire occultam sapientiam tuam, puto quod ad solitum finem deueniet responsio tua, ut dicas, nescio: Si nescis, sede, file, age opus consuetudinis tuę, fac discurrere pannellam

liam cum trama per medium staminis, & sine illos tractare de mysterijs dei, quibus diuina ordinatio doctrinam scripturarum sanctarum commisit. Sicut predictum est, ad baptismum aquae dominus Iesus Christus & uiuus & mortuus nos inuitauit. Quod ergo aliud baptismum requiris o infidelis Cathare? Eph. 4

Si uno deo potes esse contentus, unum quoque tibi baptismum sufficiat, cum scriptum sit: Unus dominus, una fides, unum baptismum. Tale tibi baptismum sufficiat, quod sancti apostoli administrauerunt, his qui baptizati sunt ab eis. Si ignoras quali baptismate baptizauerint, lege scripturam Lucae euangelistae quae intitulatur Actus apostolorum, cui non minus creditur quam euangelio quod scriptum est ab eo. Lege inquam in eo loco, ubi de conuersione Cornelij & amicorum eius scribit hoc modo: Adhuc loquente Petro cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebant uerbum, & obstupuerunt qui erant ex circuncisione fideles, qui uenerant cum Petro, quia & in nationes gratia spiritus sancti effusa est. Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes deum. Tunc respondit Act. 10.

Petrus: Numquid prohibere potest quod minus aqua baptizentur hi qui spiritum sanctum acceperunt, sicut & nos? & iussit eos in nomine Iesu Christi baptizari. Audi insensate, quoniam princeps apostolorum non ignem sed aquam ad baptizandum homines illos fecit exhiberi. Item refert eadem scriptura de Philippo, qui erat unus ex discipulis Christi, quoniam cum euangelizaret Iesum Eunucho Candacis reginae Aethiopum, sedens cum illo in curru, sicut ordinauerat angelus domini, uenerunt ad quandam aquam, & ait Eunuclus: Ecce aqua, quod prohibet me baptizari? Ibidem

ADVERSVS CATHAROS

xit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet.
 Et respondens dixit: Credo dei filiū esse Iesum: &
 iussit stare currum, & descenderunt uterq; in aquā
 Philippus & Eunuchus, & baptizauit eum. Cum
 autē ascēdissent de aqua, spūs domini rapuit Philip-
 pum, & amplius non uidit eum Eunuchus. De hoc
 quoq; quid tibi uideatur? Puto & Philippus errauit,
 quando in aqua hominē baptizauit. Certe si tuā
 habuisset sapientiā, cum ab eo petebat Eunuchus
 ut in aqua eum baptizaret, respōdisse debuerat ei,
 non non, imo differendum est nobis usq; dum ad
 diuersorium ueniamus, & introibimus in obscurā
 camerā, accendemus Inminaria multa, & ibi te ba-
 ptizabo in medio ignis. O fili erroris, utinam non
 peius errares q̄ Philippus. Utinam non te peior an-
 gelus duceret, q̄ erat ille angelus, qui Philippū ad
 hoc opus direxit. Quid ergo, inquis est, quod Iohā-
 nes baptista dicebat, baptizandos nos esse in spiri-
 tu & igne. Ego de hoc in sequenti capitulo loqui
 dispono, ita ut sit tibi in scandalū, & appareat ma-
 gis esse contra te, quā pro te. Qualitercunq; autē
 hoc intelligendum sit, certum est & manifestum
 ex his quæ iam dicta sunt, quoniam unū & unicū
 baptisma constitutū est à deo, ad emundationē &
 sanctificationē totius ecclesiæ, uidelicet baptisma
 aquæ cū inuocatione sanctę trinitatis. Quod breui
 sermone Aplūs comprehendit, ubi ad Ephesios scri-
 bes ait: Viri diligite uxores uestras, sicut & deus di-
 lexit ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea ut il-
 lam sanctificaret, mundās lauacro aquæ in uerbo
 uitæ. Da gloriam deo tandē ô Cathare, & in hac q̄-
 q; parte uictū te esse confitere. Et nunc transeamus
 hinc

Ephe. 5

SERMO IX.

hinc ad aliud certamen.

Contra sextam hæresim de animabus mortuorum. Sermo IX.

DE cura, quæ pro mortuis agitur in ecclesia, licitis quàm uana & superflua est, asserentes quod animæ defunctorum singule in ipsa hora emigrationis suæ de hac uita pro meritis suis, uel in æterna beatitudine collocentur, uel æternis supplicijs tradantur, atque hac ratione probatis, nec malis, potestesse, nec bonis necessarium esse, ut pro eis orationes fiat, aut missæ celebrentur, aut elemosynæ dentur: Non enim in fide uera hoc admittere uultis, quod præter illud æternum ignem, quod præparatus est diabolo, & his qui cum ipso in perpetuum damnandi sunt, aliquæ purgatorie poenæ sint, in quibus animæ fidelium, quæ in hac uita à peccatis suis per condignam satisfactionem ad plenum purgatae non sunt, ad tempus examinentur, atque ex eisdem per illa remedia, quæ nunc descripsimus, liberentur & ad requiem transferantur. Et nunc quoque dissertamus, secundum scripturas ueritatis, quia magnam earum notitiam uos habere gloriamini. Primum autem dicite mihi: An creditis quia dominus Iesus Christus in passione crucis emisit spiritum, & secundum corpus quod sepultus est, secundum animam uero descendit ad inferna, & spoliavit principes tenebrarum ab animabus electorum, qui uel ante legem, uel sub lege Moysi, quæ saluare neminem poterat, ab hac uita migrauerant, & promissum à prioribus seculis redemptionis suæ gratiam, quæ per Christum facta est, fideliter expectauerant? Si uero hoc credendum est, quod animæ illæ, à poenis illis in quibus detentæ erant, per Christum liberatae sunt, certum est quàm mendacij prædicatores estis

ADVERSVS CATHAROS

estis, qui dicitis nullas esse poenas animarū præter æterna supplicia damnandarū, & neminem posse liberari à poenis, q̄ non statim post mortē in æterna fuerit beatitudine assumptus. At si non creditis Christum ad inferos descendisse post passionē suam, neq; illud Athanasij symbolū recipitis, in q̄ hoc continet, pariterq; illud catholicū symbolum, qd publice in seruitio dei decātat reiicitis, in quo similiter hoc cōfiteretur ecclesia, scripturarū testimonia super hoc inducēda uobis sunt tam de ueteri q̄ de nouo testamento. Dauid in psalmo uocem de promit angelorū præeuntium ad inferos Christum &

Psal. 23

imperantiū principibus tartari hoc modo: Attollite portas principes uestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex glorię. Et rursus idem Dauid uictorię Christi congratulans, qua ereptas ab

Psal. 67.

inferno secū aīas eduxit ad cœlos, alibi dicit ad eū: Ascēdisti in altū, cepisti captiuitatem. Itē per Osee prophetā ipsa filij dei psona ait: O mors ero mors

Osee. 13

tua, morsus tu⁹ ero inferne. Morsus iste inferni tūc impletus ē, qñ saluator ad inferos descēdēs electos suos sua inuincibili potestate & iustitia inde abscidit, reprobos autē illic reliquit, sicut q̄ rem aliquam mordet, partē eius in ore comprehendit, partem foris relinquit. Et Apostolus Paulus scribēs ad Colos.

Colos. 2

ait: Expolians principatus & potestates traduxit confidenter triūphans in semetipso. Sufficiant nūc ista ad assertionē fidei nostrę in hac parte. Ad eam ni fallor, responsionem nunc confugietis, ut dicatis: Concedimus quidem q̄ ante redemptoris aduentum aīæ ad uitam præordinatę in locis poenalibus à uenturis gaudijs differebantur, sed postq̄ p

Christum

SERMO IX.

Christum uitæ patefactus est aditus, hoc commu-
 niter omnibus saluandis collatū est, ut peracto ui-
 tæ huius cursu nullatenus ultra ab introitu regnī
 differrentur post mortē. Sicut manifestū est ex eo,
 quod latroni in cruce pœnitēti à saluatore olim di-
 ctum est: Amen dico tibi, hodie mecū eris in para-
 diso. Hoc em̄ communiter de omni peccatore sen-
 tiendū esse cēsetis. Quod si in Christo ipso uitæ sug-
 termino pœnituerit ex corde, quilibet flagitiosus
 per totam uitam suā extiterit, ita perfecte ei cūcta
 peccata remittuntur, ut continuo ab hac uitā sine
 omni examinatione trāsmigret ad cœlesti regna.
 Ad confirmandū uero hunc errorem quarundam
 scripturarū testimonia inducitis, quæ aduersari no-
 bis uidētur, ex quibus est illud Ezechielis: Iustitia
 iusti non liberabit eum, in quacūq; die peccauerit:
 & impietas impij nō nocebit ei, quacūq; die cō-
 uersus fuerit ab impietate sua. Et rursum qd sequit̄
 ibidem, simile est huic: Si dixero impio, morte mo-
 rieris, & conuersus egerit pœnitentiā à pctō suo, fe-
 cerit q; iudicium & iustitiam, pignus debitori resti-
 tuerit, rapināq; reddiderit, & in mandatis uitæ am-
 bulauerit, nec fecerit qcquam iniustū, uita uiuet,
 & non morietur: oīa peccata eius quæ peccauit,
 non imputabunt̄ ei. Hic ergo captos nos retiaculis
 scripturæ iudicatis, & dicitis nobis insultantes: Ecce
 scriptura nobiscū est, quæ affirmat, quoniam pec-
 catori conuerso ab impietate sua, non nocebit im-
 pietas sua. Iterumq; id ipsum inculcat dicens: Quo-
 niam oīa peccata quæ fecit, nō imputabunt̄ ei. Fal-
 sum itaq; est qd post pœnitentiā & contritionē
 cordis, in qua peccatori remissa sunt pctā sua, de
 cætera

Luc. 23

Ezec. 33

Ibidem

ADVERSVS CATHAROS

cætero aliquibus pœnis tradat cruciandus & purgã
 dus post mortē. Nā si hoc futurū est ei post conuer
 sionē suā, profecto nocebit adhuc ei impietas sua
 & in putabunt ei pctā sua. Talis est ô Piphles obie
 ctio uestra contra nos. Audite nunc qd respondeam
 us ad hoc, anteq̄ de alijs obiectiōibus uestris ali
 qd dicamus. Verba sanctę scripturę cū magna dis
 cretione aiaduertenda sunt: alioqui in multis locis
 perturbare nimīū possunt lectorem, suntq̄ ei uasa
 mortis, quontā sæpe in uno eodemq̄ dicto diuersę
 significationes intelligi possunt, quarū una ad ue
 ritatem, alia pertineat ad falsitatē. Ita q̄ & illa uer
 ba prophetę de quibus nunc tractamus, ne in er
 rorem nos mittant, quemadmodū & uos cum tali
 determinatione accipimus, ut dicamus, quoniam
 impio quacunq̄ die conuersus fuerit de cetero nō
 nocebit impietas sua, tali uidelicet nocemento, ut
 pro eo æternaliter condemnetur, neq̄ imputabū
 tur pctā ad perditionē ipsius. Quāuis enim pctōr
 post cōuersionem suā aliqd molestiæ patiat̄ in aia
 à purgatorio igne pro peccatis suis, de quibus non
 sufficienter correctionem in hac uita sustinuit: illa
 tñ molestia, quia temporalis & trāsitoria est, quasi
 nullum nocementum reputanda est cōparatione
 illius æternę pœnę, quā in inferno pati debuisset, si
 cōuersus ab impietate sua ante mortē nō fuisset.
 Ostendam aut̄ uobis similem scripturā, quę simili
 indiget determinatione. Beatus Petrus in epistola
 sua, quibusdā nouiter ad fidē Christi cōuersis dice
 bat: Et quis est qui uobis noceat si boni æmulato
 res fueritis? Hęc autē interrogatio idem significa
 bat, acsi ita affirmando dixisset: Nemo est qui uo
 bis nocere

SERMO IX.

bis nocere possit, si boni. i. bonitatis emulatores fueritis. Dñs aut̄ Iesus Christus in euangelio discipulis suis, simulq; cæteris boni æmulatoribus hæc annuntiat dicens: Tradent uos in tribulatione, & occidēt uos, & eritis odio oībus propter nomē meū. Item: In mūdo pressurā habebitis, in me aut̄ pacē. Ecce similiter hic ut supra, potestis rōcinari aduersus nos, ita ut dicatis: Si boni æmulatores tradunt̄ in tribulationē, occidunt̄, odio habentur ab omnibus, & multa huiusmodi propter iustitiā pariunt̄, certū est multos illis nocere, pro eo q̄ boni æmulatores sunt. Nō ergo uer̄ dicit Petrus, q̄ nullū illis nociturū esse promisit, si boni æmulatores existāt. Puto aut̄ q̄ non tam insani capitis sitis, ut in manifesto dicere audeatis, aut Petrū aut Christum fuisse mentitū, aut cōtraria sibi inuicem eos dixisse. Scitote quoniā uerba Petri, quæ induximus, ita intelligimus, ut non promiserit seruis dei, q̄ bona æmulantur, quoniam nihil omnino molestiæ pati deberēt in uia iustitiæ. Nam & ipse cōtinuo post illa uerba subiicit: Sed & si quid patimini propter iustitiā, beati. Hic aut̄ in uerbis illis significare uoluit, quoniam nemo eis ita nocitur⁹ esset, ut ab æterna beatitudine eos abstrahere posset. Certus quippe erat qm̄ neq; mors neq; uita, neq; gladius, neque fames neque ulla aduersitas, nulla deniq; creatura ueros æmulatores boni separare posset à charitate Christi. Neq; enim t̄porales incōmoditates nocuum esse, sed potius iuuamentū ad adipiscendū beatitudinē electis dei esse arbitratus est. Sicut em̄ aut̄ rō nō nocet is q̄ illud in igne examinat, sed potius iuuat

Mat. 10.

Iohā. 16.

1. Pet. 2.

Rom. 8.

ADVERSVS CATHAROS

iuuat, ut magis resplendat: ita fidelium persecutores dum eos tribulāt, non eis nocent ut putant, sed potius eis cooperantur ut in beatitudine æterna resplendant. Iuxta hæc ergo quæ nunc dicta sunt, considerate & illud, quoniam impio ab impietate cōuerso non nocebit impietas sua, & non faciet nos deuiare sermo ille à uia ueritatis. Aliud quoque ex Ecclesiaste cōtra nos inducitis, quod tale est: Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, in quoquo loco ceciderit, ibi erit. Quod similiter in parte erroris uestri inclinatis, dicentes ita intelligi debere: Anima de corpore migrans, si declinauerit ad quietem, ibi perpetuo erit: si ad pœnam, ibi quoque perpetuo erit. Dico autem, quia si nihil aliud quàm hoc quod dicitis, significare uoluit Ecclesiastes in uerbis illis, superflue interpositum est, in quocumque loco ceciderit. Nam ad significandam sententiam uestram suffecisset ei dixisse: Si ceciderit lignum ad austrum, siue ad aquilonem, ibi erit. Nunc autem attendite sermonem meum, & apparebit quàm uim habeat, quod additum est: In quocumque loco ceciderit. Considerate præcedentem literam, & inuenietis quod ad dandam eleemosynam hortatur auditorem suum, dicens: Mitte panem tuum super transeuntes aquas, quæ post multa tempora inuenies illum. & iterum: Da partes septem, nec non & octo, quia ignoras quid futurum sit mali super terram. Et in sequentibus ad perseverantiam boni operis hortatur dicens: Mane semina semen tuum, & uespere non cesset manus tua. Quibus congrue illud interponit dicens: Si ceciderit lignum ad austrum, siue ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit: ac si dicat: Diligenter insiste dum uiuis augere

merita tua, eleemosynis & bonis operibus. Quia post mortē, siue deuenerit homo in eum statū qui pertinet ad eos, qui saluandi sunt, quod est cadere ad Austrum: siue deuenerit ad eum statū, qui pertinet ad damnandos, quod est cadere ad Aquilonem: In quocunq; loco ceciderit, id est, in quocunq; gradu meritorū tunc fuerit quando cadet, siue sint bona siue mala, ibi erit, id est, inde neq; ascendet promerendo meliora, neq; descendet promerendo peiora. Extunc enim neq; bono, neq; reprobō locus dabitur promerendū bona uel mala: sed de cætero tēpus erit suscipiendī retributiones bonas, uel malas. Dupliciter autē cadit lignū ad Austrum: siue quando statim post mortē uir iustus in beatitudine collocatur, quod tantum est perfectissimorū, qui cum deo mundū iudicabunt: siue quando in eam uiam incidit per quā transire habent quidā saluandorū, quibus per purgatorias pœnas eundū est ad refrigerium, uidelicet hi qui iudicandi erunt ad uitam: Similiter ad Aquilonē dupliciter cadūt mali, cum uel statim post mortē ad summa supplicia rapiuntur, ut hi de qualibus dicitur, q̄ iā iudicati sunt, uidelicet infideles, & summe mali: uel illis pœnis traduntur in quibus usq; ad nouissimū iudiciū referuandi sunt, ut illi reprobi, qui iudicādi sunt ad mortē. Est autē frequens hic modus loquendi in scriptura sacra, ut Auster uocetur coelestis beatitudo propter diuinā claritatē quæ est in ipsa. Aquilo autē māfio reprobōrum tenebrosa & operta mortis caligine. Aliud quoq; capitulū simile ei, quod nūc tractatū est, quasi ex p̄sona dñi dictū nobis obijcitis, qd huiusmodi est: Vbi te inuenero, ibi te iudicabo.

ADVERSUS CATHAROS

Quod & ita dictū arbitramini, ac si diceret: In fine
 tuo cum à te repetam animā tuam, in quali uita te
 inuenero, in tali te statim iudicabo, uel ad perpe-
 tuā requiem, uel ad æternā dānationē. Nos uero ali-
 ter ista discernimus: breuiter cōprehensum est in
 his uerbis q̄ diffusus per Ezechielē loquit̄ dicens:
 Eze-33. Cū auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniqui-
 tatē in iniustitia sua quā operatus est, morietur: &
 cum auerterit se impius ab impietate sua quā ope-
 ratus est, & fecerit iudiciū & iustitiam, ipse animā
 suam uiuificabit, uita uiuet, & non morietur, sub-
 auditur morte eterna. Totius huius capituli breuis
 sententia est illud: Vbi te inuenero, ibi te iudicabo:
 siue qualem te inuenero, quod idē est, talem te iu-
 dicabo, hoc est dicere: Si inuenero te auersum ab
 iniustitia & conuersum ad iustitiam, non est despe-
 randū tibi propter retroacta mala, quia ibi, id est,
 in eo statu conversionis tuæ te iudicabo, id est, di-
 scernā ab eis qui dānandi sunt. Si uero inuenero te
 auersum à iustitia, nō est confidendū tibi in retroa-
 cta iustitia, quia ibi, id est, in eo statu te iudicabo, id
 est, discernā ab eis qui saluandi sunt. Discernit autē
 deus bonos à malis, cum uel statim post mortē ad
 beatitudinē eos inducit, uel in ea purgatione eos
 locat, in qua ad futurā gloriam eos aptificat. Est au-
 tem ex abundantia quod uobis respōdemus, ad ea
 testimonia, quæ ex ueteri scriptura inducitis, ad
 cōfirmandum errorē uestrū, quem de animabus
 mortuorum habetis. Nam si fatemini, q̄ necessa-
 rio fateri debetis, uidelicet q̄ animæ antiquorū, q̄
 ante tempus gratiæ extiterunt usq; ad tempus re-
 demptionis, ab introitu regni cœlestis dilatæ sunt,
contrarij

S E R M O IX.

cōtrarij estis uobismetipsis, q̄ antiquorū patrū scri-
 pra hoc attestari estimatis, q̄d quilibet anima, cū
 à corpore migrat, statim uel ad æternā beatitudi-
 nem trāseat, uel ad æternā dānationem. Nam ea
 testimonia, quæ ab illis assumitis, nō solū pertinet
 ad hoīes temporū istorū, sed ad homines antiquæ
 legis, sub qua adhuc clausus erat introitus regni
 cœlorum. Non aut̄ me latet q̄ ex nouo quoq; testa-
 mento errorē uestrū confirmatis, obijcientes nobis
 euangelicum illū sermonē, quem locutus est salua-
 tor dicens: Amen dico uobis, quia qui uerbū meū
 audit, & credit ei qui misit me, habet uitā æternam,
 & in iudiciū nō ueniet, sed trāsbibit à morte in uitā.
 In his uerbis dicitis promittere saluatorē omni cre-
 denti in deū, q̄ mox post mortē corporis transibit
 quisq; ad uitā æternā, ita ut non ad aliud iudiciū ue-
 niat post mortem, q̄ quod in ipsa morte experitur,
 atq; indubitanter hoc dñm significasse uultis hoc
 sermone, q̄ nullæ sint poenæ in quibus animæ fide-
 lium post mortē iudiciū dei sustineāt. Animalibus
 immundis quæ non ruminant quidē & unguā nō
 findūt, cōparari iure debetis, qui in ore qdē uersatis
 doctrinā dei, & nullā rectæ intelligētiæ in ea discre-
 tionē habetis: Ideoq; uerba uitæ non sunt uobis ad
 uitam, sed ad mortē. Cæci fuerūt doctores uestri,
 & cæcorū duces facti sunt, & in foueam mendaciū
 & perditionis secū cadere uos fecerūt. Audite ergo
 rebelles & increduli, quō rectius animaduertere
 possitis uerba dñi, quæ peruertere nitimini: q̄ nisi
 aliter exponant, q̄ uos ea intelligatis, cōtraria sunt
 alijs sacre scripturę v̄bis, q̄ in suo loco inducemus:
 Amē dico uobis igit, q̄ q̄ v̄bū meū audit, & credit

Ioan. 5

ADVERSVS CATHAROS

ei qui misit me, uidelicet deo patri. Siquidem audi-
 re uerbum dei & non credere, inutile est: Hic inq̄ ha-
 bet uitā æternā. Habent sancti qui cum deo regnāt
 uitā æternā, ita q̄ eius beatitudine iam perfruunt.
 Habent & fideles in hoc mundo positi uitam æter-
 nā, non ut rem, qua iam secundū desiderīū suū per-
 fruantur, sed ut rem, quæ illis certissime præparata
 & cōseruata est à deo, & danda in tēpore suo, & in
 iudiciū non ueniet, sed transiet à morte ad uitā.
 Nomē iudicij tales significationes in scriptura san-
 cta habere dinoscitur: significat em̄ flagellationē,
 qua hoīes flagellant à dño: significat ultimā disci-
 minationem bonorū & malorū, quæ fiet in nouissi-
 mo die: significat etiā dānationem, quæ specialiter
 ad reprobos pertinet. Quæ autē afflictionē significet,
 ex eo intelligi potest, quod Aplūs ait: Dum iudica-
 mur autē, à domino corripimur, id est, dum flagella-
 mur à dño corripimur, ut non cū hoc mundo dāne-
 mur. Quæ autē sint ista flagella determinat ubi ait:
 Ideo inter uos multi infirmi & imbecilles, & dor-
 miunt multi. Quòd si secundū hanc significationē
 dicitis accipiendū iudicij nomē, cū dicit, quod qui
 credit non ueniet in iudiciū, nō potest stare sermo:
 quia & credentes flagellant sæpe à domino, sicut
 non credētes: Flagellat em̄ deus omnē filiū quem
 recipit. At si dicitis, ita debere accipi, q̄ credētes nō
 sint uenturi post mortē ad aliam castigationē, præ-
 ter eam, quā in ista uita patiuntur, iniuriā facitis li-
 teræ, quæ hoc non dicit, sed simpliciter dicit, q̄ qui
 credit, in iudiciū non ueniet. Ultimā uero disci-
 minationē bonorū & malorū significat nomē iudicij,
 ubi saluator de seipso dicit: Et potestatem dedit ei iu-
 diciū

Iudiciū

1. Cor. 11

Ibi Jem

Ioan. 5

diciū facere, quia filius hominis est. Secundū hanc
 quoq; significationē nō potest accipi hoc loco, q̄a
 tā boni q̄ mali, ad iudiciū uenient secundū illud:
 Omnes nos oportet manifestari ante tribunal dei, 2. Cor. 5
 ut referat unusquisq; propria corporis prout gessit
 in corpore siue bonū siue malū. Significat autem
 dānationē iudiciū nomen, ut statim in sequentibus
 cū dicit. Qui uero mala egerunt in resurrectionē iu Ioan. 5
 diciū. Et in Apostolo ubi ait: Qui manducat corpus 1. Cor. 11
 domini indigne, iudiciū sibi manducat & bibit, nō
 dijudicans corpus domini. Hoc autē modo indubi-
 tāter accipi debet iudiciū in præsentī sermone ubi
 à domino dicitur: Qui audit uerbū meū & credit ei Ioan. 5
 qui misit me, habet uitam æternam & in iudiciū
 nō ueniet, id est, in dānationē. Sequitur: Sed tran-
 siet à morte in uitam, ab ea uidelicet morte, quę ei
 dānationis causa extiterat, & per quā ad perditio-
 nē transisset, si in ipsa permansisset. Quæ nam fuit
 mors illa? sine dubio mors animæ, quā in ea effece-
 rat infidelitas, in quali morte extiterant illi de qui-
 bus Petrus in epistola ait: Propter qđ mortuis euā- 1. Petri. 4
 gelizatū est. Similiter & illi quibus Paulus scripsit Coloss. 2
 dicens: Consepulti estis cū Christo in baptismo in
 quo resurrexistis per fidē operationis dei, qui susci-
 tauit illū à mortuis, & uos cū essetis mortui in deli-
 ctis conuiuificauit cū illo, donans uobis omnia de-
 licta. Palam ergo est, qm̄ per fidē transit ad uitā, ut
 nō ad iudiciū, id est, dānationem ueniatur. Id autē
 duobus modis fit: uno em̄ modo quisq; ad uitā ani-
 mæ per fidem à morte transit, quando qui infidelis
 fuerat, per fidem iustificat in anima: ad hunc enim
 pertinet sermo quo dicitur: Iustus eūc ex fide uiuit. Abac. 2

ADVERSVS CATHAROS

Hanc uero uitā in tēpore huius mortalitatis electi dei adīpiscunt. Alio autē mō per fidē ad uitā electis transeundū est, quādo propter meritū fidei, & earū uirtutū, quæ ex fide originē habēt, uita æterna eis pariter in corpore & in anima tribuenda est, quod erit in die nouissimæ resurrectionis, cum ab omni potestate mortis liberabunt, & ad beatam immortalitatē transferent. Hos autē duos modos transeundi à morte ad uitam in electis suis futuros dñs demonstrauit, continuo post uerba de quibus nunc tractatū est. Primū em̄ modū transeundi ad uitam, pronūtiāuit cū dixit: Amē dico uobis, quia ueniet hora & nūc est, quando mortui audient uocē filij dei, & qui audierint, uiuēt. Secundū uero modū transeundi ad uitā, pronūtiāuit, cū postea subdidit dicens: Nolite mirari hoc, quia oēs q̄ in monumētis sunt, audient uocē eius, & procedent qui bona fecerūt in resurrectionē uitæ: qui uero mala egerunt, in resurrectionē iudicij. Iam si quid incorruptæ intelligentiæ est uobis, satis directe me ad ueritatem uos duxisse percipitis. Quod si sine intellectu estis, frustra a sinis canit lyra. Vnam adhuc obiectionē uestrā in mediū adducam, qua nobis obuiare soletis. Scriptū est: Quis unusquisq; propriā mercedē accipiet secundū suum laborē. Item: Unusquisq; onus suum portabit. Item: Unūquēq; secundū uias suas iudicabo, dicit dñs: hoc est, unicuiq; retribuam secundū opera sua bona uel mala. Ex his ergo sumitis occasionē, ut dicatis non posse fieri, q̄ per bona opera uiuorū adiuuentur animæ defunctorū, ut à pœnis suis liberentur, & ad requiem transferant. Dicitis em̄ q̄ si deus illis miseret propter bona opera, quæ

alij

Ioan. 5

I. Cor. 3
Gal. 6
Ezec. 7

alij pro alijs fecerunt, tunc eis non retribuif secundū
 dū opa sua, sed secundū opa aliorū, & non ipsi onus
 suū portāt, id est, poenā quā ipsi meruerūt peccatis
 suis, si pro laboribus aliorū ab oneribus suis liberā-
 tur. Ad hæc ita respondemus: Si fideles pro defun-
 ctis suis orant, ieiunant, eleemosynas largiunt, mis-
 sas celebrant, aut celebrari faciūt, bona opera ope-
 rantur, & ipsimet in tēpore suo mercedē pro istis
 recipiēt secundū suū laborē. Illi uero pro quibus ista
 faciunt, si in criminalibus peccatis in uita sua fuerūt,
 & de ipsis nec penituerūt, nec cōfessionē suā facere
 curauerunt, nihil illis bona opera hic prodesse po-
 terunt ad salutē. Si uero in peccata aliqua lapsi fue-
 runt in uita sua, & de his ante finē penituerūt, & in
 fide catholica de hoc seculo migrauerunt, & mor-
 te preuenti, non poterunt omnem satisfactionem
 implere, quam pro peccatis suis debebāt, dicimus
 quia onus suum portabunt, id est, poenā pro pecca-
 tis suis sustinebunt quā diu permiserit deus: Pro peni-
 tentia autē sua, quā in fine habuerūt, & pro fide ca-
 tholica in qua usque ad mortē permanserunt, ac pro
 cæteris bonis, quæ in hac uita fecerunt, hanc mer-
 cedē recipiēt, ut eis detur uita æterna, in nouissimo
 die, & in anima & in corpore. Plurimi uero istorū
 etiam hoc in mercede recipient, ut ante nouissimū
 diem liberētur à poenis suis per bona opera uiuen-
 tium fidelium, quæ supra memorata sunt: alij quidē
 citius, alij autē tardius, secundū quæ merita eorū maio-
 ra uel minora fuerunt in hoc mundo. De his itaque
 uere dicere possumus utrumque, & quod onus suū porta-
 bunt, quia sustinent poenā pro peccatis suis scdm
 tēpus quod constituit illis deus: & quod ipsis retribuif

ADVERSVS CATHAROS.

tur secundū bona opera ipsorū, quibus meruerunt ut possit eis subueniri ab ecclesia dei. Possibile quidē esset deo sine alicuius interuentu quorūlibet hominum animas liberare à pœnis suis. Vult autē hoc ordine eas liberari, ut à uiuis ei seruiat pro eis, quatenus in hoc ipso magis cōmoneantur uiui deū reuereri, & offensam eius cauere, pariter q̄ augeant & merita eorū per opera pietatis quæ faciunt pro dilectione proximorū. In nullo ergo nobis contrariæ sunt scripturæ quæ supra memoratæ sunt, sed potius nobiscū sunt. Si uerba diuina uobis ô insulsi sapientes cum diligenti consideratione decoxissent hi, qua ea tam cruda in ore uestro posuerunt, magis salubriter uos pauissent, & non tãta uentositate superbiæ corda uestra inaniter distendissent. Equidē obiecti oībus uestris quibus maxime fidebatis, satis ut æstimo, responsum est, & complosæ sunt quasi uesicæ turgentes, & nihil inuentū est ueritatis in eis. Nunc autē inquiramus scripturas, quæ nobiscū sunt pro parte ueritatis: Ad cuius defensionē accincti sumus, & ut à Paulo incipiamus, intuemur primū uerba quæ ad Corinth. scripsit dicens: Si qs autē edificat sup fundamentū hoc, aurū, argentū, lapides pretiosos, lignū, fœnū, stipulā, uniuscuiusq; opus manifestū erit: dies enim domini declarabit, & uniuscuiusq; opus quale sit, ignis p̄babit. Si cuius opus arserit detrimentū patietur: ipse autē saluus erit, sic tamen quasi per ignē. Non propter nostros quidem, quibus sanctorū nota sunt scripta patrū, sed uestri erroris occasione, necesse est nunc me sermonis huius sensum aperire, fundamentum spiritualis ædificij qđ intus in anima cōstruimus, si

1. Cor. 13

des

SERMO IX.

des Christi est, quam qui uere habet, Christum in mente gerit, qui est initium & cōsummatio oīs boni in electis suis: ideoq; & ipse fundamētum uocatur. Fundamentum nostrū dicit̄ fides, q̄a à fide bonam uitam inchoamus. Nā si nō sit in nobis recta fides, nihil in nobis potest deo placitū esse, quicq; faciamus bonum siue malū. Ex quo autē in nobis esse cōeperit fides, placere incipimus deo, iamq; se cure possumus operari bona opera, q̄a de cætero mercedē suā accipient. Lapidēs pretiosos sup fundamentū ædificamus, q̄n hoc fidei rectē adijcim⁹ ut bonis moribus simus ornati, uidelicet humilitate, patientia, temperantia, iustitia, misericordia, & cæteris huiusmodi moribus, quos uirtutes animi uocamus: quotiescunq; etiam opera facimus, quę ex huiusmodi uirtutibus procedūt, lapidēs pretiosos fundamento superædificamus, lapidibus autē pretiosis talia digne comparant̄: q̄a sicut lapidēs pretiosi, aurū, & alias res quę in se pulchrę sunt, ornare solent, ita uirtutes & bona opera decorē magnum præstant aīę rationali, quę secundū deū formata est, & est pretiosior omni auro. Decor autē iste nō potest in anima dissolui, etiam si in ignem purgatorium pro aliquibus leuioribus culpis fuerit missa: sicut & lapidēs pretiosi liquefieri nō possunt si in ignem mittant̄. Argentū quoq; fundamentū superædificat, quibus hoc studiū est, ut diuinas scripturas intelligant, & sermonibus sapientiæ alios instruant. Argentū autē q̄d habet dulcem & acutam sonoritatē comparari solet scriptura sacra, ut ibi: Eloquia dñi eloquia casta, argentū igne examinatū. Quid enim dulcius sonat q̄ sacra scriptura, in

Funda
mentū.

Lapides
ptiosi.

Aurum

Argentū.

Psal. 17

ADVERSVS CATHAROS

qua uitę æternę gaudia promittunt. Quid acutius
 diuino sermone, qui est penetrabilior omni gladio
 ancipiti, & ptingente usq; ad diuisionę aig & spūs?
 Item & aux; in edificio suo collocat, q tam pfectę
 cōtēplationi cor suū tradit, ut possit iugiter de deo
 meditari, & trahere de occultis sapientiā, qua gusta
 tur suauitas eius, ipsumq; sine intermissiōe orare,
 ipm incessabili charitatis ardore circuire. Talis con
 templatō recte auro comparat, qa cunctis uirtu
 tibus excellentior est, sicut ceteris metallis pretio
 sius est aurum, estq; effectrix operum summę pfe
 ctionis, quæ & ipsa quasi aurum sunt in ædificio
 animæ cōparata cæteris operibus bonis: Facit em̄
 abstinere propter deum etiam ab his quos; usus li
 citus est: facit contemnere mundū & oēm gloriā
 eius, castitatem immaculatā custodire, aīam pro
 deo & fratribus ponere, ac cætera huiusmodi. Li
 gna uero, scēnū & stipulam super fundamentū suū
 coaceruant, q cū rectam fidē habeant, nimis occu
 pant corda sua curis & cogitationibus, quæ perti
 nent in hūc mundū: quiq; maiorē q̄ oportet amo
 rem habent ad ea, quę prohibita ipsis non sunt, ue
 lut uxores, filios & filias, seculares amicos, domos
 & possessiones, & dignitates & huiusmodi. Hi in
 quam in anima sua ædificare dicunt super funda
 mentum ligna, scēnum & stipulā, qa talibus rebus
 mentē occupant, quæ cremabiles sunt, sicut ligna,
 scēnū & stipula. Nā hæc quæ dicta sunt, obscuram
 & grauē faciunt aīam, ne possit libere cogitare ea
 quæ dei sunt, ipsumq; amare sicut oportet: sed oīa
 ista obscuritas & grauitas in purgatorio igne exu
 renda est, ita ut ipsum fundamentum nihil destru
 ctio

SERMO IX.

ctionis patiatur, si tamē inter hæc omnia præcū-
 ctis rebus habeat deus, ita ut si necesse sit, potius
 ista relinquuntur q̄ deus abnegetur. Coaceruant
 etiam in aīa sua res cremabiles, q̄ se non custodiūt
 à leuioribus culpīs, uelut est otiosus sermo, risus &
 ioci, ira, uana lætitia, excessus in cibo & potu, quī
 non est frequens nimis, & huiusmodi quotidiana
 peccata, quæ capitalia non dicuntur. Hi inquam li-
 gna, foenum, stipulam, aggregant super fundamē-
 tum suum, & hæc quoq; excoquēda sunt per ignē.
 De leuioribus dixi peccatis: nam criminalia pecca-
 ta si admissa fuerint, nō potest dici, q̄ super funda-
 mentū aliquo modo collocentur. Siq̄dem ipsa de-
 struunt fundamentum & fidem, quia enecant eā,
 & pro his dicitur mortua fides. At si pro his pœni-
 tuerit homo, & non satisfecerit deo pro his in hac
 uita, reputabuntur quasi illa quæ comparata sunt
 ligno, foeno & stipulæ, & annihilabuntur per ignē
 in die domini, sicut & leuiora quæ prædicta sunt.
 Dies hominis dicitur tempus istud, in quo unicui-
 q; homini p̄mittit deus facere secundū arbitriū su-
 um quod uult, & quo potest promereri bona siue
 mala sc̄dm opa sua. Dies autē dñi, tēpus illud q̄d in-
 stat unicuiq; quando separatur à corpore aīa eius,
 & de cetero nō pōt incedere sc̄dm arbitriū suū, sed
 sc̄dm iudiciū dei duciē uel ad requiē uel ad pœnā,
 ad accipiendam mercedē quā promeruit, siuntq;
 manifesta, quæ prius in eo erant occulta, siue bona
 siue mala. Vnde & dicitur: Vnius cuiusq; opus ma- 1. Cor. 3.
 nifestū erit: Dies enim domini declarabit, & unius
 cuiusq; opus quale sit ignis probabit. Ignis autem
 dicitur pœnalitas illa, quam ad hoc deus ordina-
 uit

ADVERSUS CATHAROS

uit ut in ea affligantur, & purgētur electorum aīæ
 à maculis quas in hac uita contraxerunt. Quę nul-
 lum quidem detrimentū inferre poterit edificatio-
 ni eorū, q̄ fundamento superædificauerunt aurū &
 argentum, & lapides pretiosos, etiam si per medi-
 um illius eis trāsire cōtingat. Propter hos ergo ait:
 Si cuius opus manserit q̄d superædificauit, merce-
 dem accipiet, eā uidelicet, quā sua superædificati-
 one promeruit. Propter eos autē q̄ superædificauē-
 runt ligna, fœnū, stipulam, dicit: Si cuius opus arse-
 rit, detrimentum patietur, ita uidelicet, quod nul-
 lū pro sua ædificatione præmiū habebit, imo ama-
 rā afflictionem: ipse autē saluus erit, sic tamen quasi
 per ignem, id est, non aliter nisi per examinationē
 ignis. Diuersis at̄ noībus ligni, & fœni, & stipulę desi-
 gnauit ea, quæ in quolibet exurenda sunt propter
 diuersitatē ipsorū, secundū quā q̄dam diutius alijs
 ignem sustinebūt, uelut lignū diutius fœno ardet,
 fœnū diutius stipula. Est autē ignis iste idē q̄d psal-
 mista irā appellat cū dicit: Dñe ne i furoretuo argu-
 as me, neque in ira tua corripas me, uel emendes
 me, ut habet alia translatio. In furore arguentur, &
 non emendabunt, q̄bus dicit: Ite maledicti in ignē
 æternū. In ira autē corripient & emendabuntur, q̄
 per ignem salui erunt. Vtrunq; autē formidans de-
 precatur dicēs: Dñe ne in furore tuo arguas me, ac
 si diceret: Nō sum inter eos, quibus dicturus es: Ite
 maledicti in ignem æternum: neq; in ira tua emen-
 des me, sed in hac uita me ure & seca, & talem me
 redde cui emendatorius ignis necessarius non sit.
 Iste ignis est ô Cathari, quem Iohannes Baptista si-
 gnificauit, quando de dño saluatore prædicabat
dicens

Ira.

Psal. 6

Mat. 25

SERMO IX.

dicens: Ille uos baptizabit in spūsancto & igne. Nā Mat. 3
 in hac uita baptizat in spūsancto, quando in bap-
 tismo foris qdem per inuisibiles ministros baptizat
 nos in aqua, intus autē aīas nostras propria opera-
 tione baptizat in spūsancto, donans nobis remissi-
 onem omniū peccatorū. In igne autē nos baptizat,
 quando post hanc uitā in purgatorijs pœnis aīas
 nostras purificat à maculis pctōrum, quas in habi-
 taculo corruptibilis corporis contraxerunt: quia
 nihil in illa sua purissima ciuitate recipere uult, qđ
 nō sit ab omni sorde defecatū. Possumus & ex uer-
 bis dñi testimonium sumere ad confirmationē sen-
 tētiæ, de qua nūc sermo nobis est. Legimus in euā-
 gelio, qm̄ ad pharisæos blasphemantes opera eius Mat. 12
 inter cetera dicebat sic: Qui dixerit uerbum contra
 spūsanctū, non remittet ei, neq; in hoc seculo, ne-
 q; in futuro. Quale sit illud peccatum, quo dicitur
 peccare quis in spūsanctū, non me determinare
 hoc loco necesse est, quia ad præsens negotiū non
 pertinet hoc. Id uero præsentis negotij est, ut consi-
 deremus hoc qđ aliquod peccatum esse insinuat,
 qđ non remittet neq; in hoc seculo, neq; in futuro.
 Si uerus est sermo, nulli aliquod peccatum in futu-
 ro seculo contingit remitti: Nam sicut dicitis, que-
 libet aīa, mox cum de præsentis seculo migrauerit,
 aut in æterna beatitudine constituitur, quo nemo
 cum peccati macula accedet, & ubi nemo pecca-
 ti maculam contrahit: aut æternis pœnis deputat,
 ubi nulla remissio, nulla misericordiæ exhibitio ē.
 Ergo superflue à saluatore talis distinctio facta est
 ut diceret peccatum illud, quod est in spūsanctū,
 non remitti neq; in hoc seculo, neq; in futuro. Nam
si nullum

ADVERSUS CATHAROS

Psal. 1.

si nullū in futuro seculo peccatū remitteretur, nō tam spālīter de illo pētō dixisset, quod neq; in hoc seculo, neq; in futuro remittetur, sed suffecisset simpliciter dixisse, qm̄ non remittetur ei. Sicut autē nefas est dicere, aliquam falsitatem in uerbis saluatoris inueniri, ita pculdubio nefas est dicere, aliquā in eis esse superfluitatem, aut inutilitatem. Scriptū quippe est de eo in psalmo: Et folium eius non defluet, & omnia quæcunq; faciet prosperabuntur. Deflueret autem folium eius, si in uerbis eius aliqd̄ superflueret: & non prosperarentur quæcūq; fecit, si aliqd̄ sine utilitate dixisset. Ergo necessario concedendum est, quoniā in futuro seculo aliqua peccatorum remissio fit: quā ga non possum⁹ dicere exhiberi eis, q̄ æternaliter dānati sunt, neq; eis q̄ saluati sunt, necesse est ut dicamus aliquibus remitti peccata in alio seculo, q̄ neq; sint in æterna dānatione, neq; in eterna beatitudine collocati. Nulli autem mediū sunt inter æternam beatitudinem, & inter æternam damnationem, nisi illi de quibus dicimus, quod in purgatorijs pœnis sint. Videte nunc quali modo eis peccata remitti dicamus. Remittit deus peccatori homini peccata duobus modis, in hac uita uidelicet, duritiam cordis eius per interiorē gratiam ad conuersionem emolliendo, & cōuersum ad se à debito gehēnalis pœnæ, quæ ei pro peccatis debebatur, absolutum faciendo. Quibus autem in hac uita his modis peccata remittit, si ita transeunt de hac uita, quōd de peccatis suis nō ad plenum satisfaciunt deo, permittit eos ad tempus puniri in quibusdam pœnis, quas constituit ad hoc, ut electi sui in his purificentur, Quando autem eis
illas

SERMO IX.

illas pœnas remittit, & eos ad refrigerium educit,
 tunc eis peccata remittere dicit: quia & pœnæ pec-
 catorum peccata uocantur, secundum illud apo-
 stoli: Christus peccata nostra pertulit in corpore 1. Pet. 2.
 suo super lignum. Nō autem aliter peccata nostra
 ipse portauit, nisi quod pœnas, quæ nobis debebā-
 tur pro reatibus nostris, ipse sustinuit. Vnum ad-
 huc satis euidens testimonium ad confirmationē
 partis nostræ inducere possumus, ex historia Ma-
 chabeorum, cuius talis est autoritas in ecclesia, ut
 publice in diuino seruitio lectitur. Scriptū est in 2 Ma. 12.
 libro secundo eiusdem historiæ, quod Iuda Macha-
 bæo dimicante aduersus Gorgiam præpositū Idu-
 mææ, contigit paucos Iudæos ruere. fugato autē
 Gorgia, per dei auxiliū Iudas collecto exercitu ue-
 nit in ciuitatem Odolla, & cum septimus dies sup-
 ueniret, secundum consuetudinem in eodem loco
 sabbathum egerunt, & sequenti die uenit Iudas cū
 suis, ut corpora prostratorum tolleret ac sepeliret.
 Inuenerūt autem sub tunicis interfectorum de do-
 narijs idolorum, quæ apud samniam fuerūt, à qui-
 bus lex prohibebat Iudæos. Omnibus ergo mani-
 festum factum est, ob hanc causam eos corruisse:
 atque ita ad preces conuersi, rogauerunt deum, ut
 id delictum obliuioni traderetur. Post hæc prose-
 quitur scriptura ita dicens: Et facta collatione Iu-
 da duodecim milia dragmas argenti misit Hiero-
 solymam, offerri ea pro peccatis mortuorum iu-
 ste & religiose de resurrectione cogitans, & cæte-
 ra. Et ad ultimum ita conclusit dicens: Sancta ergo
 & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut
 a peccatis soluantur.

Quid

ADVERSUS CATHAROS.

Quid nunc ad hæc dicitis ò Piphles? Evangelica
 scriptura ut auditis, p nobis est, & quis cōtra nos?
 Apostolica scriptura in defensionē nostræ partis ē,
 & quis est qui condemnet nos? Exemplū Macha-
 bæi dominici bellatoris in acie nostra est, & quis
 dimicabit aduersus nos? Adhuc pauca de præsentī
 negotio habeo conferre uobiscum. Si præoccupā-
 tus fuerit homo grauioribus peccatis, & conuer-
 sus fuerit ab iniquitate sua, & poenituerit ex corde
 de perpetratis malis, nunquid indiget, ut præter il-
 lam interiorem poenitētiā cordis, aliquam exte-
 riorem satisfactionem de peccatis suis deo exhibe-
 at, uidelicet eleemosynas dando, ieiunando, & ali-
 is modis corpus suum propter deum affigendos?
 Si ita est, ut per quosdā comperi, quibus noti erant
 sermones uestri, dicitis quia postq̄ ex corde poeni-
 tuerit homo de peccatis suis, & cessauerit ab in-
 iquitate, non opus est ei illa exteriore satisfactione,
 de qua dixi: eo q̄ iā omne peccatū ei sit remissum
 in poenitentia cordis. Sed hoc non ita esse euidenti-
 bus scripturę sanctę testimonijs declarat: Dicit em̄
 dñs per prophetam Iohel. Conuertimini ad me in
 toto corde uestro, in ieiunio & fletu & planctu, &
 scindite corda uestra, & non uestimenta uestra. Ec-
 ce euidenter præter interiorem cōuersionem cor-
 dis, exteriorem quoq; satisfactionem exposcit. Io-
 hānes quoq; Bap. ut in euangelio legimus, ad utrū-
 q; hortatus est dicens: Poenitentiam agite. Et post
 pauca subiungit: Facite ergo fructus dignos poeni-
 tentiæ. Fructus autē poenitentię sunt opera bona, q̄
 deus placatur pro peccatis, & uarię castigati-
 ones carnis, Quæ qualē affectum habeant ad pla-
 candum

Iohel. 2.

Mat. 3

S E R M O IX.

eandū deū patet ex historia, quę narrat poenitentiā
 Ninuitarū, et ex scriptura quę dicit, quō Achab rex
 Israël cum argueretur per Heliam de occisione Na
 both, scidit uestē suam, & operuit cilicio carnem
 suā, ieiunauit quę & dormiuit in sacco, & ambulauit
 demisso capite. Factus quę est sermo dñi ad Helā da
 cēs: Nōne uidisti humiliatū Achab corā me? Quia
 igit humiliatus est mei causa, non inducā malū in
 diebus eius, sed in diebus filij eius inferā malū do
 mui eius. Ex his ergo palā est, deum non solū inter
 nā cordis cōpūctionē, sed etiā exteriorē satisfactio
 nē peccatis congruentē exigere, ea quę exhibita pla
 cari, neglecta autē ad vindictā cōmoueri. Si ergo cō
 ceditis hoc ita esse, quid dicetis de illo qui in omni
 genere criminū consenuit, & primū in ipso articu
 lo mortis cōpungitur, & cōuertit ad iustitiā? Nun
 quid debitor alicuius satisfactionis est deo pro pec
 catis suis? utpote debitor quidē est: sed quā propter
 breuitatē temporis nō potest eam implere, dimittit
 tur ei satisfactio simul cū peccatis, & statim post
 mortē rapitur ad eternam beatitudinē. Dicitis ita?
 Bona est sententia ista, & ad multos proficit cor
 rectionē. Qualē correctionē? quę si hoc uerbū publi
 ce coram uanis & prauis hominibus prædicet, dif
 feret unusquisquę conversionē suam quāto diuicius
 poterit dicens apud se: faciam omnem uoluntatē
 cordis mei, & in fine uite meę conuertar & poeni
 tebo, & statim sine omni labore ad regnū cœlorū
 transibo. Videris ne quomodo sentētia uestra, si cre
 dita & recepta fuerit, occasio erit omnis uanitatis &
 omnis prauitatis? Stultissimi hominū, quę ratio,
 aut quę utilitas est in hoc sermone quem dicitis?

Ionæ. 3
 3. Reg. 21

G omnino

ADVERSUS CATHAROS

omnino nulla, nisi ut singulariter uideri possitis sa-
 pientes præ alijs hoīb⁹, si aliquid singulare dicatis
 quod non sit in opinione ceterorum. In nostro au-
 tem sermone quæ de aīabus mortuorū diximus, in-
 dubitāter fructus multus est, qm̄ multa opera mi-
 sericordiæ quæ die fiūt in pauperes, quæ nullatenus
 fierēt, si nō hoc crederēt hoīes, ut per talia possent
 adiuuare aīas charorū suorū. Manifestū est itaq; p
 oīa necessarium esse purgatoriū illum ignem, de
 quo diximus, in quo aīæ eorū qui in hac uita non
 plenariam satisfactionem deo pro peccatis suis
 exhibuerunt, tam diu examinent, donec idoneæ fi-
 ant introuiri ad illā supernā ciuitatem dei, quæ ni-
 hil recipit quod perfectum & plene examinatum
 non sit. Quid enim absurdius, quā ut credatur ani-
 mam a sentina turpitudinum recēter extractam,
 & earum memoria adhuc quodammodo foeten-
 tem, in illud tam lympidissimum lumen tam re-
 pente irrumperere, & purissimorū spirituum cœtib⁹
 admisceri, ita ut sit uno eodemq; die, mane quidē
 in peccatorum turpissimo cœno, & uespere, in an-
 gelorum purissimo cœlo? Nonne debuerat uel se-
 ptem dierum rubore suffundi pro multis crimino-
 sis excessibus, cum pro solo uerbo iurgij Maria so-
 cor Moyse lepra pessima correpta sit à domino, ac
 septem dieb⁹ sequestrata à castris filiorū Israel? Ex
 auro purissimo oīa uasa sanctuarij, quibus admi-
 nistrandum erat corruptibile sacrificium in deser-
 to, fieri iussa est. Quanto magis uasa quibus incor-
 ruptibilis gloria purissimæ diuinitatis seipsam di-
 reguam ad sancta sanctorum inferantur, probata
 esse

esse conuenit: De latrone mihi forsitan obijcitis, & eadem die qua confessus est, in paradiso fuerit cū domino Iesu. Ad quod ita respōdemus: quia hoc ei specialiter concessum est præ alijs pœnitentibus, propter admirabilem fidei eius uirtutem, qua hominem quem uidit non habentē speciem neq; decorē, & quasi nouissimū uiroz ignominiosē mortū traditū, credere potuit deū esse dicens: Dñeemento mei dū ueneris in regnum tuum. Quę fides ut arbitror, coram diuino examine maioris meriti habita est, q̄ multoz annoz grauis pœnitentia. Date iam gloriam deo, & accedite ad ueritatem, qua expugnati estis: aut si nō acceditis, fugite partes aduersæ cum doctore uestro, qui ab initio mendax est, & mendacij pater.

LUC. 23.

Contra septimam hæresim de sacerdotio, Sermo X.

Accedamus & ad illud discutiendū, q̄ dicitis ordinē sacerdotij defecisse apud nos, & nusq̄ inueniri ueros sacerdotes, nisi inter uos. Loquor nūc pro uobis, q̄ in his quæ ad Christianā religionem pertinet, ad Romanam ecclesiam respectum habemus. Sacerdotalem ordinem nos accipim⁹ à Romana ecclesia. Romana autē ecclesia ab apostolo Petro, Petrus à Christo, Christus à deo patre, q̄ unxit eū oleo lætitiæ, hoc est spūs sancto præ participibus suis, & iurauit dicens ad eum: Tu es sacerdos in æternū secundū ordinem Melchisedec. Verus sacerdos erat dñs Iesus Christ⁹, qui sacrosanctū corpus & sanguinē suū palam obtulit deo patri sup arā crucis, ut statueret pacem, & reconcilia

Psal. 106.

ADVERSVS CATHAROS

tionē inter ipsum, & genus humanū quod perditū fuerat. Si à donatione sacræ rei sacerdos dicit, nulli unq̄ meli⁹ cōpetebat hoc nomē, q̄ ei q̄ sacrū sacra-
 rissimū, hoc est, seipsum dedit, ut saluaremur per ipsum. Ipse etiam inuisibiliter dedit corpus & sanguinē suū, quando coram discipulis panem & uinū in cæna benedixit benedictione cœlesti, & fecit sua admirabili potestate, ut sub specie eiusdem panis & uini sumerent de manibus ipsius corpus & sanguinē eius. Ipse quoq; sicut pollicitus est, cū ecclesia sua est usq; ad consummationē seculi, & quotidie inuisibiliter offert per manus ecclesie deo patri pro salute mūdi corpus & sanguinē suū sub specie panis & uini. Propterea dictus est sacerdos secundum ordinē Melchisedech, qui erat rex Salem & sacerdos dei summi, & oblationē fecit deo ex pane & uino. Dñs Iesus Christus discipulos suos fecit ueros sacerdotes, in eo q̄ unxit eos spiritu sancto, & dedit eis potestātē prædicandi uerbū diuinū, & baptizātes eos in noīe patris & filij & spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quæcunq; mādaui uobis. Dedit eis potestātē ligandi atq; soluendi, cū dixit: Accipite spiritū sanctū, quorū remiseritis peccata remittunt̄ eis: & quorū retinueritis, retenta erūt. Dedit eis potestātē conficiēdi corpus & sanguinē suū sub specie panis & uini, quando dixit ad eos: Hoc est corpus meū quod pro uobis tradē: hoc facite in meā cōmemorationē. Omnē deniq; potestātē, quæ ad sacerdotij officiū & ad episcopālē dignitatem spectat, ab ipso acceperunt. Eandē aut̄ potestātē singuli successoribus reliquerūt in illis terris, &

Mar. ul.

Ioan. 20

Luc. 22

ris, &

ris, & in illis ecclesiis, quas eis dñs conuertendas &
 gubernandas delegauit. Et ut nunc de alijs taceã,
 beatus Petrus princeps apostolorũ in Romana ur- **Petrus**
 be presbyteros & episcopos ordinauit, & omnem
 potestatem quę ad officia eorũ pertinebat eis dedit,
 sicut ipse à dño Iesu Christo acceperat. Et puto non
 potestis contradicere, quin hoc facere possit. Bea-
 tũ uero Clementẽ discipulũ suũ, cum sciret sibi im-
 minere terminũ uitę suę, in loco suo ecclesię præ-
 esse constituit, & eam potestatem, quã ipse habuit in
 principatu apostolatus eis tradidit. Ipsa autẽ conse- **Clemẽs**
 cratione, qua per beatũ Petrũ Clemens ordinatus
 est in presbyterũ & episcopũ, ordinati sunt & à Cle-
 mente alij episcopi & presbyteri Romę, & ipsa or-
 dinatus est successor Clementis, ea & ille alios or-
 dinauit episcopos & presbyteros, & ita à successo-
 ribus ad successores per ordinẽ descēdit sacerdota-
 le officium, & episcopalis dignitas, usq; ad eum, qui
 hodierna die summus pontifex ecclesię est. Si nũc
 dicitis quod sacerdotalis ordo defecerit in Roma-
 na ecclesia, oportet ut nobis hoc demõstretis, sub
 quo papa acciderit iste defectus & quam ob cau-
 sam acciderit. Quod si dicere nescitis, magnę stul-
 titiæ & temeritatis argui potestis, pro eo q; rem tã
 magnã diffamare ausi estis, quam nõ ueraciter cõ-
 peristis, sed tm̃ in opinione habetis. Dicitis forte:
 Nescimus sub quo papa acciderit iste defectus, sed
 hoc scimus, quod ex multis tẽporibus om̃es qui di-
 cebantur Romani pontifices & cardinales, semp
 auari fuerũt & superbi, & multis ex causis indigni
 sacerdotio Christi, & ex hoc certi sumus, qm̃ uerę
 sacerdotium apud ipsos non est. Esto indigni sint:

ADVERSVS CATHAROS

Nunquid impossibile est ut aliquis sit indignus sacerdotio, & tamen vere sacerdotij ordinem habeat? Nequaquam hoc impossibile est. Scimus quippe quoniam sacerdotium, quod erat in ueteri lege, institutum erat à deo. Et quoniam Aaron & Eleazarus & Phinees primi sacerdotes dei uiri sancti, multos habuerunt successores in sacerdotio, qui non erant beneplaciti deo, & indigni sacerdotali dignitate, & tamen eos deus tolerauit in officijs suis, & ratam permisit esse benedictionem sacerdotalem in eis. Sacerdotes Iudæorum in aduentu saluatoris hypocritæ erant & auari, ac superbi, & uenditores & emptores spiritualium rerum, sicut ex uerbis dñi apparet, quibus sæpe eos reprehendebat, & tamē ipse de eis dicebat ad plebē: Super cathedrā Moysi sederūt scribæ & pharisæi: quæ dicūt facite, quæ autē faciunt, nolite facere. Ecce cum ipse nosset uicia eorū ab intrinsecus, non tamen abducebat populū ab eis, sed honorē debitū sacerdotibus, & spiritualib⁹ magistris uoluit ab illis exhiberi. Item cū uenissent ad eum decem leprosi uolentes mundari ab eo, dicebat eis: Ire ostēdite uos sacerdotibus: & unicum esset mundatus à lepra, ait: Vade ostende te sacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illis: Ecce quō honorabat eos, quos sciebat esse iniquos. Quid queso honorabat in eis? Non personas eorū, sed officium eorū, quod sanctū erat & institutum à deo. Quod certe si defecisset in eis propterea quia eo erant indigni, non eos sacerdotes appellasset, neque præcepisset eis offerri munus, quod sacerdotibus dei erat diuino iure offerendum. Scriptum est de Caipha summo pontifice Iudæorum, qui

Mat. 23.

qui erat unus ex præcipuis crucifixoribus Christi, qd cum collegissent pontifices & pharisæi concili-
 um aduersus Iesum quomodo eum pderent, dicebat: Expedi uobis ut unus moriatur pro populo, ne to- Iohã. 11.
 ta gens pereat. Quibus uerbis euangelista ita sub-
 iungens ait: Hoc aut non a semetipso dicebat, sed
 cum esset pontifex anni illius, prophetabat, quod
 Iesus moriturus esset pro gente, & non pro gente
 tantum, sed ut filios dei, qui erant dispersi, congre-
 garet in unum. Ex quo sermone euangelistę perci-
 pitur, qd Caiphas licet sanctus non esset, propter
 sanctitatem tamen pontificalis officij sui, aliquã
 singularẽ gratiam habebat a deo, per quam pro-
 phetabat redemptionem, quã per Chrm erat fu-
 tura. Erat tamẽ indignus dignitate officij illius, nõ
 solum ob illã nequitia qua saluatori resistebat, sed
 propter auaritiã & superbiam ac cætera uicia, q
 bus irretiti erãt cuncti sacerdotes temporis illius,
 sicut ex uerbis saluatoris, & ex uerbis Iohannis Ba-
 ptistæ manifestum est, qui frequenter eos argue-
 bat. Ita em̃ erãt auari & cupidi honoris, sicut in hi-
 storijis legitur, ut singulis annis mutarẽt summos
 pontifices, & festinaret unusquisq; ante alium in-
 gredi ad dignitatẽ p̃tificationis per pecunias quas
 dabant gentilibus, qui eis prepositi erant illis tem-
 porib⁹: cũ scdm legẽ unusquisq; p̃tifex usq; ad finẽ
 uitæ suæ stare debuisset in officio suo. Quæ muta-
 tio pontificũ intelligi potest etiã ex eo quod euã-
 gelista dicit de Caipha, qd esset pontifex anni illi-
 us. Erat autem pontifex anni prioris Annas socer
 eius sicut ex historijis habetur. Hæc idcirco dicta
 sunt, quia dicitis non posse esse sacerdotale officij

ADVERSVS CATHAROS.

ratum apud illos, qui sacerdotio indigni sunt. Quis
 sceleratior, quis indignior fuit dispensatione my-
 sterioꝝ dei quàm Iudas Scariothis, qui & fur erat
 dominicæ gazæ, & mortē saluatoris diu in mente
 gerebat, & uoluntate eum occidebat? Dominus
 tamē eum, sicut & cæteros apostolos mittebat ad
 dispēsandā gratiā suā spiritalē, prædicādo baptizā-
 do & exequēdo cūcta quæ ad apostolatū pertine-
 bant, & rata esse permisit ea quæ ab illo gerebant,
 sicut & ea quæ cæteri apostoli faciebant in ministe-
 rijs suis. Legimus de pluribus qui baptizati sunt à
 Iohanne Bap. uiro sancto & perfecto, q̄ rebaptiza-
 ti sunt per apostolos: eorū uero qui baptizati sunt
 à Iuda, nullum legimus fuisse rebaptizatū. Fuisset
 autē necessariū eos rebaptizari, si uim suā nō potuis-
 set habere sacramentū illud sub manibus eius, ob
 eā causam q̄ ipse fuisset indignus administratiōe
 baptisimi. Ad nostrā eruditionem hoc fieri permisit
 dñs, ut ille q̄ indignus erat cōputari inter ministros
 dei, gratiam suam hoībus, sicut & cæteri apostoli
 dispensaret, ut cum uidemus indignos sacerdotes
 spiritualia tractare & distribuere, ne propter eo-
 rum malitiā diffideremus gratiæ dei, ne q̄ æstima-
 remus quod nullam uirtutē haberent res spirita-
 les, quæ ad salutem gratiæ dei constitutæ sunt, pro
 eo quod mali sunt, qui officiū habent super ea. No-
 lite itaq̄ temere hoc affirmare, quod in Romana
 ecclesia defecerit ordo sacerdotalis, pro eo q̄ gre-
 gnāt in ea, indigni sunt eo. Certe hoc quod dicitis,
 uerū esse fateremur, si defecisse in ea fidem catho-
 licam probare possētis. Nā si exinanita esset fides,
 inania proculdubio essent & fidei sacramenta. Qd̄
siina

si inania essent sacramenta, inane & nullius utilita-
 tis esset officium sacerdotum dispensantium ea. De
 alijs quidem uitijs, pro quibus Romanam ecclesi-
 am culpatis, non eam fortassis sufficenter possumus
 excusare: sed quod adhuc in ea defecerit fides catholi-
 ca, nulla certe potestis ratione probare. Nam eadem fides
 quae ab initio per B. Petrum in ea plantata est, & quae
 praedicata est a successoribus eius, qui pro catholi-
 cae fidei confessione martyrium pertulerunt, ut Cle-
 mens, ut Sixtus, ut Marcellus, & multi alij, quos lo-
 gū esset enumerare, & qui sanctitate conuersatio-
 nis, & caelestibus doctrinis ecclesiam uehementer
 illustrauerunt, ut Syluester, ut Gregorius, ut Leo,
 & quamplures alij: eadem inquam fides usque in
 hodiernum diem in ea praedicatur & tenetur, adiu-
 uante apud patrem illa domini nostri Iesu Christi inter-
 pellatione, de qua ipse dixit ad Petrum: Ego roga-
 ui pro te, ut non deficiat fides tua: Quod utique non
 dicebat spiritualiter pro illa fide, quae in mente Pe-
 triterat, sed de fide ecclesiae, quam uoluit governari
 a Petro. Vnde & si quando contigit aliquem apo-
 stolicorum patrum a fide catholica errare, non diu
 eum stare permisit dominus, ne forte per ipsum ec-
 clesia corrumperetur. Nam in tempore Arrianae haer-
 esis quidam papa dictus Leo, sicut legitur in uita
 beati Hilarij: Arrianis consensit in haeresi, & subita-
 nea morte percussus est. Sed & de alio quodam legi-
 tur, quod a uera fide exorbitauerit, & ob hanc cau-
 sam depositus sit. Quod si adhuc in eo uerbo haere-
 tis, ut dicatis Romanam ecclesiam ita corruptam
 esse, ut nunc credatur in ea & doceatur aliud quam
 quod credidit & in ea docuit B. Petrus, & illi eius

Luc. 22

ADVERSVS CATHAROS

successores, de quibus dubiū non est, quin sancti
 sint, ostendere debetis nobis rationabili sermone
 qd sit illud in quo discordet ab illorū fide, & prædi-
 catione: & qd sit illud, quod illi crediderunt, & qd
 nunc in fide non suscipiatur à successoribus illo-
 rum. Certi aut̄ sumus, quoniam ad hoc demonstrā-
 dum, & ratio uobis deest & sermo. Sicut dixi, dñs
 noster Iesus, ob dilectionem principis apostolorū
 inter multas procellas persecutionū, & oblatratio-
 nes hæreticorū, incorruptā adhuc conseruauit fidē
 catholicā in sede illa apostolica, simulq; sacerdo-
 talis ordinis in ea cōseruauit dignitatē, magis ppter
 fidei stabilitatē, q̄ propter merita sacerdotū regēti-
 um eā. Propter fidei dico stabilitatē, quia indubitā-
 ter ipsa in negligentia & defectum iā deuenisset, si
 euacuatum esset officium prædicandi, baptizan-
 di, confirmandi, ligandi atq; soluendi, offerendi sa-
 crificiū salutare, & orationem faciendi pro populo
 dei, ecclesias quoq; consecrandi, & ordines facien-
 di, ac cætera huiusmodi exequendi, quæ ad episco-
 pos ac sacerdotes pertinent. A Romanis aut̄ patri-
 bus, sicut notitia sacræ fidei, ita & ordo sacerdotij
 ad nos usq; peruenit per sanctos uiros, qui inde ad
 has occidentales partes Christianæ religionis cau-
 sa missi sunt. Nā apl's Petrus qñ tres discipulos suos
 Euchariū, & Valeriū, & Maternū ad prædicandū in
 Gallia atq; Germania ꝑ bñ dei trāsmisit, patrū qdē
 illorū, uidelicet B. Euchariū in presbyterū ordinauit
 & ad episcopale eū dignitatē sublimauit. Valerium
 aut̄ ad gradū diaconat⁹ pmouit. Maternū subdia-
 conū cōsecrauit. Beatus aut̄ Eucharius cū esset epi-
 scopus in Treuerensi urbe, S. Valeriū ad sacerdotij
 gra-

Euchari-
 us.
 Valeri⁹,
 Mater-
 nus,

gradum promouit, eiq; cum esset moriturus, eccle-
 siã uice sua gubernandã cõmisit. Similiter & ille, cū
 esset ab hac uita migraturus, beatũ Maternũ in sa-
 cerdotẽ ordinauit, & episcopale ei administratio-
 nẽ cõmisit. Ab his ergo tribus põtificibus patrũ sa-
 cri ordines simul cū fide catholica plãtati & radica-
 ti sunt in Treuerens̃ & Colonieñs̃ prouincijs, quas
 utraq; prexisse dinoscit sc̃tũ Maternus, simulq; Tũ-
 grensem, cum adhuc episcopalis esset sedes in ea.
 Qua em̃ potestate, & qua gratia dei ipsi ordinaue-
 rūt episcopos & presbyteros, aliosq; ordines dede-
 rūt, eadẽ potestate, eadẽ gratia & cūcti q; eorũ suc-
 cessores fuerunt in episcopali dignitate, & in eadẽ
 fide extiterūt, quã illi docuerãt, & obediẽtes fuerũt
 apostolicæ sedis magisterio, ipsi q; ordinauerũt
 ep̃os & presbyteros, aliosq; dei altaris ministros us-
 q; in hodiernũ diẽ. De Moguntinens̃ prouincia simi-
 lia dico. Qua potestate ordinatus fuit in presby-
 terũ & ep̃m sanctus Bonifacius: q; cū esset Roma-
 næ sedis ecclesiæ Cardinalis, missus est à Zacharia
 summo pontifice Moguntia, & primus in ea archi-
 episcopus factus est: qua in quã ptãte ipse cõsecre-
 tus fuit, ea & ipse ep̃os, & presbyteros aliosq; mi-
 nistros dei ordinauit, eadẽ & successores eius, eorũ
 q; suffraganei usq; p̃sens tẽpus singuli suis ciui-
 tatibus ordinationes fecerũt ministrosq; dei. Ex his
 ergo quæ nunc dicta sunt, scitote qm̃ in his tribus
 archiepiscopatib; qui principales sunt apud Teu-
 thonicã gentẽ, & in episcopatibus, qui eis subditi
 sunt, officium sacerdotale, radicẽ, & firmamentũ
 habet à capite sanctæ catholicæ ecclesiæ, id est, à
 sede beati Petri apostoli, quæ in Romana urbe est.

Bonifa-
 cius.

¶ Sed &

ADVERSUS CATHAROS

Sed & cunctæ metropolitanæ ciuitates Romani imperij in eo q̄ pallia pontificalia à Romanis patribus requirunt, eisq̄ obediunt, & decreta Romanorū pontificū recipiunt & obseruant, & secundū instituta illorū diuinū seruitiū agunt, planè demōstrant officiū episcopale ac sacerdotale, cæterosq̄ ordines diuini ministerij à Romana ecclesia se habere. Idem & de ciuitatibus cæterorū occidentalium regnorū dicere possumus. Regno Francorū beatus Dionysius Ariopagita à sancto Clemēte successore Petri apostoli in episcopū ordinatus, sacerdotale officiū intulit, qui primus gentē Galloꝝ in Parisiensi urbe & in finibus eius prædicatione uerbi dei ad fidē conuertit, ecclesias construxit, & consecrauit presbyteros atq; alios altaris dei ministros ex probatis personis, sicut legitur, ordinauit. Atq; ad eadē faciēda tres illustres uiros à se ad Hispaniā ad Agtaniā, & ad Beluacēsem regionē trāsmisit, uidelicet S. Marcellū, Saturninū & Lucianū, quos et S. Cle. papa socios itineris dederat. Sic & in regno Anglorū B. Augustinus episcop⁹ à uenerabili papa S. Gregorio missus, sicut Christianæ religiōis cultū, ita & sacerdotale officiū dilatauit. Sicut ergo eadē fides quæ à Romana sede per sanctos uiros, q̄ inde missi sunt, disseminata est, adhuc hodie p̄manet in cunctis ciuitatibus occidentalium regnorū, quæ prædicta sunt: ita & officiū sacerdotale, q̄d per illos plantatū est, ibidē permanet usq; in diem hanc. Forte ad hæc respondetis: fatemur quidem q̄ illi primi prædicatores fidei Christianæ, de quibus dictū est, uere sacerdotes dei fuerunt, & alios ad sacerdotiū ordinare potuerunt, sed multos successores in episcopalibus

Dionysius

Augustinus

palibus cathedris habuerunt, quorū uita tā praua
 & tam abominabilis exitit, ut nec ipsi possent sa-
 cerdotale officiū habere, nec alios ad hoc possent
 ordinare, ac per eos sacerdotium omnino interiit.
 Pro quibus respondeo id ipsum, quod supra de Ro-
 manis pontificibus dictū est, non esse hoc impossi-
 bile, ut magistri ecclesiarū habeāt aliqua dona spi-
 ritualia pertinētia ad utilitatē eorū, quos regere ha-
 bent, qui tamen ipsi eisdē donis coram deo indigni
 sint, & non ipsiismet proficiant ad salutē. Sic & pro-
 pheticus spiritus Balaā & Caiphæ, de quo & supra
 locuti sumus, & apostolica potestas Iudæ nō ipsis
 prouenit ad utilitatē, sed alijs. Quapropter non ex
 hoc, qđ dicitis pōtiffices successores sanctorum ui-
 rorū, de quibus supra dictū est, male & irrationabi-
 liter uixisse, non inq̄ ex hoc necessario probare po-
 testis, qđ ipsi habere non potuerunt potestatē exe-
 quendi officiū sacerdotū, & ordinandi sacerdotes,
 quę potestas sine dubio sancta est, & spirituale do-
 nū dei est. Multi in primitiua ecclesia hoc donū spi-
 ritus sancti habebant, ut loquerētur uarijs linguis,
 quas nūq̄ ab aliquo didicerāt, & tamē charitatē dei
 non habebant, quia non ad meritū, sed ad honorē
 dei dabat hoc donū. Multi hoc donū spiritus sancti
 habebant, ut in noīe Christi prophetarēt, & dæmo-
 nia ab obsessis corporib⁹ ejicerēt, & signa alia face-
 rent, & tamen non uere Christū sequebantur, sicut
 perpenditur ex uerbis ipsius saluatoris quę dice-
 bat: Amen dico uobis, multi ueniēt in die illo dicē-
 tes: Dñe nonne in noīe tuo prophetauimus, & dæ-
 monia eiecimus, & uirtutes multas fecimus? & tūc
 confitebor illis, quia nūq̄ noui uos: Discedite à me
 operarij

Math. 7

ADVERSUS CATHAROS.

operarij iniquitatis. Si talia dicere animaduertere
 sciretis, profecto non tam temere indicaretis offi-
 cium sacerdotis aut episcopi non posse apud illos esse,
 quorum uita coram deo laudabilis non est. Itaque forte ad
 tale obiectionem confugietis ut dicatis: Si non per ma-
 lam conuersationem episcoporum, tamen per infidelitatem
 ipsorum accidere potuit, ut sacerdotalis dignitas
 euacuaretur. Fuerunt enim quaedam tempora in quibus haer-
 eses ita in ecclesia multiplicatae sunt & excreuerunt,
 ut etiam episcopi multarum ciuitatum in errorem ducerentur,
 maxime in diebus Arianae perfidiae, cui multi epi-
 scoporum consensisse leguntur. In illis ergo temporibus per
 haereticos episcopos multi ad ordinem sacerdotij,
 multi etiam ad episcopalem dignitatem ordinati sunt.
 Haereticorum autem ordinationes nullam uim habere po-
 tuerunt, ita ut aliquis ab eis ordinatus, uere officium
 episcopi aut presbyteri exequi posset, aut ad hoc
 alium promouere. Hi autem qui ab haereticis ordinati
 sunt, putantes se esse episcopos, cum non essent, alios
 ordinauerunt episcopos & presbyteros, & nec illi
 ab eis ordinati, uere officium, quod se putabant sus-
 cepisse, habuerunt, & illi quoque alios ordinauerunt,
 & ita usque ad haec tempora deuoluti sunt ordines ec-
 clesiastici, qui ab illis haereticis episcopis primum cor-
 rupti sunt, & ita annihilati sunt, ut ubi esse putantur,
 ibi uere non sint. Si tale obiectionem concinnatis ad-
 uersum nos, scitote quoniam absque responsione non su-
 mus. Ita quidem saepe accidisse legimus, ut etiam epi-
 scopi diuersarum ciuitatum in errorem ducerentur & consen-
 tirent haereticis, qui fidem catholicam subvertere cona-
 ti sunt. Et quidem si ita aliqui haeresibus consenserunt,
 ut tamen ipsi non manifesta contradictione ecclesiam
 impugna

impugnarēt, neq; ex cōmunicatiōe orthodoxorū
 patrū ab ecclesia præciderēt, & ita adhuc specie
 nus intra ecclesiā manserunt: de talibus non nega-
 mus, quin habuerint uere sacros ordines, & si non
 ad suam utilitatē: & potuerint uere eos alijs dare,
 quia non impossibile est, ut ecclesiæ sacramenta
 aliquando etiā per hæreticos dispensentur, sicut &
 testantur uerba Augustini, qui ait: Nō ideo nō sunt
 sacramēta Christi & ecclesiæ, quia eis illicite utan-
 tur, non modo hæretici, sed & omnes impij: illi cor-
 rigendi sunt & puniēdi: illa uero agnoscenda & ue-
 nerāda. At si qui itā hæresibus corrupti sunt, ut ma-
 nifeste eas auderent defendere & impugnare ca-
 tholicam fidem, hos Romani magistratus & or-
 thodoxi patres, qui sub illis fidem catholicam tue-
 bantur, ab episcopalibus sedibus quātum fieri po-
 tuit eijcere, & ab ecclesia dei præcidere per excom-
 municationem studuerūt. Si quos autem ordines
 facere presumpserunt, interim dum ab ecclesia dei
 erant præcisi, illi ordines simul cum hæresibus sub
 excommunicatione fuerunt, ita ut nullam saluta-
 rem vim haberent, si diu hæreses permanserunt in
 illis, qui ordinatoribus suis in hæresi consenserunt.
 Vnde dicit Cyprianus martyr in epistola sua, quæ
 omnia quæcumq; faciunt hæretici, carnalia & ina-
 nia & sacrilega sunt, & eorū altaria falsa, & illicita
 sacerdotia & sacrificia sacrilega, qui more simiarū,
 quæ cum homines non sint, formam imitantur
 humanā, uultū ecclesiæ catholice & auctoritatē si-
 bi uēdicant, cū ipsi ecclesiā non sint. Postq̄ uero cū
 dei auxilio hæreses deficere cœperunt, ita ut hi,
 qui excommunicati fuerunt propter eas, uel mor-
 terentur

ADVERSUS CATHAROS.

ferentur uel paulatim redirent ad catholicam ec-
 clesiam, eiq; reconciliarentur. Tunc si qui ab hære-
 ticus episcopis extra ecclesiam ordinati fuerant, re-
 cipiebantur qdem in cōmunionē ecclesiæ, sed non
 oēs uno eodemq; mō. Quidam em̄ sic recepti sunt,
 ut per manus impositionē tantum laicā haberent
 cōmunionem, & omnino sine clericatus ordine in
 ecclesia essent, sicut intelligimus ex uerbis Innocē-
 tii pape. Legitur em̄ quod dicit, Arrianorū clericos
 non suscipiendos cū sacerdotij, uel alicuius ministe-
 rij dignitate, quibus solum baptisma ratū esse per-
 mittit, q̄ in noīe patris & filij & spūs. percipiē. Tra-
 dit etiam laicam tm̄ cōmunionem talibus esse tri-
 buendā per manus impositionē, nec ex his aliquē
 in clericatus honorē uel exiguū subrogandum. Et
 hoc quidē primū gñaliter de hæreticis fuerat cōsti-
 tutum, sed postea uarijs occasionibus interuenien-
 tibus temperatus est iste rigor cōsilio orthodoxy-
 rū patrū, quibus decernētib; nōnulli ordinatores
 ab hereticis ita recepti sunt dispensationis causa, ut
 remanerēt in ordinibus suis, q̄s ab hæreticis susce-
 perant extra ecclesiā. Hoc ex decreto Innocētij pa-
 tet, in quo ista dicit: Summa sacerdotum delibera-
 tio hæc fuit, ut q̄s Bonosus ordinauerat, ne cū eo-
 dem remanerent, & fieret non mediocre scandalū,
 ordinati reciperētur. Sed necessitas inquit, tempo-
 ris id fieri magnoperē postulabat. Talibus ergo si
 qd gratiæ spūalis defuit, quod in sua ordinatione
 recipere debuerunt, hoc eis collatū esse constat, in
 eo q̄ a catholicis patribus licentiā ministrandi in ec-
 clesia acceperūt. Item ordinatores ab hæreticis qui-
 dam ita recepti sunt, ut accipientes manus imposi-
 tionem

SERMO X.

tionem ordinarent, & sic remanerent in clero: for-
 fitan quia non scdm formā ecclesiæ fuerant ordi-
 nati, quod de Nouatianis tm̄ statutū legit in Cano-
 nibus Niceni concilij. Quidam arbitrati sunt oēs
 qui ab hæreticis extra ecclesiam fuissent ordinati,
 secundo ordinandos esse, cū ad catholicā ecclesiā
 redissent: sed hoc non esse faciendum, Gregorius
 papa demonstrat in epistola, in qua Iohanni Rauē
 nati episcopo ita scribit dicēs: Quod dicitis, ut qui
 ordinati sunt, iterū ordinentur, ualde ridiculosum
 est. Vt enim baptizatus semel, iterū baptizari non
 debet: ita qui consecratus est semel in eodem ordi-
 ne, non ualet iterū consecrari. Item & quidam ueni-
 entes ab hæreticis, ita recepti sunt mixto rigore q̄-
 dam cū misericordia, ut quoscunq; ordines tūc ha-
 berent, in illis ministrarent, & nunq̄ ad alios aliq̄s
 promouerentur. De qua re Urbanus papa legitur
 mandasse Geberhardo Constāriensi episcopo sic:
 Vt ab excōmunicatis quondam tamen catholicis
 episcopis ordinatos, si eorum religiosior uita & do-
 ctrinæ prærogatiua uisā fuerit promereri, poenitē-
 tia indicta, quā congruā duxeris, in ipsi quos acce-
 perūt ordinibus permanere permittas. Ad superio-
 res uero ascendere nō concedimus, nisi necessitas
 & utilitas maxima flagitauerit, & ipsorū conuersa-
 tio sancta promeruerit. Hoc tamē ipsum rarius, &
 cū cautela præcipua est concedendū. Idē & aliq̄
 dam mādasse legunt absq; omni exceptione. Hæc
 me ita cōmemorasse sciatis, quatinus ex his perpē-
 datis quali diligentia patrū, q̄ ecclesiæ dei governa-
 culum possederunt, prouisum & cautū est, ne hoc
 quod dicitis eueniret, uidelicet ut per hæreticos ec-
 H clesiasti-

ADVERSUS CATHAROS.

ecclesiastici ordines euacuarētur. Nam per eos, q̄ ad
 cōmunionē ecclesiæ recepti sunt, non perierūt, sed
 nec per eos, qui extra cōmunionem permanserūt
 euacuati sunt. Quia ex quo eis catholica ecclesia
 præualuit, non manifeste in ecclesia ministraue-
 rūt, neq; ordines palā fecerūt: & si in occulto eos se-
 cerunt, & aliquis catholicorū sciens eos hæreticos
 esse, ordinationem ab eis accepit, nō est receptus in
 ecclesia. Sic nanq; legitur in actione septimæ syno-
 di, quæ aq̄d Niceam celebrata est: Si quis sponte
 ad hæreticum uadit, & accipit ordinationem, non
 recipiatur. Et de hæreticis quid amplius dicam? Sci-
 mus certe quoniam dominus saluator cū de edifi-
 catione ecclesiæ sanctæ ad principē apostolorū lo-
 queretur, ita inter cetera aiebat: Et portæ inferi nō
 præualebunt aduersus eam. Portas autē inferi dice-
 bat hæreticos, qui ingressum inferi patefaciunt,
 his qui sequuntur eos. Hi autē secundum promissio-
 nem dñi nondū ita præualuerunt ecclesiæ, quoniā
 principi apostolorū cōmisit, ut fidē catholicā nunq̄
 in ea destruere possent. Quod si ita præualuissent
 aduersus eam, ut oēs ordines ecclesiastici in ea per-
 ipsos exinaniti iam essent, atq; ita infirmata iam es-
 sent cuncta sacramenta ecclesiæ: nimis certe præ-
 ualuisent aduersus eā, & non bene impleta esset
 promissio saluatoris, quæ euacuari non potest. De
 Simoniacis episcopis forsitan eandē obiectionē
 nobis facitis, quæ supra de hæreticis inducta est.
 Nos uero de eis ita respondemus: Quādiu ita non
 manifesta est Simonia alicui⁹ episcopi, ut pro ea
 coram magistratibus suis accusetur, conuincat, &
 canonica sententia feriat, tādū officium eius,
 uim

uim suam credimus habere in ecclesiasticis sacra-
 mentis, quæ ab ipso administrantur, sicut ex uerbis
 beati Gregorij colligimus, quæ de sacramento do-
 minici corporis loquens ait: Et quid melius corpo-
 re & sanguine Christi? Siue ergo per bonos siue per
 malos ministros intra ecclesiam dispensetur, sacrum
 tamen est, & spiritus sanctus uiuificat: nec bonorum
 dispensatorum meritis ampliatur, nec malorum at-
 tenuatur. Sunt autem adhuc intra ecclesiam Simo-
 niaci, qui nondum sunt ab ea damnati. Cum ergo
 utrumque ad officium eorum pertineat, & corpus do-
 mini consecrare, & ministros dei ordinare: si in ma-
 iori sacramento irritum non est officium eorum, propter
 peccata eorum, probabile est, quod etiam in minori irritum
 non sit. Nam licet reprobata sit uita eorum, & ora-
 tiones eorum deo sint ingratae, credimus tamen, quod per me-
 rita & orationes ecclesiae, cui adhuc utcumque adhae-
 rent, adiuuantur, ut rata sint officia eorum in sacramen-
 tis, quæ ad usum ecclesiae pertinent. Nemo enim in
 consecratione eucharistiae dicit offero, sed offeri-
 mus: quod quidem pro tota ecclesia dicitur. Nemo etiam
 episcoporum in officio suo explendo dicit, oro ut
 hoc uel hoc fiat, sed oremus unusquisque dicit, in
 quo se toti ecclesiae connumerat, cuius meritis &
 precibus adiuuatur ad impetrandum ea, de quibus
 postulat à deo, quæ forte per se indignus esset im-
 petrare. Fortasse iterum obijcitis mihi dicentes: Et
 quid est, quod dominus sacerdotibus siue episcopis
 sibi displicentibus comminatur dicens: Maledicam
 benedictionibus uestris? Hoc ita intelligite, ac si di-
 ceret: Benedictiones uestras faciam uobismet-
 ipsis prouenire in maledictionem. Potest enim

ADVERSVS CATHAROS

esse, q̄ benedictio alicuius ei qui benedicatur in bo-
 nū cedat : ipsi uero qui benedicit, eadē benedictio
 in malū proueniat, quē admodū illis, qui cū non se-
 querētur Christū, in noīe tamē ipsius benedicebāt
 obsessos à dæmonibus, & illi quidē liberabantur: il-
 li uero qui benedictionibus suis alios liberabant,
 & ex hoc gloriā & lucrū apud homines quærebāt,
 reprobati sunt à deo, sicut patet ex euangelicis uer-
 bis, quæ superius inducta sunt. Ad hoc q̄ de Simo-
 niacis ordinatoribus tam supra dixi, ut æltimo dici-
 tis : Quō possunt dare spiritū sanctū qui nō habēt
 spiritū sanctū? Videte quid dicatis, & quid interro-
 getis. Dico uobis quod propter Christū, qui & ue-
 rus homo est, & uerus deus, nō pōt ullus hominū
 dare spiritū sanctū aliq̄, sicut & testatur B. Augusti-
 nus ita de Christo loquēs : Accepit spiritū sanctū,
 ut homo, & effudit ut deus. Nos autē accipere quidē
 hoc donū possumus pro modulo nostro: effunde-
 re uero super alios non utiq̄ possumus : sed ut hoc
 fiat, deū super eos, à quo id efficitur inuocamus. Itē
 dicit : Nō aliq̄s discipuloꝝ Christi dedit spiritū san-
 ctū: Orabant quippe ut ueniret in eos, quibus ma-
 nū imponebant, non ipsi eum dabant: quē morem
 in suis præpositis, etiā nunc seruat ecclesia. Deniq̄
 & Simon magus offerens apostolis pecuniā, non
 ait: Date & mihi hanc potestātē, ut dem spiritum
 sanctū: sed, cuiuscunq̄ inquit imposuero manus, acci-
 piat spiritū sanctū, quia nec scriptura superius di-
 xerat. Videns autē Simon, quia apostoli darent spiri-
 ritū sanctū, sed dixerat : Videns autē Simon q̄a p̄ im-
 positionē manus apostolorum daretur spiritus san-
 ctus. Si quis uero catholicos patrū, hoc in scripto
 posuisse

Actu. 8

posuisse inueniatur, uidelicet apostolos dedisse spiritū sanctū, siue eos qui ordinant ministros dei spiritū sanctū dare, sciendū est, non alium eos sensum in tali dicto habuisse, quā qui in verbis Augustini, quæ nūc inducta sunt, expressus est. Frustra ergo interrogatis quō possint dare spū sanctū, qui eū nō habēt. Quod ergo eis possibile est faciunt tam mali, quā boni episcopi: orant uidelicet, & secundū officium suū benedictiōes statutas dicunt super eos quos ordināt, & deus non pro ipsorū meritis, sed pro dilectione ecclesiæ suæ, cuius adhuc qualiacūq; mēbra sunt, præstat hoc donū spū sancti unicuiq; eorum qui ordinant, ut habeat eam gratiā, quæ pertinet ad ordinē suū, qua tñ gratia potest unusquisq; uti siue in bonū, siue in malū. Et non mixe si ad inuocatiōem dei, quā facit malus, aliquā spū sancti gratiam præstat ei qui ordinatur, cū ad inuocatiōem sanctæ trinitatis, quā interdū facit glibet flagitiosus Christianus, siue etiam infidelis, super eū quæ baptizat in noīe patris & filij & spūss. detur baptizato ea gratia spūss sancti, per quem oīa peccata remittuntur, & per quam Christi mēbrum efficitur. Illud quoq; nunc mihi obijcite, quod Petrus apłus ad Simonē magū, cū offerret ei pecuniā pro ea potestate, ut cuiusq; imponeret manus, acciperet spū sanctū, dicebat: Pecunia tua tecum sit in perditione, quia existimasti donum dei pecunia possideri. Ex hoc ergo inducite aduersum me hūc sermonem, & dicite: quia existimauit obtinere donū dei per pecuniā maledictus est, & repulsus ab eo, & non est illud consecutus. Ita ergo & imitatores Simoniaci, quæ pro officio episcopali, quod ē spūale

Actu. s

ADVERSUS CATHAROS

donū dei, offerunt & dant pecuniam, maledicunt
 à deo, & non consequuntur quod quærunt: & si
 non consequuntur, non uere episcopi sunt, & non
 possunt implere, quod ad officium episcopale perti-
 net. Est' ne talis obiectio uestra? Non me adhuc si-
 ne respōsione inuenietis. Vere quod Simon repul-
 sus est ab illo spūali dono, pro quo male negotia-
 tus est, nec consecutus est illud, & hoc erat iudici-
 um irascentis dei. Isti uero consequuntur donum
 spūale, pro quo & ipsi male negotiantur, uidelicet
 officium episcopale, & hoc est beneficium ex par-
 te irascentis dei, & ex parte miserentis dei: Benefici-
 um irascentis dei est, quia hoc illis præstat iratus,
 ut tanto damnabiliores fiant, quia male pro eo ne-
 gotiati sunt, ac si dicat uerbis Saulis, qui cum datu-
 rus esset filiam suam Dauid, cuius mortem dispo-
 nebat, ait: Dabo ei filiam meam uxorem, ut sit
 ei in scandalum. Beneficium irascentis dei suscepe-
 rant illi de quibus Apostolus ait: Qui cum cogno-
 uissent deum, non sicut deum glorificauerunt, sed
 euacuauerūt &c. & illi de quib' psalmista ait: Ve-
 runtamen propter dolos posuisti eis, deiecisti eos
 dum alleuarentur. Ex parte inquam est beneficiū
 miserentis dei, quia ad usum ecclesie suæ eis præ-
 stat eam spūalem gratiam, qua utuntur in officijs
 suis, ne occasione illorum pereant sacramēta eccle-
 siæ, quibus carere ipsa non potest. Veruntamen in-
 ter peccatum istorum, & peccatum Simonis ui-
 detur differentia esse. Non ille uidebat Apostolos
 per illam potestatem, quā à deo habebant, & quā
 ipse desiderabat habere, consecutos fuisse aliquas
 diuitias, aut aliqd seculare dominium, & ideo non
 eis

1. Re. 18.

Rom. 1.

Psal. 72

SUBA

1106

eis obtulit pecuniam, quatinus ad talia consequē-
 da eum adiuuarent, sed principaliter ad ipsum spi-
 rituale donum dei, quod eos uidebat habere, intē-
 dit uenire, ut uidelicet cuiuscunq; imponeret manū,
 reciperet sp̄m̄ sanctū cū aliquo uisibili miraculo, ita
 q̄ loqueret̄ uarijs linguis, uel aliquid tale in eo cō-
 tingeret, in quo manifeste notari posset sp̄s̄ sanctūs,
 & in eo affectabat similis fieri sanctis apostolis, q̄-
 bus inuidebat, quod in tam excellenti dono ei pre-
 ferrentur. Quę inuidētia eius significata est, nīmī
 rū in eo uerbo, q̄ dixit Petrus ad eū: In felle amari-
 tudinis uideo te esse. Adipisci autē hoc uolebat, nō
 ut in bonū eo uterē, sed in malū, uidelicet ad glo-
 riam, sibi corā hominibus comparandam, sicut Iu-
 dæi Christum emerunt, non ut eo fruerētur in bo-
 num, sed ut suam prauam uoluntatem in eo perfi-
 cerent. Et cum nō esset cor eius rectū cū deo, nihil
 de reconcilianda sibi gratia eius tractabat, quati-
 nus adipisci donum eius posset: sed quasi eo inui-
 ro hoc obtinere posset, irreuerenter & manifeste si-
 bi uenundari postulabat impretiabilem gratiam
 ab hominibus, quam solus dare poterat deus. Ta-
 lis ergo erat temeritas eius, quasi si seruus alicuius
 potentis despectus & odibilis domino suo, & nul-
 lam habēs curā adipiscendi gratiam eius, manife-
 ste offerat pecuniā cōsiliarijs dñi sui, quatinus faci-
 ant eum habere filiā eius, ut fornicarie ea abutā.
 Nūc uero si quis ita salutis suę obliuiosus efficitur,
 ut non secundū deū honorē cathedræ appetat: pri-
 mum considerat diuitias & honores, & huiusmōdi
 tēporalia cōmoda, quæ concupiscibilia sunt, adiū-
 sta esse p̄lationi illi & ea principaliter concupiscit,

Acto. 8.

ADVERSVS CATHAROS

& secum de adipiscendis illis tractat. Iuxta hæc autem
 considerat spūalia, sine quibus illa possidere
 non potest, uidelicet officium sacerdotale, quod exi-
 git ut diuinæ contemplationi insistat orando pro
 alijs, & meditando quæ dei sunt, ut sit doctus, & ali-
 os doceat, ut sit castus, sobrius & modestus, & gra-
 uis in moribus, & omnino irreprehensibilis: & hæc
 cogitans pertimescit, & indignum se reputat digni-
 tate ad quam aspirat. Positus itaque inter concupiscen-
 tiam & timorem, uincitur tū à concupiscentia: incipit
 negotiari precibus & muneribus, & promissis, tū
 per se, tum per amicos, modo occulte, modo manife-
 ste negotium tractans. Et quædam omnia facit principa-
 liter pro secularibus quæ concupiscit: secundario
 autem pro spūalibus, non quia amet ea, aut eis dignum
 se esse arbitretur, sed quia scit sine his secularia illa se
 non posse obtinere: perficit negotium, dat quod exi-
 gitur, suscipit de manu secularis principis quod se-
 culare est: suscipit sub manu ecclesiastici patris, à
 quo ordinatur, spūalem potestatem pertinentem ad di-
 gnitatem, ad quam ordinatur. Hanc uero illi confert
 deus, non quia amet eum, aut quia dignus sit ea, sed
 ut supra dixi ex parte, propter misericordiam suam,
 ut electis dei, qui in populo pertinere ad regnum
 eius, non desint propter peccatum illius sacramen-
 ta ecclesiastica pertinentia ad salutem animarum eorum.
 Ex parte etiam in ira sua hanc illi præstat, ut tan-
 to maiorem occasionem habeat damnandi eum in su-
 turo, si non poeniteat, qui per pecuniam se ingessit ad
 fruendum secundum uoluntatem elemosynis fidelium,
 quæ illi ad honorem Christi, & ad usus pauperum
 eius ecclesijs contulerunt. Ex parte etiam tales hoc
 modo

modo finit deus habere ecclesiasticas dignitates,
 propter peccata quorundā q̄ sunt in populo, & nō
 sunt digni habere bonos p̄latos, ut testatur scri-
 ptura quę dicit: Propter peccata populi permittit Iob. 34
 deus regnare hypocritā. Sæpe aut̄ q̄ sic in ecclesia
 negotiantur, qm̄ in mente non habent principalē
 intentionē ad emenda spūalia, sed ad temporalia,
 quæ magis amant, & de eis totus sermo est, apud
 uendentes & ementes, dicūt se non emere spūalia
 sed temporalia. Sed hoc dicendo semetipsos fallūt.
 Hoc eis quasi pro emptione reputatur, q̄ ad ea ac-
 cedūt mediante pecunia, quā propter concupiscē-
 tiam tēporalium dant pro eis quæ statuta sunt, ut
 simul cū illis spūalibus possideant. De huiusmodi
 negotiatoribus Paschasius papa dicit hoc modo:
 Si aliqui obiecerint senō cōsecrationes emere, sed res
 ipsas quæ ex cōsecratione proueniunt, penitus de-
 siperere probātur. Nā q̄sq̄ horum alterū uendit, sine
 q̄ alterū non habet, neutrū uendere omittit. Simili-
 tudinē aut̄ huius negotij considero in eo q̄d dicā:
 Si tutor pupilli fraudulenter uendat molentē, quę
 sit hæreditas illius uiro cōscio fraudis suæ, iniquus
 est emptor, sicut & uenditor. Et quis nullam in cō-
 uentione sua fecerit mentionē de aqua aluei perti-
 nentis ad molentem, eadē nihilominus emptione
 possideri illam dicitur: & tñ solus deus, utpote gu-
 bernator naturæ, hanc administrat molenti, tum
 ut satisfaciat necessitati utentium ea, tum etiā ut
 iniquum possessore eius tanto amplius culpabilē
 habeat, quanto largius fruit̄ beneficijs eius ad quę
 accessit inique. Dicuntur aut̄ hi, de quibus supra di-
 ctum est Simoniaci, q̄a in eo q̄ per pecuniam ne-

ADVERSUS CATHAROS

gotiantur de praelationibus ecclesiasticis, quæ simul iuncta habent spūalia dei dona cū temporalibus bonis, imitatores sunt Simonis, qui existimabat donū dei pecunia possideri, & ob hoc maledictionis eius participes erūt, qua ille maledictus est à Petro, qui dicebat: Pecunia tua tecū sit in perditione, quia existimasti donū dei pecunia possideri. Sicut autē ex his, quæ dicta sunt aīaduerti pōt, neq̄or & magis temeraria fuit negotiatio illius q̄ istorū. Nequior, quia apostolis quib⁹ parificari uoluit, inuidebat gratiam dei, & in felle amaritudinis suæ, sicut & postea factis demonstrabat: sed isti nullā huiusmodi paritatē cum sanctis habere affectant, neq̄ inuident sanctitati eorum, sed potius eos uenerantur: Temeraria magis, quia impudenter & manifeste pro gratia dei pecuniam obtulit, quasi esset res uenalis ad forum. Isti uero nō directe minus intendunt ad donum spirituale, sed ad commodum seculare, quamuis tamen in hoc culpabiles sint, q̄ sciunt ad neutrum accedendum esse per pecuniam, ipsi uero ad utrunq̄ accedunt per eam. Quod ergo Simon principaliter existimabat possidere, isti secundario existimant in sua negotiatio-
ne. Existimabat inquam, id est, in mēte tractabat: Nā uerbū existimationis non hoc loco pro incerta opinione accipiendum est, sicut nec in illo loco, ubi Apostolus dicit. Existimo enim quod non sint cōdignæ passionēs huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. De Simoniacis nō manifestis & non conuictis, hæc diximus, ad ostēdendum quod ordines ecclesiasticos possint dare, & q̄ ratæ habentur ordinationes eorum: qui & si
con

Acto. 8.

Rom. 8.

conuicti fuerint aliquādo de Simonia, manent tñ
 in ordinibus suis, hi qui ab eis fuerunt ordinati, an-
 tequā manifestum fieret eis illos Simoniacos esse:
 q̄ utiq; non permitteret, si nullos ordines dare po-
 tuissent: Dicit em̄ de talibus papa Urbanus sic: Qui
 ordinantur à Simoniacis, quos cū ordinātur nesci-
 unt Simoniacos esse, qui & tunc pro catholicis ha-
 bētur, eorum ordinatio misericorditer sustinetur:
 Misericorditer inquit, quia secundum rigorem iu-
 stitiæ deponi possent, nō quia ordines nō habeāt,
 sed ad maiorem confusionem eorum à q̄bus ordi-
 nati sunt, & ad terrorem aliorum, q̄ Simoniace ne-
 gotiari non timent, q̄bus eadem misericordia an-
 numeratur, & illi qui cum sciant ex aliquorum re-
 latione ordinatores suos Simoniacos esse, proba-
 re tamen hoc non possunt, nec debent, & ab ordi-
 natione eorum subtrahere se non audent. At si qui
 ordinati sunt à Simoniacis conuictis & damnatis,
 horum ordinationes cassatę sunt à patribus, & ces-
 sare iussi sunt à ministerijs suis. O Cathari, hoc
 uos scire uolo, quod ea quæ uarie dixi, de his quæ
 in ecclesia gesta sunt, & quæ à patribus statuta &
 dicta sunt in ea, non propter uos tantum dixi, sed
 magis propter nostros indoctos populos, q̄ pari-
 ter nostros & uestros aliquando percipiunt sermo-
 nes, ut sciant rationabiles nobis sermones non de-
 esse, ad reddendam rōnem de his que credimus &
 agimus in ecclesia dei. De uobis aut̄ scio q̄ qcquid
 loquimur, q̄ tuncunq; sit rōnabile, uos uestros gar-
 rieris errores, sicut uulgo dicitur: Quem quem cla-
 mat lupus, quicquid dixeris ei.

Contra octauā hæresim de corpore & sangui-
 ne domini. Sermo XI.

ADVERSVS CATHAROS

ADhuc os meū patet ad uos ò Antichristi, & est sermo mihi non paruus aduersus incredulitatem uestrā. Infamati estis & de hoc, quod de corpore & sanguine dñi nostri Iesu Christi non eam fidem habeatis, quā ecclesia catholica confitetur. Ipsa autē huiusmodi est: Credit & confitetur pplūs dei in cunctis partibus mūdi, ad quas dilatata est religio Christiana, q̄ dū sacerdotes ecclesie siue sint bonæ conuersationis siue malæ, ad altare dei diuinū agunt officium, & super oblationem panis & uini sacra pronuntiat uerba, quę nobis summus sacerdos, id est, Christus & sancti patres nostri illic dicenda reliquerunt indubitanter, ibi fiat mutatio talis, ut sit ibi sub specie panis & uini uera caro Christi, quæ inuiolata fuit in cruce, & uiuus sanguis qui fluxit de uulneribus eius, & qđ eandem carnē sumit ipse sacerdos, & oēs qui accedunt ad cōmunicandū cū ipso. Nostra fides hæc ē, & sicut aiunt, uos oīno reuicitis credere, qđ ab aliq̄ sacerdote siue bono siue malo possit ulla consecratione fieri corp⁹ dñi: & qđ ab aliq̄ hoīe sumi possit ad māducandū. Ego autē nō diffido, & iā in hoc erro re uos esse: quandoquidē cunctos sacerdotes ecclesie, q̄ sacramenta dñica tractāt, in contemptu habetis, & nihil penditis omne officium eorū. Memini uidisse me aliq̄ in præsentia Coloniensis archiepiscopi Arnoldi, quēdam non parui noīs uirū, q̄ de schola Catharorū reuersus fuerat ad suos, à qđum inquirere mus diligenter, quæ essent hæreses illorum, ita respōdit: Breui sermone ea de quibus interrogatis, concludā: Omnia quæ creditis, omnia quæ agitis in ecclesia, illi falsa & inania iudicāt. Hęc ergo cū

SERMO XI.

ergo cū dixisset, suffecit responsio Archiepiscopo,
 & nil amplius ab eo requirendum esse iudicauit.
 Hinc credibile est mihi & illam incredulitatem, de
 qua dixi, non deesse malitig uestræ. Siue aut̄ quod
 credimus credatis, siue non, & in hac quoq; parte
 fidem nostrā rationale fundamentū habere co-
 gnoscatis, uerba euangelicæ & apostolicæ scriptu-
 ræ, quæ manifestū testimonium ei perhibent, in-
 ducenda nobis sunt. Sancti euangelistæ ubi loquū-
 tur de coena dñi, quam habuit cum discipulis suis
 ante passionem suā, dicūt quod uespere facto, dis-
 cumbebat dñs cum discipulis suis, & manducanti-
 bus illis, accepit Iesus panē & benedixit ac fregit,
 deditq; discipulis suis & ait: Accipite & comedite,
 hoc est corpus meū, qđ pro uobis tradet̄: Hoc faci-
 te in meā cōmemorationē. Et accipiens calicē gra-
 tias egit, & dedit illis dicens: Accipite & bibite ex
 hoc omnes, hic est enim sanguis meus noui testa-
 menti, qui pro uobis & pro multis effundet̄ in re-
 missionem peccatorū. Recte ai aduertite oīa ŷba
 hæc: Benedixit panē & dedit eis, & dixit: Hoc est
 corpus meū. Et ut certius eis & nobis fieret, quod
 uel quale corpus illis uerbis significaret̄, determi-
 nauit cū addidit dicens: Quod pro uobis tradetur. Ibidē
 Similiter & de sanguine determinauit cū dixit: Hic
 est sanguis meus qui pro uobis & multis effunde-
 tur. Ex his ergo uerbis credimus indubitanter, qđ
 idem corpus, in quo tunc presens coram illis appa-
 ruit, cum hic loquebatur, & quod postea in cruce
 pependit, & mortē ibi sustinuit, eis dedit comedē-
 dū: & eundē sanguinem, qui de uulneribus eius p-
 fluxit dedit eis bibendū. Humanō sensui impossibi-
 le qđē

Lu. 22

ADVERSVS CATHAROS

le quidem est, ut intelligat qualiter id fieri possit: habet tñ rectam & firmā rationem, quare hoc indubitanter credere debeat. Quæ est illa ratio, qua credi debeat illud qđ foris uidebat esse panis, fuisse ipsum corpus dñi, qđ erat in cruce passus? Hæc est ratio, uidelicet qđ dñs Iesus Christus filius dei hoc dixit, qđ mentiri nō potuit. Vere mentiri nō potuit, quia deus fuit, quia ueritas fuit: sicut ipse de se testatus est dicens: Ego sum uia, ueritas, & uita. Ego indubitanter credo, qđ de corpore suo potuit facere quicquid uoluit: quia de ipso scriptū est: Oia quæcūqđ uoluit dominus fecit in cælo & in terra. Dñs totius naturæ fuit, & ideo credo qđ hoc facere potuit sua cœlesti benedictione, ut panis ille quē benedixit, transfret in substantiā corporis sui, & ut inuisibili & inexcogitabili modo ueniret in os Petri, & transfret in intima spiritus eius, ceterorūqđ discipulorū, quibus illud porrexit: quia spūalis cibus ille erat, & proprie ad animā pertinebat. Credo qđ potuit facere de corpore suo sicut & potuit alia multa facere de eo quæ uidentur impossibilia ei qui non credit, & qui non hoc considerat: quoniā dominus erat qui in corpore illo habitabat. Sumpsit corp⁹ illud de uirginis utero, & produxit illud in hunc mundum, clauso utero matris. Ipse corp⁹ illud tulit super aquas maris, ita ut non mergere- tur ubi mergebatur Petrus: sed non submergeba- tur, quia ab ipso adiuuabatur. Ipse cœlestem clari- tatem ostendit in corpore suo, dum adhuc futurū ei erat ut pateret & moreretur: tūc uidelicet quā- do se corā discipulis suis transfigurauit in mōte, & qñ resplēdit facies eius ut sol. Ipse corp⁹ illud pro-
pria

Iohā. 14

Psal. 134

Mat. 17.

priā uirtute suscitauit à morte, & clauso sepulchro
 eduxit illud foras, & ubi erant discipuli congrega-
 ti in domo clausis ianuis cū eodē corpore introi-
 uit, & stetit in medio eorum Ipse quoq; idem cor-
 pus de terra potenter subleuauit, & in summo cœ-
 li super omnes choros angelorum collocauit. Hæc
 omnia in euangelijs scripta sunt, & credimus ea,
 quibus incredibilia uideantur secundum communē
 rerum naturam, & quamuis considerare & inueni-
 re nesciamus, quali modo hæc fieri potuissent. Cre-
 dimus autem quod uere potuit dominus facere, & fe-
 cit omnia hæc: quia deus erat, cui nihil impossibi-
 le est: & eadē ratione credere hoc debemus, quod & il-
 lud potuit facere de corpore suo quod supra dixi-
 mus: uidelicet quod dedit illud manducandū discipu-
 lis suis, quoniam dicebat: Accipite & manducate ex hoc
 oēs, hoc est corpus meum quod pro uobis tradet. Vbi di-
 cit euangelista, quod fregit dominus panem quem discipulis por-
 rigebat: & quod dixit eis ut manducaret. In illa fractio-
 ne & illa comestione non hoc intelligendum est quod in-
 telligit, cum dicitur de alio communi pane quod frangat,
 & quod manducet. Nam in ista fractioe & comestioe pa-
 nis pars una omnino ab alia separatur, ita ut non ma-
 neat aliqua integritas in pane qui frangitur & man-
 ducatur. At postquam panem illum dominus benedixit, non erat
 ibi uera substantia panis, sed species panis, & sub il-
 la specie uerum corpus Christi, & non erat illa fractio in
 substantia corporis domini, sed in illa uisibili specie pa-
 nis, quæ adhuc immutata permanebat, sic quod man-
 ducabatur corpus Christi, ut tamen integrum per-
 maneret & inconsumptum. Illa ergo manducatio qua
 corpus Christi manducabatur, non erat similis cōestioni
 qua

ADVERSVS CATHAROS

qua alios communes cibos manducabant. Quod eim ore sumebat, fide & dilectione intus in aia manducabat, & ibi uirtute illius panis sanctificati sunt. Similitudinem quandam huius rei attendite: Cū docet spiritualis magister in ecclesia populū, unā dicit aliquā sententiam, quā suscipit unusquisque corporali aure, & trāsit ad corda singulorū tota, & ita quodāmodo diuiditur inter eos, & tamen integra manet apud eū qui docet. Ita etiā discipuli dñi sanctum cibum corporali qdem ore suscipiebant, & ita trāsit tutus ad singulorū corda, & hoc modo diuidebatur inter eos, ut tamen integer maneret, apud eum qui dabat. Animaduerte nūc & illud: quod dñs cū dedisset discipulis suis corpus suū, ac dixisset: Accipite, hoc est corpus meum, quod pro uobis tradetur: subiunxit dicens: Hoc facite in meam commemorationē. Si estis eruditi de scripturis sanctis, ut uobis uideat, & uos iactitare soletis, dicite quidnam uerbis istis dñs significare uoluerit, & qd discipulos suos iusserit facere in suā memoriā dicēdo. Hoc facite in meam cōmemorationē. Negare, ut puto, non potestis, qn illud quod ei manu porrigebat, & quod formam panis habebat, si significaret dicendo: hoc facite. Si autē illud nihil aliud erat nisi panis, nunqd dicitis qd eos iusserit facere panem in memoriā sui? Sed hoc dicere stultum est. Erat autē aliud q̄ panis quod sub specie panis ibi erat, id est, corpus eius, sicut patet ex eo qd dicebat: Hoc est corpus meum: & illud iussit eos facere in cōmemorationem passionis & mortis sue. Ita q̄ in eo quod dixit: Hoc facite in meā cōmemorationem: dedit tam eis q̄ omnibus ad quos peruēturum

Lu. 22.

SERMO XI.

turum erat sacerdotale officium, ab ipsis potestatem faciendi cum oratione & benedictione corpus & sanguinem suum. Quod dicuntur sacerdotes corpus dñi facere siue conficere, quod idem sonat in laico sermone, non ita intelligimus, quod ipsi corpus domini quasi de nouo creent, & ei essentiam dent: sed eorum facere nihil aliud ibi est, nisi quod super illud uisibile sacrificium quod in altari est, faciunt officium suum, & dicunt orationes & benedictiones, & statuta signa faciunt, & tunc uirtute diuina præstatur, ut sit ibi uerū corpus domini, & uerus sanguis eius: ubi prius nihil aliud erat nisi panis & uinum. Illud ergo opus sacerdotum quod tunc agunt, tali modo loquendi designari solet, ut ipsi dicantur facere corpus domini: & est fortasse sumptus hic modus loquendi ex eo, quod dominus tunc dicebat: Hoc facite in meam commemorationem. Aut si cui uideretur id quod dictū est: Hoc facite in meam commemorationem, ita intelligendum, ac si diceretur: manducate corpus meum in meam commemorationem, ut per hoc secundo repetatur quod supra dixerat: accipite & manducate: nō aduersabor, licet nō ita apte cōueniat hic sensus literæ constanti, ut id quod supra dictū est. Nihilominus tamen in eo ipso quod eos iussit manducare corpus suum, & sanguinē bibere, & etiam post passionem suam in cōmemorationem mortis suæ potestatem eis dedit conficiendi corpus suum & sanguinem, per benedictionem, quam ipse eos exemplo docuit, & qua ipsi postea usi sunt in consecratione eucharistiæ, & alijs eam reliquerunt, in quos sacerdotale officium ab ipsis peruenit.

ADVERSUS CATHAROS

Nisi enim hanc potestatem eis dedisset, unde possent habere corpus domini ad manducandum, & sanguinem eius ad bibendum, etiam post resurrectionem ipsius? Dixeris forte insaniam hanc: potuit quidem aliquo modo fieri, ut dominus ante passionem suam daret discipulis corpus suum ad manducandum, & sanguinem suum ad bibendum in sui commemorationem, id est, ut postea sui memores essent: sed nullo modo fieri potuit post passionem & resurrectionem suam, ut per aliquam benedictionem habere possent corpus eius ad manducandum, siue sanguinem eius ad bibendum. Ad quod primum dico: quod si illam commemorationem ita exponitis non recte intelligitis scripturam. Quomodo enim intelligenda sit, ex uerbis Apostoli patet, ubi illud uerbum commemorationis Corinthiis exponens, ait: Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem domini annunciabitis donec ueniat. Ex quibus uerbis intelligitur, quod manducatio illa corporis domini, quae est sub specie panis, & bibitio calicis, id est, sanguis domini: annuntiatio, id est testificatio mortis domini est, quam in cruce sustinuit. In eo autem quod addidit, donec ueniat: subintelligendum est, dominus ad iudicium: & in hoc significauit, quod haec annuntiatio mortis Christi per communicationem corporis & sanguinis eius non deerit in Ecclesia usque ad diem iudicij. Patet itaque ex uerbis Apostoli, quod etiam post passionem dominicam fideles Christi manducare potuerunt corpus domini, & sanguinem eius bibere. Manifestum est etiam ex uerbis Pauli, quod sancti Apostoli, & eorum sequaces, benedictiones fecerunt super sacrificium domini ad implendum sermone domini quem eis mandauerat de corpore

II. Cor. II

S E R M O XI.

& sanguine suo conficiendo, sumēdo in memori-
 am eius. Dicit enim in epistola ad Corinthios sic:
 Calix benedictionis cui benedicimus, nonne com-
 municatio sanguinis Christi est? & panis quē fran-
 gimus nonne participatio corporis Christi est? Id
 est, nonne corpus Christi est, quo participamur?
 In eo autem quod dixit, benedicimus, non solum
 significauit se & alios apostolos habere potesta-
 tem faciendi benedictiones super sacrificium alta-
 ris, sed & Corinthiorum presbyteros quibus scri-
 bebat, & quibus multa mandabat de sacramento
 corporis & sanguinis domini, quomodo digne il-
 lud tractare deberent. Hoc uero superflue eis man-
 dasset, si nullo modo fieri posset, ut manducaretur
 corpus domini, aut biberetur sanguis eius in Eccle-
 sia. Fuit mihi concertatio de his rebus quadam ui-
 ce in domo mea Bunnæ, cum quodam uiro qui su-
 spectus erat nobis quod esset de secta Catharorū
 & contigit ut incideremus ad loquendum de sa-
 cerdotibus malis, & dicebat ita de eis: Quomodo
 potest fieri, ut qui tam irrationabiliter uiuunt, dis-
 tribuant in ecclesia corpus domini? & dixi ei: Non-
 ne legimus quod Pilatus qui saluatorem crucifi-
 xit, & infidelis erat, in potestate habuit dare cor-
 pus eius cui uellet, & dedit hoc Ioseph uiro iusto?
 In eadem patientia dominus est etiam nunc, &
 tolerat malos sacerdotes, & finit eos potestatem
 habere in ecclesia, & distribuere corpus & sangui-
 nem suum tam bonis q̄ malis: & continuo ille sub-
 iecit dicēs: Post illud t̄ps passionis sue ipse nō uenit
 in manus eorū. Ex his uerbis satis intellexi incredū

ADVERSVS CATHAROS

1. Cor. 11

litatem eius, quam suspicatus fueram de eo, uidelicet quod nō credebat ab aliquo homine posse trahari, aut sumi in ecclesia corpus & sanguinem dñi. Dixi q̄ ei cum indignatione: O Cathare nūc te manifeste cōuincam: & reuolui epistolas Pauli, quas præsentes habebam, & demonstraui ei locum illū ubi ad Conrinthios scribens dicit: Quicumq; manducauerit panem uel biberit calicem domini indigne, reus erit corporis & sanguinis domini: probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Quicumq; enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non dñi iudicās corpus domini. Hęc uerba cū illi exposuissem, comprehēdi eum sermone hoc: Si ita est inquam, ut dicis, uidelicet quod ex eo tempore quo dominus transit ex hoc mundo, non uenit corpus eius in manus cuiusquam, consequens est, quod ex illo tpe neq; digne neq; indigne potuit aliq; māducare corpus eius, aut sanguinem eius potare: & si nō potest ab aliquo sumi indigne, nemo potest in eo sumere sibi iudicium. Frustra ergo sermonem illū dixit Apostolus, quod qui indigne sumit corpus & sanguinem domini, iudicium sibi manducat & bibit. Hęc cum dixissem, conticuit: & neq; incredulitatem quam in eo redarguebam, negauit: neq; ueritati qua conuictus erat, consensit. Et nunc de eadem scriptura alloquor & uos aduersarios meos. Si non est ita ut credimus, quod sacerdotes ecclesiæ consecrent corpus & sanguinem domini: & si non potest fieri ut ab aliquo homine sumatur, nūquid potestis dicere nobis, quis sit ille panis aut calix domini, in quo sibi iudicium manducat & bibit qui

S E R M O XI.

qui indigne illud māducat & bibit, & ex quo mul-
 tos etiam contingit corporaliter infirmari, & mo-
 ri dum indigne communicāt? Quod est illud cor-
 pus domini quod dijudicādum esse Apostolus de-
 monstrat, & quid est dijudicare corpus domini?
 Oīa certe hęc superflue & uane dicuntur, si ipsum
 uerum corpus Christi communicabile hominib⁹
 non est. Ego uobis sensum scripturæ, de qua nunc
 sermo est, explanabo, licet iudignos uos esse co-
 gnoscā, sed magis hoc facio propter nostros sim-
 plices populos. Panē & calicem domini appellat
 Apostolus corpus & sanguinem domini, quia sub
 specie panis & uini ista sunt in altari: & quamuis
 ibi non sit uera substantia panis & uini, postquam
 consecratio facta est, tamen est ibi sapor & color,
 & forma panis & uini. Et quidem si non esset in illo
 sacrificio alia substantia nisi ipse panis & uinum,
 non in illo cibo aliquis manducaret iudicium, id
 est damnationem suam, magis quā in aliquo
 alio cibo: neque propter illam manducationem
 contingeret aliquos infirmari aut mori, cum non
 sit periculosus |cibus, simplex panis & uinum: for-
 sitan quia panis est benedictus, & uinum est bene-
 dictum: ideo qui indigne manducat panē illum,
 & uinum illud bibit, iudicium sibi manducat & bi-
 bit, & forte infirmatur aut mori, quia benedictio-
 nē sc̄tām nō bene honorauit. Si hoc dicitis, inter-
 rogo quare dixit: Reus erit corporis & sanguinis
 domini qui indigne manducat panem illum & ca-
 licem bibit? Si non est ibi nisi simplex panis bene-
 dictus, & simplex uinum benedictū, rectius dixis-
 set, reus erit benedicti panis, & benedicti uini indi-

ADVERSVS CATHAROS

gne accepti: sed dixit: Reus erit corporis & sanguinis domini, subintelligimus, indigne accepti, & quodammodo perditum, quantum in ipso est. Animadvertite nunc & hoc, quod dicit eum non iudicare corpus domini, qui de pane illo dominico indigne edit aut de calice bibit. Si quis prave & sordide uiuit, & sine timore peccatorum suorum audacter accedit ad comunicandum corpori & sanguini domini, quasi sit alius cibus, hic indigne comedit, & hic non iudicat, id est, non discernit corpus domini ab alijs cibus per timorem & reuerentiam dei. Item & si sit homo caste & sobrie uiuens, & tamen non credat uere esse corpus domini illud quod a sacerdotibus ecclesie in altari consecratur per orationem & benedictionem. Hic si propter aliquam simulationem accedit ad sanctam communionem, edit indigne corpus domini, & non discernit illud ab alijs cibus per fidem catholicam, & manducat ac bibit sibi iudicium, id est, damnationem. Hoc tu infelix Cathare facis, qui in occulto negas uerum corpus Christi esse in altari: & omnia quae a sacerdotibus nostris in ecclesia aguntur, in tetrina tua irrides, & nihilominus adueniente paschali die, cum populo ad ecclesiam properas, barbam reuerenter complanas, & multo humilius ceteris genua tua ad altare incuruas, atque hiantius buccam aperis ad accipiendam sanctam communionem, uidelicet tuam aeternam damnationem, quatinus uidearis hominibus bene catholicus ac religiosus, & ut hi quos per pecuniam conducitis ad tuendum uos, dicere possint in defensione uestra, Quid requirimus ab hominibus istis? Boni & iusti sunt, & omnia agunt quae pertinent

tinent ad Christianos: utinam nos tales simus. Ab
 uno uiro qui de angulis uestris exierat, unā talem
 sapientiam uestram audiui. Corpus uestrum do-
 mini est, & corpus domini facitis quando panem
 uestrum benedicitis, atque ex eo corpus uestrum
 reficitis. Hunc sermonem dolose significatis, quan-
 do inquitur à uobis, utrum uere fidem habeatis
 de corpore domini, & respondetis inquirentibus,
 bonam uos de corpore domini fidem habere. Si er-
 go hæc ita se habent, & si hoc est uerbum occultæ
 sapientiæ uestræ, scitote quia non est hæc sapien-
 tia à domino deo, sed adinuenit eam princeps ue-
 ster diabolus, ut per talem sermonem daret infide-
 litati uestræ aliquem colorem, in quo similis esset
 fidei catholicæ, quo minus abhorreret eam popu-
 lus stultus, quem trahitis post uos. Nolite misera
 gens fallere uosmetipsos inanibus uerbis. Verum
 quidem esse fatemur, quod omne corpus, omnis
 caro domini est, cuius est terra & plenitudo eius,
 & iustorū hominum non solum animæ, sed & cor-
 pora, membra Christi dicuntur, ut apud Paulum,
 qui dicit: An nescitis quia corpora uestra membra
 Christi sunt? Nusquā tamen hic modus loquendi
 in scripturis inueni, ut corpus alicuius hoīs, quā-
 tūlibet sancti, uocetur corpus dñi, uel alicuius ca-
 ro uocet carō Christi, præter illud unicum corpus
 quod unicum est diuinitati in domino saluatore.
 Hoc singulariter uocatur corpus domini, & caro
 Christi in scripturis, & ubicunque loquitur scriptu-
 ra aliquid huiusmodi, quod corpus domini man-
 ducandum sit à fidelibus, ita hoc dicit, ut non pos-
 sit sermo ille intelligi de aliquo alio, nisi de illo sin-

1. Cor. 6

ADVERSUS CATHAROS

- Ioha. 6. gulari corpore personæ Christi. Videte quod dominus in euangelio sic ait: Nisi mādūcaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, nō habetis uitam in uobis. Nūquid putatis quod hoc de aliquo hoīs filio possit ueraciter intelligi, præter illum unicum filium hominis, Christum uirginis filium? Nunquid putatis quod mactandus sit aliquis homo, & coquendus aut assandus, & sic mādūcandus, ut uita æterna habeatur? Non hoc certe præcepit deus in lege sua, qui dixit: Non occides: etiam si sine peccato occidi possit homo & manducari, non habet tamen tantam uim humana caro, ut suo gustu possit alicui præstare uitam æternam. Ex hoc ergo scitote, quod dominus singulariter de suo corpore, quod diuinitati erat unitum, loquebatur cum dicebat: Nisi manducaueritis carnē filij hominis, & biberitis eius sanguinem, & c. Filiū hominis se solebat appellare saluator, nec usquam in euangelijis hac appellatione significatus est alius aliquis præter ipsum. Hinc scimus quoniam & hoc loco ubi dixit de carne filij hominis, se singulariter significauit. Ut autem certius fieret, de quo filio hominis hic loqueretur, & qualem uitā promitteret his qui manducarent carnem ipsius, & sanguinem biberent, postea & alio loco ait: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet uitam æternam. Vera quidem caro est caro Christi, sed in multis ab omni alia carne singularis est, & tali modo manducatur, quo nullus alius cibus manducatur, sicut & supra ostensum est. Vnita est diuinitati, & ex ea hanc habet uirtutem, ut qui eam digne manducat, uitam æternam in ea

SERMO XI.

in ea mādu cet, quia sanctificatur per uirtutem dei
 fici spiritus, qui carni adiunctus est: Qui uero indi-
 gne manducat, huic ipsa caro nō prodest aliquid,
 sicut & ipse dominus testatus est dicens: Spiritus ē
 qui uiuificat, caro non prodest quicquam. Non
 solum autem non prodest caro illa indigne mādu-
 canti, sed & nocet, quia iudicium sibi manducat in
 ea: Disperdit enim illum deus inhabitans carnem
 sanctā, & ulciscitur iniuriā habitaculi sui. Sicut au-
 tem singularis est illa caro ab omni alia carne, ita
 & de ea ordinauit deus, ut singulariter mādu cetur,
 & aliter quā aliquis alius cibus. Nam sub specie panis
 in altari nobis uirtute diuina præsenteratur, & uide-
 tur & tangitur: In sapore panis gustatur & mandu-
 cat, sicut & sanguis dominicus in spē uini nobis præs-
 entatur, & in sapore uini gustatur & hauritur: Fra-
 ctio ibi uidetur, sed ea in sacramēto est tantū, idest
 in forma uisibilis panis. Cōmunio partium in mā-
 ducando sentitur, sed itē in solo sacramēto est: ipsa
 autem substantia dominici corporis, quæ in sacra-
 mento latet, integra manet & incorrupta. Mandu-
 catur hic cibus, sed non consumitur ut alius cibus,
 ad animam transit, animam confortat & illumi-
 nat, eamque conducit ad uitam æternam. Singulari-
 tas ista in illa sancta carne est, quam de uirginis u-
 tero filius dei assumpsit, sibi que eam segregauit ex
 omni carne quæ sub cœlo est, ut hæc mirabilia ope-
 retur in ipsa ad salutem electorum suorū. Propte-
 rea non uobis durū uideat credere spāliter de hac
 carne dictum esse illud, quod supra ex euangelio
 inductum est: Nisi manducaueritis carnem filij ho-

ADVERSUS CATHAROS

minis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis
 uitam in uobis: & illud: Caro mea uere est cibus,
 & sanguis meus uere est potus: aliaq; similia his.
 Quidam discipulorum Christi qui talia ipsum di-
 centē audierant, murmurabant dicentes: Quomo-
 do potest hic nobis carnē suā dare ad manducan-
 dum? Durus est hic sermo, quis potest eū audire?
 Et conuersi retro discesserunt ab eo, & ultra non
 ambulauerunt cum ipso. Aestimabant enim q; di-
 ceret eis se manducandum ab eis in ea specie qua
 apparebat inter eos, ita ut per frustra concideretur,
 & dentibus eorum dilaniaretur: & ut sanguis eius
 in specie sanguinis hauriretur ab eis. Ipse uero nō
 hunc modum manducandi eis significabat, sed il-
 lum manducationis modū, quo uere quidem ca-
 ro Christi manducatur, ita tamen ut manducanti
 uideatur non se manducare carnem, sed panem:
 & ut bibenti sanguinem eius uideatur non se san-
 guinem potare, sed uinum. Hoc uere idcirco ita fie-
 ri ordinauit deus, ut tanto maius sit meritum eius
 qui cum tali fide utrunq; sumit, ut credat potenti-
 am dei tantam esse, ut hoc facere possit: & bonita-
 tem eius tantam esse, ut hoc dignetur facere pro
 hominis dilectione. Item & propter hoc uoluit do-
 minus carnem suam manducari, & sanguinem su-
 um potari in alia specie quā est, ne nimium ex-
 pauesceret quisq; manducare carnē illā & sangui-
 nem illum potare, si uideret utrunq; in propria spe-
 cie: & ut tanto minorem occasionem haberent Iu-
 dæi siue pagani irridendi Christianos, ac dicendi
 q; manducarent dominum suum, & biberent san-
 guinem hominis occisi. Vir quidam nostri tempo-
 ris

ris qui infamat⁹ erat, quod de Catharia uestra gustasset, cum interrogaretur in extremis suis, an uellet dari sibi corpus domini, dixisse memoratur: Si esset illud corpus domini tantæ quantitatis, ut est petra Erenberti, iam dudum esset cõsumptum, ex quo primum cœpit primum manducari. Verbum irrisionis erat hoc, & ex infidelitate pcessit, in qua, ut dicunt, & uos estis absorpti: unde & uos de eodẽ ybo cõuenio. Nunquid creditis uerum esse quod dominus Iesus Christus de quinq; panibus quinq; milia hominum satiavit, & quod saturatis superfu erunt duodecim cophini fragmentorum? Negare hoc non potestis, nisi euangelij contradicere uelit, in quibus manifeste hoc legitur: Et nunqd non creditis quin & per eandem uirtutem qua hoc miraculum fecit, potuisset & alios plures illis quinq; milibus satiare ex eisdem panibus? Dubium non est quin potuisset. Plus enim panis erat in duodecim cophinis fragmentorum, quæ superaerant manducantibus, quàm fuisset primo in illis quinq; panibus antequam eos distribuere cœpisset in turbas. Nam forte in uno duodecim cophinorum aut duobus potuissent fuisse contẽti panes illi qui ab uno puero illic baiulabantur. Idcirco autẽ plus superesse uoluit dominus, q̃ distributum fuisset, ut intelligeretur nondum ita coartatam fuisse potentiam eius, quin adhuc ex eisdem panibus multo plura milia satiasse potuisset. Idipsum autem miraculũ quod fecit de quinq; panibus, poterat sine dubio fecisse de uno, & nõ solũ de uno integro pane, sed & de buccella panis hoc facere potuit. *Omni dubitatione*

Ea est e regione Cõsuetudine, hodie Hermelstei dicta.

ADVERSVS CATHAROS

dubitatione remota credere possumus, quod eadem uirtute qua potuit de nihilo facere omnia, posset & micam panis ita multiplicare, ut inde satia-
 ret infinita milia hominum. Qua ergo ratione dis-
 fidere possumus, quod eadem uirtute possit hoc
 miraculum facere de corpore suo, ut quotidie in sa-
 cramento manducetur à multis in ecclesia sua, &
 tamen nunquam manducando consumatur? Cer-
 te sicut olim Christus in coena sua inconsumpto &
 integro corpore coram discipulis sedebat ea hora,
 qua manducabant corpus eius, ipso dicente: Acci-
 pite & manducate, hoc est corpus meum quod p-
 uobis tradetur. Sic & nunc eisdem horis eisdemq;
 momentis, quibus per diuersos fines mundi in ec-
 clesijs manducatur corpus eius, sedet inconsum-
 pto corpore ad dexteram patris in caelo. Non ex
 hoc nostro humano sensu hanc fidem habemus,
 sed ex scripturis ueritatis, quae sunt à spiritu sancto,
 & in quibus totius catholicae fidei fundamentum
 uniuersa Christi ecclesia habet. Tu uero o Cathare
 hanc fidem in absconditis tuis irrides quasi stulti-
 tiam magnam. Infelix, quomodo audes stultitiae
 deputare hoc, quod facit sapientia dei? An impos-
 sibile est, an non licet Christo, qui est dei uirtus &
 dei sapientia, de corpore suo facere quod uult? An
 oculus tuus nequam est, quia ipse bonus est? Vere
 bonus est, quia electorum suorum causa multa fe-
 cit, & adhuc facit, quae ei ab inimicis suis, uidelicet
 Iudaeis & paganis, & similibus tui, reputantur ad
 stultitiam & ad infirmitatem. Sed sicut dicit Apo-
 stolus: Quod stultum est dei, sapientius est homi-
 nibus. Et quod infirmum est dei, fortius est hoib⁹.
 Non

Luce 22

1. Cor. 1.

SERMO XI.

Non possum inq̄s, credere hoc, quod dicit̄ de corpore Christi, q̄a nullatenus intelligo qualiter esse possit. Inspiciens homo, nunq̄d putas deū nihil posse facere quod tu non possis intelligere? & q̄d est in omnibus quę credere nos oportet, quod homo super terram uiuens suo sensu ualeat oīno penetrare aut intelligere quomodo sit aut quomodo fuerit? Iam tandem pone pertinaciam inimice ueritatis & crede securus ea quę dixi, q̄a nihil periculi ex hac fide patieris, imo & multum fructum ex ea inuenies. Si uero non credideris, in infidelitate tua æternaliter peribis. Secure dico, q̄a quod nihil ex ea fide quam prædico, periculi patieris, q̄a sancti uiri, q̄ fuerunt ante nos, quorum sanctitas predicatur & glorificatur in uniuerso mundo in hac fide saluati sunt. Sancti apostoli & apostolici patres missas celebrasse legunt̄, in ea fide qua crediderunt se corpus & sanguinem domini conficere & accipere, & alijs dare. Legitur quod accidit aliquando, ut hæc infidelitas de corpore Christi, qua uos irretiti estis, etiam in populo Romano increuisset, & magnam Gregorius partem ciuitatis occupasset tempore Gregorij patris. Gregorius. p̄ q̄ cū oraret pro infidelitate populi, & inter missarum solennia secundum consuetudinem obtulisset sup̄ altare dei panē & uinū, & solitas benedictiones fecisset, hoc precibus à deo obtinuit, ut appareret ibi caro dñica sicuti erat, & ostenderetur his q̄ aderant in specie carnis, quę prius illic fuerat in specie panis: sic q̄ liberatus est populus ab infidelitate hac. Legimus de sancto Martino Turo-nensi episcopo, qui nō minor sanctis apostolis habebatur, quod dum sacramēta corporis & sanguinis

ADVERSVS CATHAROS

nis domini in ecclesia offerret, globus igneus apparuit super caput eius. Signum hoc indubitater à deo erat, & demonstrauit deus in hoc meritum sancti uiri, & officij eius sanctitatem honorauit. Quod nequaquam fecisset, si falsa & inanis esset fides eius, cum qua astabat altari diuino, & qua credebat adesse in manibus suis corpus & sanguinẽ domini nostri Iesu Christi. Tales itaq; uiros confidenter sequi potes in ea fide, qua ipsi nos præcesserunt, & quam à talibus scriptam habemus in libris quos reliquerunt post se. Manes tuus manet in inferno, isti uero manent in cælo. Tu fuge Manem & infernum, hos nobiscum sequere, ut cum eis pariter maneamus in æternum. Quod præstare digne tur **IESVS CHRISTVS**, qui cum deo patre & spiritu sancto uiuit & regnat deus per omnia secula seculorũ. Amen.

CONTRA NONAM HAERESIM

de hūanitate Saluatoris.

Sermo XII.

A Edificium sine fundamento, ut opinor, cõstruxi. Nam qui bene uos noscunt, saluatoris humanitatẽ negare uos dicũt. Quod si ita est, uane operam consumpsi disputans uobiscum de corpore & sanguine domini. Non est autem incredibile mihi, insani magistri insanos esse discipulos. Nam princeps erroris uestri Manes, saluatorem nostrum ita in humanitate apparuisse docebat, ut uideretur quidem homo esse, & non es

fer vere homo: & quòd nec vere natus fuisset de
 uirgine, neque uere passus, neque uere mortuus,
 nec uere à morte suscitatus, sicut & duo magi Za-
 roë & Arphaxat ante ipsum in Persia docuisse le-
 guntur. Quod si in hoc errore illum sequimini ma-
 gis quàm sancta euangelia, de quibus uos iacta-
 tis, quòd uos soli ea sciatis & obseruetis, proculdubio
 aut cæci estis aut insani: Cæci estis, si in eis huma-
 nitatem Christi non intelligitis, quæ ibi manifeste
 prædicatur: Insani autem, si uere intelligitis, & ta-
 men obstinata mente Euangelistis contradicere
 audetis. Si essetis Iudæi, forsitan longam disputa-
 tionem ex lege & prophetis de hac re uobiscum
 aggrederer. Nunc autem cum uos profiteamini es-
 se Christianos, & euangelia legatis & sciatis, sicut
 dicitis, non me finit indignatio de hoc aduersum
 uos longo sermone laborare. Legitis enim ibi ma-
 nifeste, quòd eadem humanæ naturæ infirmita-
 tes in carne sua sustinuit, quas naturaliter pati &
 alij homines solent: Esuriuit & sitiuit, lassatus est ex
 itinere, dormiuit, fleuit tristatus est, sicut Euan-
 gelistæ testantur, quos, ut puto, non audetis dice-
 re fuisse mēitos. Qd si uere nō fuit in eo substantia
 carnis, sed umbratilis quædam similitudo corpo-
 ris humani, nullo modo ista uera potuerūt esse de
 eo. Dicitis forte, quòd qui assimilauit se esurire, siti-
 re, & cætera omnia quæ diximus. Ideo euange-
 listæ ita de eo locuti sunt, ut illos gestus simulatio-
 nis eius talibus exprimerent uerbis. Filij Belial, qua
 uos audacia imponitis simplici agno simulationis
 duplicitatem, ueritati, quæ deus est, falsitatem?
 Ipse uerè corpus & animā se habuisse testatus est:

& qua

ADVERSUS CATHAROS

& qua temeritate uos dicitis neutrum in ipso fuisse, & magis credendum in hoc arbitramini fallaci Manichæo, quàm ueraci deo? Verum corpus habere se testabatur, quâdo ad discipulos suos dicebat: Videte manus meas, & pedes meos, quia ego sum: palpate & uidete, quia spūs carnem & ossa nō habet, sicut me uidetis habere. Et cū hoc dixisset, ostēdit eis manus & pedes: & post hæc cū obtulissent ei ad manducandum partem piscis assi & fauū mellis, manducauit coram illis. Animam quoq; se habere ostendit in eo, quod imminente sibi passione sua dicebat: Tristis est anima mea usq; ad mortem. Similiter & in eo quod dicebat: Potest atē habeo ponendi animam meam, & iterum sumendā eam. Quid ergo dubitas infelix Cathare uerā humanitatem eum habuisset, quem ex uerbis ipse intelligere potes uerum corpus humanum & animam habuisse? Si dubitas eum de uirginis utero corpus assumpsisse, curre miser ad euāgelium Lucæ, in quo leguntur uerba angeli ad Mariā loquentis hoc modo: Ecce concipies in utero, & paries filium. In utero, inquit, concipies, ut intelligas de ipsa carne uirginis uteri, & non aliunde eum carnem assumpsisse. Item id ipsum intelligere potes ex uerbis angeli, quæ, ut Matthæus scribit, ad Ioseph locutus est hoc modo: Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod eū in ea natum est, de spūs sancto est. In ea inquit natum ē, ne putares umbratile aliquid, & non ueram carnē eum eduxisse de utero matris, uel aliūde quàm ab ipsa, corpus eum assumpsisse, ut infelix Valentinianus dicebat, Christum de cœlo corpus attulisse in
utere

Luc. 24

Mat. 26.

Ioha. 10

Lucæ 1.

Mar. 1.

uterū matris, ac per eam quasi per fistulam eum
 transisse in hunc mundum: uel sicut Apelles hære-
 ticus dicebat, non de cælo, sed ex aëre eum corpus
 assumpsisse, quod produxit de uirgine. Itē ad hoc
 ipsum pertinet quod Apostolus dicit: Misit deus fi **Gala. 4.**
 lium suum factum ex muliere, factum sub lege.
 Factum, inquit ex muliere, ut intelligas substanti-
 am corporis eius de substantia uirginæ carnis fa-
 bricatum fuisse. Cum uera carne natū fuisse Chri-
 stum ex prædictis testimonijs, siquid sanæ mentis
 habes, intelligere potes, & in uera carne eū fuisse
 passum & mortuum, ex multis scripturæ testimo-
 nijs euidentissimum est, & nunc unum pro multis
 inductum sufficiat ex Iohannis euangelio, qui in **Iohā. 19**
 sine passionis dominicę ita ait: Vnus militū lancea
 latus eius perforauit, & cōtinuo exiuit sanguis &
 aqua: & qui uidit testimonium perhibuit, & uerū
 est testimonium eius, & scit ille quia dicit uera, ut &
 uos credatis. Facta sunt em̄ hæc ut scriptura imple-
 retur. Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia **Exod. 12**
 scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt. At
 tende quid ait, quia exiuit sanguis & aqua: & quod
 hoc se uidisse testatur, & scire se rei ueritatem dice-
 re, diligēter affirmat, ut nullo modo dubitetur ue-
 ritatem carniæ substantię in Christo fuisse. Nam si
 phantasticum corpus habuisset, ita ut non fuisset
 in eo uera caro, sed inanis & umbratilis quædam
 carnis similitudo, ut mentitus est uester Manichæ-
 us, non magis de corpore eius lancea perforato, quā
 de uento percusso potuissent profluere sanguis &
 aqua. Quod uero in eadem carne, in qua natus est,
 & passus etiam resurrexit, ex uerbis quæ supra in-
duxit

ADVERSVS CATHAROS.

Cuxi patet, quæ post resurrectionē suā dixit, ostendens discipulis suis manus suas & pedes: & ex eis quæ dixit Thomæ dubitanti, si sufficere possunt hæc quæ dixi ad comprobādum uobis ueritatem humanæ naturæ, quæ in Christo Iesu, sufficiant: sin autem, maneat infelix Catharus cum suo Marne in mēdacijs suis: & qui in sordibus est, sordescat adhuc, & peresfluat in perditionem loquentium mendacium.

Contra hæresimdecimam de humanis animabus. Sermo XIII.

DE hæresi quam supra inter ceteras decimo loco ordinavi, nescio an sit generalis hominibus sectæ huius: quia in plerisque rebus dissident à seipsis, ita ut quod à quibusdam eorum asseritur, ab alijs neget. De ea hæresi loquor, qua dicunt nihil aliud esse animas humanas, nisi illos apostatas spūs, qui in principio mūdi ceciderunt à regno dei, & hos posse in corporibus humanis promereri salutem: non autē nisi inter eos qui sunt de secta eorum. Hoc autem non legitur inter errores Manichæi, sed alia non minor infania de animabus ibi inuenitur, idcirco dubium mihi est, ut dixi, utrum hi homines hunc errorem generaliter teneant, an non. Quod siue ita sit, siue non, quis ad magnam clemētiā pertineat hic sermo, & iuste non ab alijs argumentis compesci deberet, nisi uirga & baculo, rationabilia tamen responsa dare nos decet etiam insanis. Est autem hic error ita abominabilis, & humanæ rationi contrarius, ut non sit

fit mihi grādis metus de simpliciōri populo quōdā
 facile in eum posset induci: propterea non multū
 laboris in hac parte assumere propono, sed breuē
 contradictionem aduersus insensatos adduco. Ex
 antiquo hoc in communi fide est, & sacra scripta
 attestantur, quod ad hoc creauit deus humanum
 genus, ut ex eo restauraret cœlesti curiæ numerū
 angelorum, qui ex ea ceciderunt in exordio mun-
 di. Postq̄ autem per inuidiam diaboli etiā huma-
 num genus lapsū est in peccatum, & de paradiso
 expulsū est, in primis parentibus filius dei
 in his nouissimis temporibus factus est homo, ut
 humanum genus à pctis suis, & à potestate diabo-
 li liberaret, quatinus adhuc in eo perficeret quod
 proposuerat, uidelicet ut ex eo cœlestem curiam
 restauraret, & impleret numerum angelorum suo-
 rum, qui fuerat imminutus per ruinam illorum, q̄
 proiecti fuerāt de cœlo propter superbiam suam.
 Creditis hoc uos qui ex paradiso estis? Si non credi-
 tis, ecce inducam uobis uerba apostoli Pauli, ex q̄
 bus intelligere potestis ita esse ut dixi. Hic in episto-
 la quā scripsit ad Ephesios de deo patre dicit quo-
 dam loco sic: Gratificauit nos in dilecto filio suo,
 in quo habemus redemptionem per sanguinem
 eius, & remissionem peccatorum, secundum diui-
 tias gratiæ suæ, quæ superabundauit in nobis, in
 omni sapientia & prudentia, ut notum nobis face-
 ret sacramentum uoluntatis suæ secundum bonū
 placitū eius, quod proposuit in eo in dispensatiōe
 plenitudinis temporis instaurare omnia in Christo,
 quæ in cœlis, & quæ in terris sunt in ipso. Hoc ergo
 animaduertite in hoc sermone, quod dicit propo-
 suisse

Ephes.

ADVERSUS CATHAROS

fuisse deum patrem instaurare in Christo omnia
 quæ in cœlis & quæ in terris sunt in ipso. Omnia quæ
 in terris sunt in ipso. i. in prædestinatione & electio
 ne ipse, id est omnes electos homines, proposuit
 deus instaurare in Christo, id est per Christum. Itē
 omnia quæ in cœlis sunt, id est totum numerū an-
 gelorum, qui fuerat imminutus per ruina[m] lapso-
 rum spirituum, proposuit instaurare per Christū, ita
 ut redimeretur humanum genus per ipsum, & lo-
 co angelorum collocaretur electorum hominum
 plenitudo suæ rediret, in qua primo condita fu-
 erat. Nā si ille nūerus ministrorū dei, quē in princi-
 pio ad laudem nominis sui creauit, per Christum
 redintegratus non fuerit, non omnia in cœlis per
 Christum instaurātur: Si uero per ipsum impletus
 fuerit ille numerus, ita ut tot homines saluent, quā
 angeli ceciderunt, uel plures, sicut asserunt quidā,
 & si nihil aliud sunt animæ humanæ, quā illi spi-
 ritus qui ceciderunt, necessario concedendum est,
 quod & omnes angeli qui ceciderunt, & omnes
 homines saluandi sint. Quærent ergo angeli de quibus
 dominus in nouissimo dicturus est & qui
 erunt homines quibus dicturus est: Ite maledicti
 in ignem æternum, qui præparatus est diabolo
 & angelis eius? Nunquid non cognoscitis hic quo-
 quos esse mendaces? Intelligite nunc insipientes
 insipientiam uestram, & stulti aliquando sapite,
 & agnoscite quod non descendit filius dei de cœ-
 lo, ut redimeret à morte æterna dæmones, sed ho-
 mines quos non sunt dæmones, sed quibus est collucta-
 tio cōtra spūalia nequitie in cœlestibus, id est, ad-
 uersus

Mat. 25

S E R M O X I .

uersus malignos spūs, q non regunt, ut dicitis, cor-
 pora nostra, sed potius destruere nos & in corpo- Mat. 8
 re & in anima incessabiliter student. Non uenit sal-
 uare malignos spūs, sed torquere eos, sicut ipsi cō-
 fessi sunt quando ex obsessis hominum corporib⁹
 clamabant ad eum dicentes: Quid nobis & tibi fili
 dei? uenisti ante tempus torquere nos: Hactenus
 me de his disputasse sufficiat: & si quid minus suf-
 ficienter dixi, addat ad hec prudens defensor ueri-
 tatis quæcumq; ei competentia uidentur, ad mu-
 nimentum catholicæ fidei, ut arceatur à uinea do-
 mini uulpeculæ pessimæ, quæ demoliuntur eam.
 Si quid etiam simpliciter & quodammodo grosse
 uidebor dixisse, non ex hoc me despiciet lector, q̄
 ea cōsideratione feci, ut ubiq; esset sermo interpre-
 tabilis simplici populo, cuius ædificationi præci-
 pue intendi ita scribendo ad laudem & honorem
 Iesu Christi dei & dñi nostri, cui est gloria & pote-
 stas in celo & in terra permanens in secula secu-
 lorum, Amen.

Quicumq; ad munimentum catholicæ fidei hūc
 librum transcripserit, & scriptum diligenter corre-
 xerit, scribat nomen eius deus in libro uitæ. Rogo
 scriptorem ut hæc quoq; uerba ascribat rex-
 tui suo, & excerptum quod
 sequitur, non negli-
 gat in fine
 libri
 sui apponere.

EXCERPTVM DE MANICHÆIS EX AVGVSTINO.

MAnes, qui & Manichæus à discipulis suis uocatus est, ut uitaretur nomen infantiæ, natione Persa, ueniens in partes Græciæ, Spiritum paracletum se esse affirmauit, quem dominus Iesus apostolis se missurū promiserat. Hic ex discipulis suis duodecim elegit, eosq; apostolos nominauit, ad imitationem domini Iesu. Quem numerum Manichæi adhuc hodie custodiunt. Nā ex electis suis habent duodecim, quos appellant magistros, & tertiumdecimum principem ipsorum. Episcopos autem septuagintaduos, qui ordinantur à magistris: & presbyteros qui ordinantur ab episcopis: habent & diaconos suos, & hi omnes electi uocantur inter eos. Cæteri uero qui nōdum ad hos gradus ascenderūt, auditores tantum. Mittuntur autem ex omnibus qui uidentur idonei ad eorum errorem, uel ubi est, sustentandum & augēdum: uel ubi non est, seminandum. Est autem dogma quod à suo heresiarcha acceperunt, huiusmodi: Creatorem omnium rerum deum esse negant, sed duo rerum principia esse affirmant, unum bonum, & alterum malum: & hæc sibi coæterna esse & contraria: & bonum quidem principium esse affirmant: malum uero quendam immanem principem tenebrarum, à quo omne corpus originem ducere censent. Animas autem hominum & uitalem spiritum, quorumlibet animantium, & uirtutem quæ uiuificat arbores, & herbas & semina à deo originem habere dicunt, imò & partem dei unum quodq;

EXCERPTVM EX AVG.

quodque talium esse uolunt: Nam diuinam substā
 tiam omnibus generibus corporum admixtam
 esse credunt. Hanc autem commixtionem hac ra-
 tione factam esse asserunt: Fuerunt, ut ait Mani-
 chæus, ab exordio duæ substantiæ à se diuisæ: duo
 scilicet regna diuersa & contraria atque cogterna,
 uidelicet regnum lucis & regnum tenebrarum: &
 regnum quidē lucis deus pater obtinebat. Hoc quod
 que substantiam bonam Manichæus appellauit,
 siue naturam bonam & incommutabilem, & omni-
 no inuiolabilem: & hoc non aliud quam deum es-
 se confessus est. Erat autem, ut ait, iuxta unum la-
 tus illius illusteris ac sanctæ terræ, tenebrarum ter-
 ra immensa magnitudine, hancque substantiam ma-
 lam appellauit, siue fumum malum, siue malam
 naturam. Distinxit autem eam in quinque ele-
 menta, fumum, tenebras, ignem, aquam, uentum:
 & hæc quinque malas naturas appellauit. In sin-
 gulis autem monstra pestifera ac pessima nata fu-
 isse dicebat: in fumo bipedia: unde & ex habita-
 toribus fumi homines originem habere dixit: in
 tenebris, serpentina: in igne, quadrupedia: in aquis,
 natatilia: in uento, uolatilia. Vnumquodque au-
 tem genus in suo elemento manere dixit, omnia
 que hæc gentem tenebrarum appellauit.

In hac ergo terra morabatur, inquit, immanis
 quidam princeps, habens circa se innumerabiles
 principes, eratque ipse omnium horum dux & ori-
 go: Ponit autem sedem eius in elemēto fumi. Quā
 ergo terra ista cum suis habitatoribus ualde erat
 pestifera, ac regno dei contraria, ne forte ipsa re-
 gno dei aliquod inferret nocumētum, placuit deo

ADVERSVS CATHAROS

expugnare eam, eiusq; malitiam aliquo tempera-
 mento refrenare. Misit itaq; de regno suo alia quin-
 que elementa, quæ de sua ipsius substantia fabrica-
 uerat, & hæc quinque illis immiscuit, singula
 singulis, fumo aërea, tenebris lucem, igni malo,
 ignem bonum, aquæ malæ, aquam bonam, uento
 malo, uentum bonum. Facta ergo hac commix-
 tione bonæ naturæ cum mala, orta sunt ex illis
 quinque generibus animantium, quæ supra distin-
 cta sunt, omnia hæc genera animantium quæ ui-
 demus in terris, ita ut ex singulis singula proueni-
 rent: atq; ex illo tempore omnia animalia partem
 bonæ naturæ, & partem malæ habere dicunt, eo
 quod post commixtionem boni & mali nata sunt.
 Hac ergo ratione Adam & Euam ex principib⁹ fu-
 mi natos asserunt, quorum pater nomine Saclas,
 ut dicunt, omnium sociorum suorum foetus deuo-
 rauit. Et quia magna pars diuinæ substantiæ admix-
 ta erat foetibus illis, ideo maximam partem bo-
 næ naturæ dicunt eum habuisse, & exiguam ma-
 læ. Qui cum sancte uiueret propter exuberan-
 tem copiam boni, commotam tamen fuisse in
 eo aduersam partem mali, ut ad concubitum de-
 clinaret, atq; ita eum lapsum esse & peccasse, sed
 uixisse postea sanctiore. Dicunt autem quasdam coele-
 stes uirtutes ad hoc à deo ordinatas, ut per totum
 mundum euntes, bonam illam naturam paulatim
 purgarent à mala cui immixta est, & purgatâ dua-
 bus nauibus imponant, & ad regna sua transmit-
 tât. Naues autem illas dicunt fabricatas esse ex pu-
 ra dei substantia, & hæc sunt, ut dicunt, sol & luna:
 & lunam quidem dicunt factam ex aqua bona, so-
 lem

lem uero ex igne bono. Ideoq; orationes faciunt ad solem per diem, quacunq; circuit: ad lunam uero p noctē, si apparet: si nō apparet, ad aquilonē, qua sol cū occiderit ad orientē reuertit. Ad imitatio- nem itaq; coelestium spirituum etiam electi eor- um dicūt se purgare bonam illam naturam à ma- la, dum comedunt uel bibunt. Quod enim bonæ naturæ immixtum est cibus & potibus in uentre eorum, ut aiunt, liberatur, & ipsi illud cum oratio- nibus transmittunt ad cœlestia: Quod autem ma- læ naturæ ibi est, ad secessum uadit. Hoc autem fa- ciunt in omnibus frugibus, & fructibus & semini- bus. Dicunt em̄ partem illius bonæ naturæ etiam terræ admixtā esse: unde cum exhalet ac sursum ad sedes proprias redire conatur, in herbas & arbo- res per radices earum incurrit, sicut in his eam de- tineri contingit, & impediri ne ascendat. Hæc ergo est causa quare agriculturam non exercent, quoni- am quasi homicidium reputant herbas aut arbo- res eradicare aut truncare, sed & folia aut fructus decerpere nefas habēt: His em̄ inesse sanctas qual- dam animas, intellectum habentes perhibent, eas que uehementer dolere cum ista læduntur, & ex- pelli cum amputantur. Animas auditorum suorū in electos transire aut in arbores opinantur: ideo- q; oēs arbores ita uenerātur, ut & spinas de agris euellere non audeant. Permittunt autem auditori- bus suis hæc facere, ut per eos uictum habere pos- sint: scenerari uero multo licentius putant quàm agros colere. A deo autem, ut dictum est, diligenti- us uolūt purgare illam bonam naturam in omni- bus seminibus per comestionem, ut & sperma hu-

EXCERPTVM EX AVG.

manum farinae panis sui admixtum gustare non abhoreant: sed hoc uehementer occultant: detecta est tamen hec illorum turpitudine apud Carthaginem, cogente Vrso tribuno per duas puellas in diuersis locis, ita ut neutra alteram hoc prodidisse sciret. Quarum altera nomine Margareta, cum esset annorum nondum duodecim, propter hoc quasi coeleste mysterium corruptam se esse confessata est: altera uero nomine Eusebia Manichæa, quasi sanctimonialis, primo negans, tandem uix compulsata est id ipsum de se fateri, & totum turpissimum illud scelus exponere. Non autem omnes hoc facere dicuntur, sed quidam eorum, qui dicuntur Catharistæ. i. purgatores. Est enim secta illa diuisa in tres partes, in Catharistas, & Mattharios, & eos qui specialiter Manichæi dicuntur: cum tamen omnes disciplinam Manichæi obseruent. Carnes omnes immundas iudicant, nec eis uescunt: dicunt enim, quia cum occiditur quodlibet animal, statim pars illa diuinæ substantiæ, quæ inerat corpori, euolat, & quod remanet totum immundum est, quia ex concubitu uenit, & opificium est gentis tenebræ, & conquinat manducantem. Auditoribus suis tamen eas comedere permittunt, sed omnino prohibent, ne animalia occidant: aiunt enim, quia principes gentis tenebræ sua singuli in terris animalia possident, de suo genere ac stirpe uenientia: qui peremptores eorum reos tenent, nec de hoc mundo exire permittunt, quin antea poenis, quibus possunt eos atterant: nec oua saltem sumunt, quasi & ipsa cum frangunt, expirent: sed nec alimonia lactis utuntur, quibus de corpore uiui animalis mulgeant. Vinum non bibunt, dicentes se esse principum tenebrarum

DE MANICHAËIS.

rum: bibunt tñ carcenū, quod non est aliud nisi uinum coctū. Vuas comedunt, & mustū abominantur, dicentes diuinā substantiam fugari in attritione uuas, quā multis modis à rebus fugere dicūt. Fugit em̄, ut aiunt, dū fruges & poma carpuntur: fugit cū affliguntur terendo, molendo, coquendo, manducando: fugit in oībus motibus aīalium, uel cū gestiunt, uel laborant: fugit etiā in ipsa digestione: multa q̄ circa hęc turpissime confingunt. Eleemosynam ex om̄ibus quæ ipsi comedunt, dare alicui non Manichæo, mēdicanti phibent: ita ut nec aquā in summa necessitate posito uelint porrigere, ne mēbrū dei, qđ his rebus admixtū est, in illū transeat, eiusq̄ peccatis fordidatū impediāt à reditu: ideo sæpe coartantur ultra modū comedere, & paruulos suos nimia ingluuie interficere, ne uel alijs dentur, uel apud ipsos pereant cibaria eorū, quorū utrūq̄ nefas habēt. Vxores electis suis prohibentur, auditoribus concedunt: monent tñ auditores diligentissime, ut si utantur coniugibus, conceptū tñ gñationemq̄ arte qua possint deuitēt, ne diuina substantia, quæ in eos per alimēta ingredit̄, uinulis carnis liget̄ in prole: per escas etem̄ & pot⁹ parentum in omnem foetū animā credunt descendere: ita q̄ nuptias sine dubio condemnant, qñquidem generare prohibent, propter quod coniugia copulanda sunt. Dñm Iesum in terras uenisse, ad animas, non ad corpora liberanda: eumq̄ nec de uirgine natum credunt, nec fuisse in carne uera, sed si mulatam speciem carnis ludificādis humanis sensibus præbuisse: ubi nō solum mortem, uerū etiam resurrectionem mentiret̄. Vnde pascha nostrum
 uel

ADVERSVS CATHAROS

uel negligenter, uel omnino non celebrent. Celebrant autem pro eo quoddam festum, quod uocant Bema, id est, diem quo Manichæus eorum occisus est. Deum qui legem dedit per Moysen & per prophetas locutus est, non uerum deum fuisse dicunt, sed unum ex principibus tenebrarum. Promissionem domini nostri Iesu Christi de paracleta Spiritu sancto in suo hæresiarcha Manichæo dicunt esse completam, ita uidelicet ut ipse esset spiritus paracletus: Vnde se in suis literis Iesu Christi apostolum dicit. Baptismum in aqua nemini prodesse ad salutem dicunt. Peccatorum originem non libero arbitrio uoluntatis attribuunt, sed substantię gentis aduersę, quam hominibus mixtam esse dicunt. Duas animas in uno homine esse dicunt, bonam & malã, easq; inter se habere cõflictum, quando caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Afferunt etiam finito isto seculo animas quidem natura bonas, sed quę non potuerunt à naturę malę contagione mundari, quę si in unum globum accessuras, & cum mala natura in æternum damnandas. Finiuntur uer

ba Augustini collecta de libris

cuis, quę in principio

libri huius

me

huic operi

appositurum spondi,

FINIS.

The history of the...
The first part of the...
The second part of the...
The third part of the...
The fourth part of the...
The fifth part of the...
The sixth part of the...
The seventh part of the...
The eighth part of the...
The ninth part of the...
The tenth part of the...
The eleventh part of the...
The twelfth part of the...
The thirteenth part of the...
The fourteenth part of the...
The fifteenth part of the...
The sixteenth part of the...
The seventeenth part of the...
The eighteenth part of the...
The nineteenth part of the...
The twentieth part of the...
The twenty-first part of the...
The twenty-second part of the...
The twenty-third part of the...
The twenty-fourth part of the...
The twenty-fifth part of the...
The twenty-sixth part of the...
The twenty-seventh part of the...
The twenty-eighth part of the...
The twenty-ninth part of the...
The thirtieth part of the...
The thirty-first part of the...
The thirty-second part of the...
The thirty-third part of the...
The thirty-fourth part of the...
The thirty-fifth part of the...
The thirty-sixth part of the...
The thirty-seventh part of the...
The thirty-eighth part of the...
The thirty-ninth part of the...
The fortieth part of the...
The forty-first part of the...
The forty-second part of the...
The forty-third part of the...
The forty-fourth part of the...
The forty-fifth part of the...
The forty-sixth part of the...
The forty-seventh part of the...
The forty-eighth part of the...
The forty-ninth part of the...
The fiftieth part of the...
The fifty-first part of the...
The fifty-second part of the...
The fifty-third part of the...
The fifty-fourth part of the...
The fifty-fifth part of the...
The fifty-sixth part of the...
The fifty-seventh part of the...
The fifty-eighth part of the...
The fifty-ninth part of the...
The sixtieth part of the...
The sixty-first part of the...
The sixty-second part of the...
The sixty-third part of the...
The sixty-fourth part of the...
The sixty-fifth part of the...
The sixty-sixth part of the...
The sixty-seventh part of the...
The sixty-eighth part of the...
The sixty-ninth part of the...
The seventieth part of the...
The seventy-first part of the...
The seventy-second part of the...
The seventy-third part of the...
The seventy-fourth part of the...
The seventy-fifth part of the...
The seventy-sixth part of the...
The seventy-seventh part of the...
The seventy-eighth part of the...
The seventy-ninth part of the...
The eightieth part of the...
The eighty-first part of the...
The eighty-second part of the...
The eighty-third part of the...
The eighty-fourth part of the...
The eighty-fifth part of the...
The eighty-sixth part of the...
The eighty-seventh part of the...
The eighty-eighth part of the...
The eighty-ninth part of the...
The ninetieth part of the...
The ninety-first part of the...
The ninety-second part of the...
The ninety-third part of the...
The ninety-fourth part of the...
The ninety-fifth part of the...
The ninety-sixth part of the...
The ninety-seventh part of the...
The ninety-eighth part of the...
The ninety-ninth part of the...
The hundredth part of the...

De Manichæo ex Raphaële Volaterrano.

MAnes hæresiarcha sub Aureliano principe Romanæ Perfidie uenit. Magistrum habuit Buddam nomine, qui & Terebinth⁹ dicebatur, Brachman genere ac secta. Hic edoctus literas Græcas, sectâ Empedoclis amauit, duo principia ponens inuicem contraria. Deinde in Perfidie reuertens, dictitabat se ex uirgine natum, & in montibus educatū. Edidit libros quatuor, quorum primum inscripsit, De mysterijs: secundū de euangelijs: tertium de thesauris: quartū de fumis. Cuius tandem defuncti libri ad manus mulieris, apud quā ille diuertebat, peruenere. Hæc puer septē annos ab se emptum, cui Cubrino nomen erat, literis erudit, heredemq; oīm fecit bonorum. Hic postea Manes appellatus fuit, ac peregrinationis Buddæ imitator factus, quaquauerus illius libros pro suis iactabat. Igitur cū propriā sectam constituere cuperet, dimissis hereditate & oībus quæ possidebat, noua quædam conciliabula subterranea & coitus nefandos cōstituit. De quo Theodorus sic ait: Manes furore percitus, dixit unā in Christo naturā diuinā tm̄, humanitatē uero eius phantasticam: non em̄ fuisse uerisimile deū pati uoluisse. Paulus uero presul Antiochæ eius tēpore, contrariū dogma secutus, adfirmauit simplicē quidē hominē, uerū prophetam maximū, hunc deniq; Manetē ad ultimū rex Persarū uiuum cute direpta necauit, q̄ filium eius quē reiectis alijs medicis curare pollicebat, interfecerit. Ex Suida. Eusebius q̄q; lib. 8. historię sic ait: Manes heresiarcha, genere Persa, uita & moribus barbarus, tā acer ingenio, ut ex nominis argumentis, insanire uideret. Deniq; Christi se nunc

formam gerere conabatur ostēdere, nunc ipsum
se esse paraclerum dictitabat, eiusq; more duode-
cim discipulos quos elegerat quaquaversus stultif-
sima dogmata nuntiatum mittebat, atq; hoc pa-
cto Persica uenena in nostro orbe propinabat. Ex
hoc igitur Manichæorū hēresis orta, in præsentem
diem ex eo tempore quo Fœlix urbi Romæ præe-
rat, Diocletianusq; imperabat.

FINIS.

Apud sanctam Coloniam, Anno à Christi nativi-
tate millesimo quingentesimo tricesimo, nono ca-
lendas Ianuarij, Impensis Iohannis Soteris,

Cum gratia & privilegio ad sexenniū.

Erratum, folio 1. facie 1. uersu 3. lege mite, nō mēte.

552576

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

FINIS

Additional faint, illegible text located in the middle section of the page.